

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 338.246.8 (043.3)

ȘARCO Vasile

**EFICIENTIZAREA GESTIUNII ACTIVITĂȚII DE
PREVENIRE ȘI COMBATERE A SPĂLĂRII BANILOR**

Specialitatea: 521.03. Economie și management în domeniul de activitate

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific:

**ULIAN Galina,
doctor habilitat în
științe economice,
profesor universitar**

Autorul:

ȘARCO Vasile

CHIȘINĂU, 2018

© ŞARCO Vasile, 2018

CUPRINS:

ADNOTARE.....	6
LISTA ABREVIERILOR	9
INTRODUCERE.....	10
CAPITOLUL 1. FUNDAMENTAREA TEORETICĂ A CONCEPTULUI DE SPĂLARE A BANILOR ÎN CONTEXTUL ECONOMIEI MODERNE	16
1.1. Reper conceptuale privind fenomenul de spălare a banilor.....	16
1.2. Metode și instrumente utilizate în spălarea banilor și a fraudei fiscale: forme de manifestare și prevenirea acestui fenomen	37
Concluzii la capitolul 1.....	56
CAPITOLUL 2. ROLUL BĂNCILOR ÎN IDENTIFICAREA ȘI ANALIZA TRANZACȚIILOR SUSPECTE ÎN SPĂLAREA BANILOR.....	59
2.1. Estimarea tehnicilor de spălare a banilor în domeniul financiar-bancar.....	59
2.2. Particularitățile procesului prevenire a spălării banilor în sistemul bancar al Republicii Moldova	69
2.3. Monitorizarea și evaluarea riscului de participare a instituțiilor financiar-bancare în procesul de spălare a banilor	81
Concluzii la capitolul 2.....	100
CAPITOLUL 3. EFICIENTIZAREA MECANISMULUI DE COMBATERE A FENOMENULUI DE SPĂLARE A BANILOR	102
3.1. Elaborarea modelului de minimizare a riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite.....	102

3.2. Determinarea posibilităților de combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar autohton în contextul noilor amenințări globale	117
3.3. Elementele necesare pentru fortificarea sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului	130
Concluzii la capitolul 3	132
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	134
Bibliografie	138
Anexa 1 Modul de acționare al persoanelor implicate în spălarea banilor.....	148
Anexa 2 Structura sistemului de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova.....	1499
Anexa 3 Statistica privind operațiunile suspecte înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2006-2016 (formulare raportate).....	150
Anexa 4 Statistica privind operațiunile limitate înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2006-2016 (formulare raportate)	151
Anexa 5 Statistica privind operațiunile în numerar înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2006-2016 (formulare raportate) ..	152
Anexa 6 Estimarea ecuațiilor din modelul de minimizare a riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite	153
Anexa 7 Prognoza punctiformă și intervalul de încredere a prognozei.....	156
Anexa 8 Certificat de inovator: Modelul de minimizare a riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite	1622
Anexa 9 Certificate de implementare a rezultatelor științifice realizate în procesul de elaborare a tezei de doctor	163

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	165
CURRICULUM VITAE autorului	166

ADNOTARE

ȘARCO Vasile, „Eficientizarea gestiunii activității de prevenire și combatere a spălării banilor”, Teză de doctor în științe economice la specialitatea 521.03. *Economie și management în domeniul de activitate*, Chișinău, 2018

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, figuri, tabele și anexe. Cercetările efectuate sunt reflectate în 9 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: spălarea banilor, venituri ilicite, sector financiar-bancar, bancă, risc, monitorizare, prevenire și combatere.

Domeniul de studii: economie și management în domeniul de activitate.

Scopul cercetării constă în elaborarea bazei teoretico-metodologice și evaluarea aspectelor economico-financiare ale activității de prevenire și combaterea spălării banilor în vederea eficientizării gestiunii acestei activități în Republica Moldova. Pentru realizarea acestui scop, vom urmări îndeplinirea următoarelor **obiective:** determinarea conceptuală a fenomenului de spălare a banilor în cadrul economiei contemporane; stabilirea metodelor de analiză, instrumentelor și pârgھیilor de determinare a veniturilor obținute ilicit în cadrul economiei naționale; identificarea tehnicilor de spălare a banilor în domeniul financiar-bancar; monitorizarea riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor și elaborarea recomandărilor privind minimizarea acestuia în sectorul financiar-bancar al RM.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării cuprinde următoarele elemente: sinteza și aprofundarea abordărilor teoretice privind conceptul de spălare a banilor în contextul economiei moderne; elaborarea modelului economico-matematic de minimizare a riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite; determinarea posibilităților de combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar autohton; argumentarea monitorizării riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor; determinarea căilor de perfecționare a mecanismului de determinare și combatere a fenomenului de spălare a banilor în sistemul financiar-bancar autohton, ce permit adoptarea unor măsuri de menținere a echilibrului financiar a activității economiei naționale.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în fundamentarea științifico-metodologică a optimizării procesului de prevenire și combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar din Republica Moldova.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei rezidă în formularea propunerilor aferente necesității perfecționării mecanismului de combatere a spălării banilor în sistemul bancar; implementarea noilor tehnici de spălare a banilor în domeniul financiar-bancar; utilizarea modelului econometric pentru evaluarea riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite; determinarea direcțiilor principale de minimizare a fenomenului de spălare a banilor murdari în economia națională; aplicarea sistemului de monitorizare financiară și identificare a riscurilor de participare a instituțiilor bancare în procesul de spălare a banilor.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele au fost înaintate spre prezentare și susținute în cadrul conferințelor și seminariilor de specialitate și publicate în articole științifice. Aplicarea recomandărilor și metodologia propusă vor constitui un reper pentru instituțiile financiar bancare, precum și la completarea cursurilor universitare la disciplinele de specialitate.

АННОТАЦИЯ

ШАРКО Василий, Эффективность управления деятельности по предупреждению и борьбе с отмыванием денег”, Диссертация на соискание степени доктора экономических наук, по специальности 521.03. Экономика и управление в области деятельности, Кишинэу, 2018

Структура диссертации: Диссертация включает: аннотацию на румынском, русском и английском языке, введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, библиографию, рисунки, таблицы и приложения. Научные результаты были опубликованы в 9 научных работах.

Ключевые слова: отмывание денег, незаконный доход, финансово-банковский сектор, банк, риск, мониторинг, предупреждение и борьба с отмыванием денег.

Область исследования: экономика и управление в сфере деятельности.

Целью исследования является разработка теоретической и методологической основы и оценка экономико-финансовых аспектов деятельности по предупреждению и борьбе с отмыванием денег, с целью повышения эффективности управления этой деятельности в Республике Молдова. Достижение указанной цели обусловлено решением следующих **задач:** концептуальное определение явления отмывания денег в современной экономике; установление методов анализа, инструментов и рычагов для определения доходов, полученных незаконно в национальной экономике; определение методов отмывания денег в финансовой и банковской сфере; мониторинг риска участия банков в процессе отмывания денег и подготовка рекомендаций по его минимизации в финансовом и банковском секторах РМ.

Научная новизна и оригинальность исследования включает следующие элементы: синтез и углубление теоретических подходов к концепции отмывания денег в контексте современной экономики; разработка экономико-математической модели минимизации риска участия банка в легализации незаконного дохода; определение возможностей борьбы с отмыванием денег во внутреннем финансово-банковском секторе; оптимизация контроля за риском отмывания денег через банки; определение направлений совершенствования механизма определения и борьбы с феноменом «отмывания денег» в отечественной финансово-банковской системе, позволяющий принять меры по поддержанию финансового равновесия деятельности национальной экономики.

Важная научная проблема, решаемая в диссертации, заключается в научно-методическом обосновании оптимизации процесса по предупреждению и борьбе с отмыванием денег в финансово-банковском секторе Республики Молдова.

Теоретическая и практическая значимость диссертации заключаются в формулировании предложений по совершенствованию механизма борьбы с отмыванием денег в банковской системе; использование эконометрической модели для оценки риска участия банков в процессе легализации незаконного дохода; определение основных направлений минимизации явления отмывания грязных денег в национальной экономике; применяя систему финансового мониторинга и определяя риски участия банков в отмывании денег.

Внедрение научных результатов. Результаты были представлены на конференциях, семинарах и опубликованы в научных статьях. Применение рекомендаций станут ориентиром для банковских финансовых учреждений, а также а также дополнением к университетским курсов по специализированным дисциплинам.

ANNOTATION

SARCO Vasile, „Efficient management of the framework for preventing and combating money laundering”. The thesis for the degree of doctor in economic sciences, specialty 521.03. Economy and Management in the Field of Activity, Chisinau, 2018

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography, figures, tables and annexes. The researches are reflected in 9 scientific publications.

Key-words: money laundering, risk monitoring, illicit income, financial-banking sector, prevention and control.

Field of study: economics and management in the field of activity.

The aim of the research is to elaborate the theoretical and methodological base of the mechanism to prevent and combat money laundering, the assessment and analysis of economic and financial aspects of anti-money laundering activity in the Republic of Moldova, elaboration and argumentation of recommendations geared toward combating the phenomenon of money laundering. In order to achieve this goal, we will pursue the following **objectives**: conceptual determination of the money laundering phenomenon within the contemporary economy; the establishment of the analysis methods, tools and levers for determination of the illicit income within the national economy; identification of the techniques of money laundering in the financial-banking field; the argumentation of the actuality and necessity of the anti-money laundering mechanism in the domestic banking system; the analysis of national experience on monitoring the risk of banks' participation in the process of money laundering; elaboration of recommendations for minimizing the risk of money laundering in the financial-banking sector of the Republic of Moldova.

The scientific novelty and originality of the work comprises the following elements: synthesis and deepening of the theoretical approaches concerning the concept of money laundering in the context of the modern economy; elaboration of the economic-mathematical model of minimising the risk to the Bank's participation in the process of legalization of illicit income; determination of the possibilities of combating the money laundering in the domestic financial-banking sector; argumentation of monitoring the risk of banks participation in the process of money laundering; determination of the directions for improving the mechanism of determination and combat of the money laundering phenomenon in the domestic banking system, which allows the adoption of some measures to maintain the financial balance of the national economy activity.

The important scientific problem solved in the thesis consists in the scientific and methodological substantiation of the optimization of the process of preventing and combating money laundering in the financial and banking sector of the Republic of Moldova.

The theoretical importance and the applicative value of the thesis lie in the formulation of proposals on the need to improve the mechanism to combat money laundering in the banking system; implementation of new techniques for detection and prevention of money laundering in the financial-banking field; using the econometric model to assess the risk of the Bank's participation in the process of legalization of illicit income; determination of the main directions of minimising the phenomenon of money laundering in the national economy; application of the financial monitoring system and identification of the risks of banking institutions in the process of money laundering.

Implementation of scientific results. The results were submitted for presentation and supported at conferences, seminars and published in scientific articles. Applying the recommendations and the proposed methodology will be a benchmark for the banking financial institutions, as well as completing the university courses at the specialized disciplines.

LISTA ABREVIERILOR

OCDE Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

ONU – Organizația Națiunilor Unite

FMI – Fondul Monetar Internațional

UE – Uniunea Europeană

RM – Republica Moldova

FATF sau GAFI – Grupul de Acțiune Financiară Internațională

OLAF – Oficiul European Anti-Fraudă

FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act

CNA – Centrul Național Anticorupție

SPCSB – Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

TVA – Taxa pe valoare adăugată

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei de cercetare. În economia contemporană, spălarea banilor reprezintă o amenințare pentru întreaga comunitate internațională. Potrivit experților Fondului Monetar Internațional, elementele criminale în fiecare an legalizează peste 1,5 trilioane de dolari, valoare ce înglobează peste aproximativ 5% din produsul mondial brut. În acest aspect, comunitatea internațională, consideră combaterea spălării banilor drept un mijloc esențial de luptă împotriva criminalității organizate transnaționale, a corupției și a legalizării de venituri ilicite.

Savanții definesc spălarea banilor ca un fenomen economic modern, bazat pe legătura strânsă dintre anumite sectoare ale economiei deschise cu economia subterană. Spălarea banilor este descris în literatura de specialitate drept procesul prin care bunurile și veniturile obținute ilicit sunt transferate sub forma legală în domeniul relațiilor economice, contribuind astfel la dezvoltarea businessului legal și ilegal.

Fenomenul spălării banilor este tipic pentru aproape toate formele de criminalitate transnațională, astfel încurajând corupția, denaturând luarea deciziilor economice, agravând problemele sociale și subminând instituțiile financiare. Drept componentă esențială în programele de combatere a fraudelor sunt considerate diverse măsuri economice destinate excluderii sau limitării utilizării veniturilor obținute ilicit.

Cu toate acestea, problema luptei împotriva legalizării veniturilor obținute pe cale ilegală, pentru realitatea economică a Republicii Moldova este relativ nouă. Reformele din ultima perioadă, fie ele de ordin social-politic sau economic, de cele mai multe ori sunt considerate controversate și extrem de dificil de realizat. Actualmente, deși se vorbește de o ușoară redresare economică, realitatea ne atestă totuși, un declin continuu al producției, o stagnare de durată a injectării de investiții străine în sectorul real al economiei, o scădere continuă a bunăstării populației, etc.

Situația este agravată și de criza din sistemul financiar bancar, de rând cu faptul că se atestă și actualmente spălarea unor fonduri semnificative a proprietăților obținute ca rezultat al operațiunilor ilegale cu valută străină, titluri imobiliare, mai ales în urma privatizărilor averii de stat și municipale, se constată mari neregularități în gestionarea afacerilor, persistă fenomenul evaziunii fiscale, etc.

Experiența internațională arată că, în scopul de a combate spălarea banilor murdari trebuie să fie dezvoltat și pus în aplicare un sistem eficient de măsuri care vizează combaterea fenomenului cercetat. Or, globalizarea implică astăzi dificultăți majore referitor la prevenirea și combaterea spălării banilor la nivel național și internațional. Implicarea sporită a întreprinderilor cu sediul în țări terțe, răspândirea comerțului electronic și globalizarea piețelor serviciilor spun multe în această direcție. Deși intră în mare măsură în domeniul de competență mai ales la nivel internațional, prevenirea și combaterea spălării banilor nu este o problemă care poate fi soluționată doar la nivel național.

Spălarea banilor și finanțarea terorismului se produc de regulă în context internațional, iar orice măsură adoptată doar la nivel național sau chiar comunitar, fără a ține seama de reglementările internaționale în domeniu și de cooperarea dintre state în scopul eradicării infracționalității, are de cele mai multe ori efecte limitate în timp.

Analizele estimative din domeniul cercetat atestă faptul că utilizarea ilegală a sistemului financiar, în special a celui aflat în paradisuri fiscale pentru ascunderea fondurilor de origine ilegală reprezintă un risc major atât pentru integritatea sistemului financiar, cât și pentru funcționarea statului.

Fenomenul spălării banilor, ca obiect al cercetărilor social-economice, impune analiza acestuia atât la nivel global, cât și național. Motivul acestor cercetări derivă din faptul că spălarea banilor actualmente este ca și o maladie a sistemului economic în integru – la scară mondială și națională. Acest context și confirmă, în mare parte actualitatea temei de cercetare.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificare a problemelor de cercetare. Luând în considerație complexitatea temei de investigație științifică, la realizarea tezei de doctor în științe economice au fost utilizate lucrările diferitor savanți autohtoni și din străinătate. În acest context au fost studiate rezultatele cercetărilor, aferente fenomenului de spălare a banilor și activității de prevenire și combatere a acestui proces, analizei și evaluării acestei activități. Astfel, au fost analizate lucrările diverșilor savanți din străinătate, precum ar fi: Ammirati D., Ong. M., Bardoloi S., Gallant M., Yeoh P., Brooks G., Belaisha B., Sandor D., Bișa C., Lașcu I., Mocuța Gh., Buică R., Brezeanu P., Hurloiu I., Socol A., Grigorieva N., Jurbin R., Senico A. și alții. De asemenea, un interes deosebit îl constituie conceptele și ideile expuse în lucrările economiștilor autohtoni: Ulian G., Stratan A., Perciun R., Roșca P., Gîrlea M., Luchian I., Petrova T. etc.

Scopul cercetării constă în elaborarea bazei teoretico-metodologice și evaluarea aspectelor economico-financiare ale activității de prevenire și combaterea spălării banilor în vederea eficientizării gestiunii acestei activități în Republica Moldova.

Pentru realizarea acestui scop, vom urmări îndeplinirea următoarelor **obiective**:

- determinarea conceptuală a fenomenului de spălare a banilor în cadrul economiei contemporane;
- stabilirea metodelor de analiză, instrumentelor și pârghiilor de determinare a veniturilor obținute ilicit în cadrul economiei naționale;
- identificarea tehnicilor de spălare a banilor în domeniul financiar-bancar;
- argumentarea actualității și necesității mecanismului de combatere a spălării banilor în sistemul bancar autohton;
- analiza experienței naționale privind monitorizarea riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor;
- elaborarea recomandărilor privind minimizarea riscului de spălare a banilor în sectorul financiar-bancar al RM.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării cuprinde următoarele elemente: sinteza și aprofundarea abordărilor teoretice privind conceptul de spălare a banilor în contextul economiei moderne; elaborarea modelului economico-matematic de minimizare a riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite; determinarea activităților oportune combaterii spălării banilor în sectorul financiar-bancar autohton; argumentarea monitorizării riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor; determinarea posibilităților de perfecționare a mecanismului de prevenire și combatere a fenomenului de spălare a banilor în sistemul financiar-bancar autohton, ce permit adoptarea unor măsuri de menținere a echilibrului financiar a activității economiei naționale.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în fundamentarea științifico-metodologică a optimizării procesului de prevenire și combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar din Republica Moldova.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei. Investigațiile efectuate atrag după sine posibilitatea dezvoltării, optimizării și menținerii stabilității economice a entităților din sistemul financiar-bancar al Republicii Moldova, iar recomandările permit:

- formularea propunerilor aferente necesității perfecționării mecanismului de prevenire și combatere a spălării banilor în sistemul bancar;

- utilizarea modelului econometric pentru evaluarea riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite;
- determinarea direcțiilor de minimizare a fenomenului de spălare a banilor în economia națională;
- elaborarea recomandărilor de monitorizare financiară și identificare a riscurilor de participare a instituțiilor bancare în procesul de spălare a banilor prin aplicarea pronosticului econometric.

Aprobarea și implementarea rezultatelor științifice. Ideile principale și rezultatele de bază ale tezei au fost prezentate și raportate la diverse conferințe științifico-practice, seminariile și forumurile internaționale. Rezultatele cercetării au fost raportate la 6 conferințe internaționale practico-științifice. La tematica studiului de disertație sunt publicate 9 lucrări științifice. Elaborările metodologice și recomandările practice aferente optimizării mecanismului de prevenire și combatere a spălării banilor au fost recepționate și aprobate spre implementare. Aplicarea recomandărilor și metodologia propusă pot constitui un reper pentru instituțiile financiar-bancare, precum și în completarea cursurilor universitare și postuniversitare la disciplinele de specialitate.

Structura și conținutul lucrării. Conform scopului și sarcinilor stabilite în lucrare, teza este concepută cu următoarea structură: adnotare, abrevieri, introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie, anexe.

În *Introducere*, sunt argumentate actualitatea, importanța, necesitatea și gradul de studiere ale temei de cercetare. Este formulat scopul cercetării și sunt stabilite sarcinile acesteia, este determinat suportul teoretico-metodologic și informațional. Sunt expuse elementele care formează noutatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, este prezentat conținutul succint al lucrării, aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării, gradul de studiere a temei de cercetare, cuvinte-cheie.

În Capitolul unu cu titlul „*Fundamente teoretico-metodologice privind spălarea banilor ca fenomen cu impact negativ asupra economiei moderne*” se conțin abordări teoretico-conceptuale privind noțiunea de spălare a banilor ca fenomen economic modern, principiile de funcționare, impactul asupra dezvoltării economice, conținutul, structura. Se atrage atenția asupra studierii mecanismului și formelor de manifestare și prevenire a acestui fenomen. Sunt redate metodele și instrumentele utilizate în spălarea banilor și a fraudei fiscale. Tot în capitolul

dat este menționată experiența mondială în domeniul determinării procesului de spălare a banilor și combaterea acestui fenomen.

Capitolul doi cu titlul „*Rolul băncilor în identificarea și analiza tranzacțiilor suspecte în spălarea banilor*” conține un studiu detaliat referitor la evaluarea tehnicilor de spălare a banilor în domeniul financiar-bancar, pentru a putea argumenta ulterior utilizarea anumitor metode efective de monitorizare a riscului participării băncilor în procesul de spălare a banilor în sistemul bancar al Republicii Moldova

Capitolul trei cu denumirea „*Eficiențizarea mecanismului de combatere a fenomenului de spălare a banilor*”, vine cu argumentări științifice directe referitoare la elaborarea modelului de minimizare a riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite, argumentează din punct de vedere metodologic și practic variantele reale de determinare a posibilităților de combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar autohton în contextul noilor amenințări globale,

În compartimentul *Concluzii generale și recomandări*, este înglobată sinteza rezultatelor cercetărilor efectuate care, în opinia autorului, vor contribui la fundamentarea științifică a direcțiilor de perfecționare a mecanismului de minimizare a riscului de participare a instituțiilor financiar-bancare la spălarea banilor precum și combaterea acestui fenomen.

Suportul metodologic și informațional al cercetării îl constituie conceptele de bază ale teoriei financiare și economice, actele legislative ale Republicii Moldova și actele normative elaborate și adoptate de organele competente din domeniu, Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013-2017, Rapoartele anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor. De asemenea, au fost folosite datele statistice oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, materialele statistice și rapoartele financiare prezentate public de către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, Ghidul activităților sau tranzacțiilor suspecte, care cad sub incidența Legii privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, etc. Cercetările realizate au contribuit la crearea unor elemente metodologice noi pentru continuarea investigațiilor științifice ulterioare din domeniu.

Metodologia aplicată în lucrare. Scopul și sarcinile formulate au determinat utilizarea diverselor metode, precum procedeele și instrumentele de cunoaștere științifică a proceselor economice, precum: abstracției științifice; clasificării și comparării; analizei și sintezei; grupării și clasificării; inducției și deducției; metodelor tabelare și grafice; modelarea economico-

matematică; investigării evolutive a evenimentelor și fenomenelor cercetate; etc. Aplicarea acestor metode a permis efectuarea analizei la tema cercetată.

CAPITOLUL 1. FUNDAMENTAREA TEORETICĂ A CONCEPTULUI DE SPĂLARE A BANILOR ÎN CONTEXTUL ECONOMIEI MODERNE

1.1. Repere conceptuale privind fenomenul de spălare a banilor

Noul mileniu a adus nu doar o accentuată globalizare a piețelor lumii dar și o adâncire fără precedent a interdependentelor existente între economiile naționale. Evident, aceste procese au favorizat dezvoltarea economiei mondiale dar și a crimei organizate transnaționale și terorismului. Creșterea neîncetată a volumului capitalurilor obținute în urma activităților specifice crimei organizate a determinat o creștere a necesității reciclării acestor fonduri astfel încât s-a ajuns la situația îngrijorătoare ca operatorii implicați în spălare de bani să poată controla și influența în unele țări ale lumii sectoare importante din economie, finanțe, politică și administrație. Spălarea banilor proveniți din activități ilegale afectează în mod direct liberul acces la investiții, afectează piața muncii legale, desfacerea, consumul dar și producția propriu-zisă.

Procesul intensiv al globalizării implică mari dificultăți în ce privește combaterea fraudei fiscale la nivel internațional. Or, în acest context, spălarea banilor este un proces prin care se dă o aparență de legalitate unor profituri care au fost obținute ilegal. Grupul de Acțiune Financiară Internațională (în continuare FATF) este organizația responsabilă de elaborarea celor 40 de recomandări privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului la nivel global.

Deși sunt mai multe situații în care procedeele de spălare a banilor și cele de evaziune fiscală sunt aceleași, este important să înțelegem că, din punct de vedere operațional, sunt procese complet distincte. Evaziunea fiscală implică obținerea unui venit câștigat legal, ascunderea existenței sale sau deghizarea naturii acesteia, realizându-se prin trecerea într-o categorie de venituri neimpozabile. În aceste situații, venitul legal devine ilegal [62; pag.8].

Spre deosebire de evaziunea fiscală, spălarea banilor face ca veniturile obținute în mod ilegal să primească imaginea unor bani câștigați legal. În vreme ce subiecții implicați în evaziune fiscală raportează venituri mai mici din întreprinderile lor legale și astfel, plătesc un impozit mai mic decât cel legal datorat, subiecții implicați în spălarea banilor, dimpotrivă, raportează mai multe câștiguri din orice întreprindere legală pe care o folosesc ca acoperire, plătind mai multe taxe decât ar trebui să o facă societățile lor legitime.

Spălarea banilor este partea financiară „de facto” a tuturor infracțiunilor prin care se

obține profit. Este procesul prin care infractorii încearcă să ascundă originea și posesia reală a veniturilor obținute din activitățile lor criminale.

Noul context socio-economic internațional, marcat de actele teroriste și de propagare a corupției la scară foarte largă, a dus la intensificarea fluxurilor transfrontaliere de bani murdari. Având în vedere că spălarea banilor și finanțarea terorismului reprezintă fenomene frecvente la nivel mondial, aflate în strânsă legătură cu cel al corupției, orice măsuri de combatere a acestora trebuie să aibă la bază coordonarea și cooperarea internațională. Obiectivul general al politicii manageriale în domeniul vizat este de a dezvolta și aplica în practica bancară proceduri și metode adecvate de control intern, pentru a preveni și a împiedica acțiunile clienților de spălare a banilor și finanțarea actelor de terorism, și de a asigura instruirea angajaților pentru recunoașterea operațiunilor care pot fi legate de spălarea banilor sau de finanțarea actelor de terorism.

Problema spălării banilor a fost abordată, sistemic, în conținutul Convenției Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, care a fost adoptată la data de 20 decembrie 1988, la Viena, în contextul sensibilizării comunității internaționale pentru combaterea traficului de droguri. Părțile semnatare acestei convenții, fiind conștiente că traficul ilicit reprezintă o sursă de câștiguri financiare considerabile, care permit organizațiilor criminale transnaționale să penetreze și să corupă structurile de stat, activitățile comerciale și financiare legitime, cât și societatea la toate nivelurile sale, au adoptat primele măsuri de împiedicare a acțiunilor de reciclare a fondurilor provenite din comerțul cu droguri.

În foarte scurt timp, sursele de bani murdari, la fel și posibilitățile de reciclare a acestora, s-au extins și astfel importante venituri provenind în principal din activități componente ale economiei subterane sunt infiltrate prin diverse metode în economia reală.

Spălarea banilor este un proces prin care se dă o aparență de legalitate unor profituri obținute ilegal de către infractori care, fără a fi compromiși, beneficiază ulterior de sumele obținute. Este un proces dinamic, în trei etape, care necesita:

- mișcarea fondurilor obținute în mod direct din infracțiuni;
- ascunderea urmelor banilor pentru a se evita orice tip de investigație;
- disponibilizarea banilor pentru infractori, cu deghizarea originii ocupaționale și geografice a fondurilor.

Conform Directivei Uniunii Europene nr. 2015/849, constituie „spălarea banilor” următoarele fapte, comise cu intenție:

a) schimbul sau transferul de bunuri, cunoscând că bunurile provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la o astfel de activitate, în scopul ascunderii sau disimulării originii ilicite a bunurilor sau al sprijinirii oricărei persoane implicate în comiterea activității respective pentru a se sustrage consecințelor legale ale acțiunii persoanei respective;

b) ascunderea sau disimularea adevăratei naturi, a sursei, a localizării, a amplasării, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestor bunuri, cunoscând că bunurile provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la o astfel de activitate;

c) dobândirea, deținerea sau utilizarea de bunuri, cunoscând, la data primirii lor, că acestea provin dintr-o activitate infracțională sau dintr-un act de participare la o astfel de activitate;

d) participarea la oricare dintre acțiunile menționate la literele (a), (b) și (c), asocierea în vederea comiterii acestora, tentativa de comitere și asistența, instigarea, facilitarea și consilierea în vederea comiterii acțiunilor menționate. [121].

Termenul de „spălare a banilor” se pare că a apărut pentru prima dată în Statele Unite ale Americii, în jurul anului 1920, când bandele de infractori căutau o explicație legitimă pentru banii obținuți din activități criminale. Unele grupuri infracționale (foarte cunoscuți ar fi Al Capone și Bugsy Moran) au deschis spălătorii, fie auto, fie de rufe, care aveau rolul de a spăla „banii murdari”, în fapt să-și justifice banii proveniți din diverse activități criminale. Probabil că tocmai de la aceste activități a rămas și denumirea de „money laundering” (spălarea banilor) care în timp a căpătat și o consacrare economică-juridică. Aceștia urmăreau preluarea unor afaceri de către detaiști, cu plăți cash, oprindu-se, cel mai adesea, asupra spălătoriilor de rufe și de mașini, de unde se pare că derivă și numele infracțiunii de “spălare a banilor” [57, 58, 59].

La fel de bine funcționau magazinele de închiriere a casetelor video, barurile, restaurantele, stabilimentele de jocuri de noroc și companiile de service pentru automatele de vânzare a produselor alimentare, prin intermediul cărora se amestecau bani cash, ilegali, cu cei legali și raportându-se totul ca fiind câștiguri obținute din afaceri legale. Prin urmare, banii erau îndepărtați de activitatea infracțională, ascunși în conturile unei afaceri legitime și apoi aduși din nou la suprafață sub forma câștigurilor unor firme. Această manoperă infracțională stă, așa cum am prezentat deja, la baza tuturor strategiilor de spălare a banilor murdari.

În zilele noastre, acestui scop îi folosesc restaurantele fast-food, cazinourile și societățile comerciale ce au la bază numerarul. Actualmente, există o varietate de procedee disponibile de spălare a banilor, care, în rezumat, depind de câteva criterii [94; pag. 104-112]:

- Mediul de afaceri. Este știut că infractorii fac tot posibilul ca spălarea banilor să apară ca o afacere normală;

- Ordinile de mărime. Sumele mici, spălate periodic, vor sugera tehnici complet diferite față de sumele comparativ mari;

- Factorul timp. Tehnica aleasă va demonstra dacă operațiunea a fost făcută o singură dată ca un eveniment sporadic sau este o afacere permanentă cu continuitate în timp;

- Încrederea care trebuie să fie acordată instituțiilor și indivizilor complici;

- Înregistrarea aplicării legii. „Spălarea de bani” necesită timp și bani. Câtă energie și ce cheltuială trebuie dispuse pentru realizarea activităților infracționale și cât de serioase și eficiente sunt autoritățile din locurile în care se desfășoară spălarea banilor;

- Disponibilitatea planificată a fondurilor pe termen lung.

În altă ordine de idei, sistemul de combatere a evaziunii și fraudei fiscale al UE se bazează pe principiul schimbului automat de informații. În această privință, UE este lider mondial. Schimbul automat de informații între statele membre a fost conceput încă din 2003 și a fost pus în aplicare în 2005, prin *Directiva privind impozitarea veniturilor din economii*. Datorită acestei Directive, statele membre fac schimb de informații privind veniturile din economii ale contribuabililor nerezidenți, valoarea acestora ridicându-se la 20 de miliarde de euro [118].

În plus, și *Directiva privind cooperarea administrativă*, care a intrat în vigoare în luna ianuarie 2013, prevede schimbul automat de informații privind o gamă largă de venituri. Prin intermediul acestei noi structuri, serviciul sau organul fiscal al oricărui stat membru are acces rapid la baza comună de date fiscale, fapt ce poate preveni fraudele fiscale ce țin de restituirea TVA [119].

Remarcăm că și SUA au introdus recent acest principiu în acordurile privind conformitatea fiscală aplicabilă conturilor din străinătate (Foreign Account Tax Compliance Act - FATCA). Conlucrarea în cadrul sistemului instituit la nivelul UE permite statelor membre să reducă la minimum sarcinile suplimentare pentru administrațiile fiscale și instituțiile financiare și să asigure o aplicare rapidă și coerentă în întreaga UE.

Transparența și fiabilitatea piețelor financiare sunt elemente cheie în funcționarea eficientă a economiilor dar ele pot fi periclitate prin fenomenul spălării banilor. Obținerea

„banilor murdari”, în principal din economia tenebră și corupție, este în general o activitate unanim condamnată, în toate statele lumii, dar procesul de reciclare a fondurilor, prin aspectul inofensiv pe care îl îmbracă, poate scăpa atenției mai ales pe fondul concurenței dure existente pe piața internațională a capitalurilor.

Utilizarea sistemului financiar al statului în scopuri ilicite, cum ar fi spălarea banilor, subminează și destabilizează funcționalitatea și integritatea sistemului, afectând procesele economice, cât și întreaga populație a statului respectiv. Infractorii întotdeauna caută noi modalități de legalizare a fondurilor obținute ilicit, încercând în mod deliberat, să corupă funcționari bancari sau liberi profesioniști, prin corupție fiind înlăturată încrederea populației în piața financiară, ceea ce creează pârgii pentru evoluția unor noi forme de fraudă.

În cadrul activităților infracționale, numerarul este principalul mijloc de schimb. Strategiile de spălare a banilor includ tranzacții care, prin volum, sunt foarte profitabile și atractive pentru instituțiile financiare legale. Spălarea banilor orientează bunurile obținute în rezultatul acțiunilor ilegale, în vederea integrării acestora prin diverse procese financiare în economia legală.

Definirea acestui fenomen s-a reușit prin explicarea în câteva cuvinte a modului de acțiune și a scopului operațiunilor de spălare a banilor, care în timp, prin semnarea și ratificarea „Convenției Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope” de la Viena din anul 1988 a dobândit caracter de lege în cele mai multe din statele lumii: *spălarea banilor presupune conversia sau transferul de bunuri în scopul de a disimula sau deghiza originea ilicită a acestora.*

Detaliind această definiție, prin analiza fenomenului din punct de vedere economic, spălarea banilor presupune ansamblul de tehnici și metode economico-financiare prin care banii sau alte bunuri obținute din activități ilicite, precum economia subterană sau corupția, sunt desprinse de originea lor, pentru ca apoi să li se dea o aparentă proveniență justificată legal și economic, în scopul investirii lor în economia reală.

Conform normelor juridice naționale, fenomenul „spălarea banilor” este definit ca acțiuni, orientate spre atribuirea unui aspect legal sursei și provenienței veniturilor ilicite ori spre tăinuirea originii sau apartenenței unor astfel de venituri [39].

În altă ordine de idei, conform art. 243 din Codul Penal al RM, infracțiunea de spălare a banilor este săvârșită prin:

a) convertirea sau transferul bunurilor de către o persoană care știe ori trebuia să știe că acestea constituie venituri ilicite, în scopul de a tăinui sau de a deghiza originea ilicită a bunurilor sau de a ajuta orice persoană, implicată în comiterea infracțiunii principale, de a se sustrage de la consecințele juridice ale acestor acțiuni;

b) tănuirea sau deghizarea naturii, originii, amplasării, dispunerii, transiterii, deplasării proprietății reale a bunurilor ori a drepturilor aferente de către o persoană care știe sau trebuia să știe că acestea constituie venituri ilicite;

c) dobândirea, deținerea sau utilizarea bunurilor de către o persoană care știe ori trebuia să știe că acestea constituie venituri ilicite.

Acțiuni ilicite constituie și faptele comise în afara teritoriului țării dacă acestea conțin elementele constitutive ale unei infracțiuni în statul în care au fost comise și pot constitui elementele constitutive ale unei infracțiuni comise pe teritoriul Republicii Moldova.

Noțiunea de spălare a banilor deseori este însoțită și urmată de „finanțarea terorismului”, considerându-se ambele acțiuni drept infracțiuni „globale”, fără granițe, și limite. Subiecții implicați în spălarea banilor și finanțarea terorismului internațional vizează obținerea unor avantaje economice și a surselor financiare multiple, însă având scopuri diferite:

- prin spălarea banilor, infractorii încearcă să se îmbogățească imediat, pe cai ilegale, fraudând în cele mai dese cazuri statul;
- sub forma organizată, spălarea banilor dobândește o mai mare gravitate;
- în cazul finanțării terorismului, sursele sunt în multe cazuri legale, urmărindu-se canalizarea fondurilor colectate, în vederea sprijinirii grupărilor teroriste [29].

În consecința, ținând cont de scopul tezei care rezidă în fundamentarea teoretică și metodologică a mecanismelor economico-financiare de prevenire și combatere a spălării banilor, deducem, că *prin spălarea banilor se urmărește crearea unor noi surse de venit, care să nu fie supuse reglementarilor fiscale și anume, de această traiectorie științifică ne vom conduce în cercetarea de față*. Astfel, vom face abstracție de la fenomenul – „finanțarea terorismului”, aceasta nefiind integrat în calitate de obiectiv al prezentei investigații științifice .

Astfel, spălarea banilor este un proces complicat care parcurge mai multe etape și implică multe persoane și instituții. Reciclarea fondurilor este un proces complex prin care veniturile provenite dintr-o activitate infracțională sunt transportate, transferate, transformate sau amestecate cu fonduri legitime, în scopul de a ascunde proveniența sau dreptul de proprietate asupra profiturilor respective [19; pag. 12].

Țările dezvoltate din punct de vedere economic se confruntă cu astfel de probleme de ani de zile și nu întotdeauna fac față combaterii angrenajelor financiare și fiscale: combinația dintre evaziunea fiscală și spălarea banilor sau alte acte de corupție.

În plan mondial, guvernele sunt preocupate de cunoașterea filierelor prin care se asigură spălarea banilor, caută soluții de anihilare și își îmbunătățesc sistemul legislativ, în funcție de evoluția faptelor incriminate.

Încrângăturile operațiunilor de tip mafiot sunt atât de complexe încât, lupta împotriva corupției în general și a procedeeleor de spălare a banilor în mod deosebit, trebuie să fie un proces continuu. Spălarea banilor murdari este ultima verigă a lanțului infracțional în care deținătorii de importante fonduri, obținute prin fraudarea statului, a firmelor, instituțiilor publice sau cetățenilor le dau un caracter legal și prin acest capital financiar creat intră în circuitul economic și social, călcând regulile și principiile competiției, a democrației și a statului de drept [122].

Ea este o manevră frauduloasă de deturnare a fondurilor societății de la rostul și rațiunea lor economico – financiară, realizată prin complicitate cu reprezentanți ai instituțiilor publice, băncilor, firmelor sau a instituțiilor publice. Spălarea banilor murdari se realizează prin operațiuni sofisticate, folosindu-se instrumente și metode „performante”, specifice fenomenului globalizării, făcând dificile acțiunile de combatere a ei [19; pag. 8-9].

Necesitatea de a recicla banii rezidă din dorința de a ascunde o activitate infracțională. Este cea mai periculoasă componentă a economiei subterane și cuprinde: activitățile de producție, distribuție și consum de droguri, traficul de arme, traficul de materiale nucleare, furtul de automobile, prostituția, traficul de carne vie, corupția, șantajul, falsificarea de monede sau alte valori, contrabanda, etc. și orice infracțiune de corupție poate genera produse care trebuie „spălate”.

În principiu, literatura de specialitate oferă diferite viziuni asupra esenței și noțiunii „spălare de bani”. Astfel, spălarea de bani are drept obiectiv deghizarea originii ilicite a banilor din comiterea unor infracțiuni principale și presupune desfășurarea oricărei activități concepute să diminueze existența, natura și dispoziția definitivă asupra banilor murdari [38; pag. 3].

Din punct de vedere a științei jurisprudenței și conform conținutului legal cu privire la prevenirea și pedepsirea spălării banilor Convenția europeană stipulează că fiecare stat adoptă măsurile pentru incriminarea, între altele, a faptei constând în „achiziționarea, deținerea sau

folosirea bunurilor despre care cel care le achiziționează, le deține sau le folosește știe, în momentul dobândirii lor, că acestea constituie produse” [13].

Prin „produs” se înțelege orice avantaj economic obținut din infracțiuni; „bun” poate fi un bun de orice natură, corporal sau necorporal, mobil sau imobil. Prin bunurile care fac obiectul infracțiunii de spălare a banilor, se înțelege bunurile corporale sau necorporale, mobile ori imobile, precum și actele juridice sau documentele care atestă un titlu ori un drept cu privire la acestea.

Bunurile, care pot face obiectul spălării banilor sunt întotdeauna provenite din săvârșirea de infracțiuni și, practic, în majoritatea cazurilor, valorile murdare, „albite” prin această infracțiune, provin din infracțiuni ce produc prejudicii materiale mari. Așadar, infracțiunea de spălare de bani este o infracțiune aflată în conexiune cu o „infracțiune predicată” în sensul art. 1 lit. e) din Convenția menționată, adică orice infracțiune în urma căreia produsele sunt rezultate și susceptibile de a deveni obiectul unei infracțiuni de spălare a banilor.

În acest context, prin schimbarea și transferul de valori se înțeleg activități precum operațiunea de deplasare a capitalului sub diferite forme de la o țară la alta, cu sau fără aparență legală (deplasare efectivă sau scriptică ori electronică); deplasări de valută sau devize cu aparență de plăți pentru diferite mărfuri sau chiar plăți, cumpărarea de obligații, efecte de comerț, deschidere de credite comerciale, depuneri la bănci), credite bancare; transferuri de fonduri în cazul plăților prin card; unele transferuri de fonduri prin sistemul Western Union; diferite forme de decontări interne și internaționale: cecuri, ordine de plată, dispoziții de plată, dispoziții de încasare; folosirea unor instrumente de plată precum creditul documentar cu formele sale (creditul și scrisoarea de credit comercial), scrisoarea de credit simplă, acreditivul simplu și ordinul de plată; decontarea pe card) [38; pag. 3].

Așadar, schimbarea bunului provenit din săvârșirea de infracțiuni echivalează cu înlăturarea provenienței ilicite a acestuia și înlocuirea cu alte trăsături care să releve aparența unei surse licite. A doua modalitate de comitere a infracțiunii de spălare de bani constă în ascunderea sau disimularea adevăratei naturi a provenienței, a situației, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni. A treia modalitate de comitere a infracțiunii de spălare de bani constă în dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni.

Nu există literatură de specialitate în legătura cu efectele macroeconomice ale spălării banilor în sine. Totuși, câteva studii empirice împreună cu cunoscutul rol negativ al spălării banilor prin activități infracționale și ilegale sugerează legătura strânsă a discuțiilor acestor efecte în studiile disponibile asupra infracționalității și economiei subterane.

Câteva studii introduc activitatea subterană sau ilegală în modele macroeconomice simple. Astfel, în baza Declarației economice de la Houston (1990) a fost dezvoltat un model macro teoretic al circuitului afacerilor și al legăturii politicilor fiscale și monetare cu economia subterană. Investigațiile asupra creșterii economiei subterane concluzionează că efectele acesteia trebuie avute în vedere în elaborarea politicilor fiscale și de reglementare. Mai general, se observă că controlul asupra masei monetare și asupra viitoarelor schimbări ale nivelului preturilor și ratei dobânzilor poate fi îngreunat de prezența unei economii subterane de care nu se ține cont. Deci, prezența unui număr semnificativ de tranzacții ascunse poate conduce la supraevaluarea efectelor inflaționiste ai stimulenților fiscali și monetari. De exemplu, depozitele de valută în creștere, considerate ca provenind din spălarea banilor, au ca rezultat o creștere limitată a masei monetare interne.

Tema comună a studiilor existente este că, dacă criminalitatea, activitatea subterană și spălarea banilor care le este asociată, au loc pe o scară suficient de mare, atunci cei care elaborează politici macroeconomice trebuie să le ia în considerare. În cazul în care nu s-ar întâmpla așa, rezultatul ar fi o incorectă diagnosticare și o politică economică defectuoasă. De exemplu, la nivel internațional s-a ajuns la concluzia comună că evoluția sistemelor monetare a devenit la sfârșitul anilor 80 și începutul anilor 90 mai dificil de interpretat. Aceasta se datorează, în principal, dezvoltării rapide a tehnologiei financiare și a structurilor economice asociate politicilor de deregularizare și privatizare din multe țări.

În baza celor relatate, constatăm că spălarea banilor este partea financiară *de facto* a tuturor infracțiunilor prin care se obține profit. Este procesul prin care infractorii încearcă să ascundă originea și posesia reală a veniturilor provenind din activități ilicite. Dacă este încununată cu succes, această activitate va permite menținerea controlului asupra acestor venituri și va oferi o acoperire legitimă pentru sursa veniturilor lor. Scopul unui mare număr de activități infracționale este generarea de profit pentru individul sau grupul care săvârșește infracțiunea.

Deci, spălarea banilor reprezintă procesarea acestor rezultate ale infracțiunii cu scopul de a le ascunde originea ilegală. Activitățile ilegale pot genera sume uriașe, produce mari profituri și crea facilități în ceea ce privește legitimarea câștigurilor murdare obținute prin spălarea banilor.

Spălarea banilor este un proces dinamic prin care se dă o aparență de legalitate unor profituri obținute ilegal și necesită mișcarea fondurilor obținute în mod direct din infracțiuni; ascunderea urmelor banilor pentru a se evita orice tip de investigație, precum și disponibilizarea banilor pentru infractori, ascunzându-se din nou originea ocupațională și geografică a fondurilor.

Literatura de specialitate, la rând cu cea utilizată în practica instituțiilor abilitate cu activitatea de prevenire și combatere a spălării banilor ne relatează despre faptul că actualmente există câteva metode de spălare a banilor. Metodele pot varia de la cumpărarea și vinderea unui obiect de lux (de ex. o mașină sau o bijuterie) până la trecerea banilor printr-o rețea complexă, internațională, de afaceri legale și companii „scoică” (companii care există în primul rând numai ca entități legale fără să desfășoare activități de afaceri sau comerciale). Inițial, în cazul traficului de droguri sau altor infracțiuni cum ar fi contrabanda, furtul, șantajul etc., fondurile rezultate iau în mod curent forma banilor lichizi care trebuie să intre printr-o metodă oarecare în sistemul financiar [29].

Referindu-ne la Republica Moldova, afirmăm cu încredere că politica statului în acest domeniu este bazată în mare parte pe politica sistemului bancar autohton privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. La rândul său, aceasta se bazează pe următoarele acte legislative:

- Legea Republicii Moldova nr. 190-XVI din 26 iulie 2007 *Cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*,
- Instrucțiunea *Cu privire la modul de completare și prezentare a formularului special privind operațiunile financiare*, aprobată prin ordinul directorului CCCEC nr. 117 din 20-11-2007,
- Recomandările Băncii Naționale a Moldovei: *Cu privire la abordarea bazată pe risc a clienților de către bănci în vederea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului*, aprobate prin hotărârea Consiliului de Administrație nr. nr. 96 din 05.05.2011.

În baza acestor acte s-au definit clar următoarele noțiuni: spălarea banilor, beneficiar efectiv, persoane expuse politic, finanțare a terorismului, membri ai familiilor persoanelor expuse politic etc.

În acest context vom defini *spălarea banilor* ca un șir de acțiuni, stabilite în Codul penal la art. 243, orientate spre atribuirea unui aspect legal sursei și provenienței veniturilor ilicite ori spre tănuirea originii sau apartenenței unor astfel de venituri.

În altă ordine de idei, *finanțarea terorismului* se definește ca totalitatea acțiunilor, stabilite în Codul penal la art. 279, orientate spre punerea la dispoziție ori spre colectarea intenționată, efectuată de orice persoană fizică sau persoană juridică prin orice metodă, direct sau indirect, a bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc, fie spre oferirea de suport material sau financiar de orice natură, în scopul utilizării acestor bunuri ori servicii sau în cunoștința faptului că vor fi utilizate, parțial sau integral, în activități teroriste. În acest context *beneficiarul efectiv* este considerată persoană fizică ce controlează în ultimă instanță o persoană fizică sau juridică ori persoană în al cărei nume se realizează o tranzacție sau se desfășoară o activitate și/sau care deține direct sau indirect dreptul de proprietate sau controlul asupra a cel puțin 25% din acțiuni sau din dreptul de vot al persoanei juridice.

Persoanele expuse politic sunt acele persoane fizice care exercită sau care au exercitat funcții publice importante la nivel național și/sau internațional, precum și membrii familiilor și persoanele asociate lor, iar *persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel internațional* – șefi de stat, de guverne și de cabinete ministeriale, membri ai guvernelor, parlamentari, conducerea Adunării Populare a Găgăuziei și organul executiv al Găgăuziei, persoane de conducere ale partidelor politice, judecători, oficiali militari, membri ai organelor de conducere și de administrare ale companiilor de stat, membri ai familiilor regale.

Persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național, conform legislației în vigoare, sunt considerate persoane fizice care au deținut sau care dețin funcții publice în conformitate cu prevederile Legii nr. 199 din 16 iulie 2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, inclusiv membrii organelor de conducere și de administrare ale societăților comerciale cu capital majoritar de stat. În acest context, *membri ai familiilor persoanelor expuse politic* pot fi soțul/soția, copiii și soții/soțiile acestora și părinții lor.

De asemenea *persoane asociate persoanelor expuse politic* se consideră a fi persoanele fizice cunoscute ca fiind beneficiari efectivi ai unei persoane juridice, împreună cu persoanele fizice care exercită funcții publice importante la nivel național și/sau internațional sau despre care se știe că au relații de afaceri strânse cu aceste persoane, precum și persoanele fizice cunoscute ca fiind singurul beneficiar efectiv al unei persoane juridice despre care se știe că a fost înființată în beneficiul de facto al persoanelor fizice care exercită funcții publice importante la nivel național și/sau internațional.

Tematica spălării banilor este argumentată prin abordarea bazată pe risc a clienților, care este definit de legislația în vigoare drept un proces aplicat de către bancă ce presupune

identificarea clienților și evaluarea riscurilor potențiale de spălare a banilor și finanțare a terorismului, pe care aceștia le-ar putea genera.

Tranzacțiile complexe și neordinare, în acest caz sunt considerate – tranzacțiile realizate printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni în decursul unei luni care nu corespund activității ordinare a clientului și/sau nu sunt specifice genului de activitate al acestuia. Drept activitate sau tranzacție suspectă este considerată acea activitate sau tranzacție despre care entitatea raportoare știe sau indică temei rezonabil de suspiciune că acțiunile de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului sunt în curs de pregătire, de realizare ori sunt deja realizate.

În această ordine de idei, drept bancă fictivă se consideră o instituție financiară care nu are prezență fizică, nu efectuează conducere și gestiune reală și care nu este afiliată unui grup financiar reglementat, iar veniturile ilicite sunt considerate bunurile destinate, folosite sau rezultate, direct sau indirect, din săvârșirea unei infracțiuni, orice beneficiu obținut din aceste bunuri, precum și bunuri convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunuri destinate, folosite sau rezultate din săvârșirea unei infracțiuni și din beneficiul obținut din aceste bunuri. Sistare a tranzacției, în asemenea cazuri presupune interzicerea temporară a transferului, lichidării, transformării, plasării sau mișcării bunurilor ori asumare temporară a custodiei sau a controlului asupra bunului.

Banca în calitate sa de furnizor ale unor largi categorii de servicii vizând transferuri și împrumuturi de fonduri, este expusă riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului printre care pot fi [12]:

1. *riscul legal* – probabilitatea ca acțiunile de judecată, hotărârile organelor jurisdicționale nefavorabile sau contractele care sunt, de fapt, irealizabile pot afecta negativ operațiunile sau situația băncii;

2. *riscul de concentrare* – risc care:

a) în ce privește activele băncii se manifestă prin inexistența unui sistem informațional privind identificarea concentrațiilor de credit (expunerilor) și a limitei prudențiale stabilite pentru a restricționa expunerile băncii la debitori individuali sau grupuri de debitori care acționează în comun;

b) în ce privește pasivele băncii se manifestă prin probabilitatea retragerii înainte de termen a mijloacelor de către deponenții majori, având consecințe potențial nesatisfăcătoare pentru lichiditatea băncii, din cauza analizei inadecvate a concentrării depozitelor, caracteristicilor deponenților, precum și a nementinerii relațiilor strânse de către funcționarii

băncii care gestionează pasivele cu deponenții mari;

3. *riscul tehnologiilor informației* – riscul înregistrării de cazuri de spălare a banilor și finanțare a terorismului sau de favorizare a desfășurării unor astfel de activități ca rezultat al utilizării unor vulnerabilități în cadrul sistemelor informaționale ale băncii.

4. *Riscul imaginii* prin care se subînțelege posibilitatea apariției publicității adverse privind practicile de afaceri ale băncii, ce poate cauza o pierdere a încrederii deponenților, creditorilor și a pieței;

5. *Riscul operațional* este riscul pierderilor directe sau indirecte, care rezultă din procese interne inadecvate sau eșuate, persoane sau evenimente externe;

Întru evitarea acestor și altor riscuri existente, în bancă este necesară o monitorizare corectă la cunoașterea clienților și înțelegerea afacerilor acestora.

6. *Riscul de țară (geografic)* se referă la țările cu un pericol înalt de spălare a banilor și de finanțare a terorismului. Țările ce reprezintă un risc înalt se consideră:

a) țările, identificate de autoritățile competente, în care poate avea loc fabricarea ilegală a substanțelor narcotice;

b) țările, identificate de autoritățile competente, care reprezintă un risc sporit cauzat de nivelul înalt al criminalității și corupției;

c) țările și/sau zonele off-shore, identificate de către autoritățile competente;

d) țările, identificate de autoritățile competente, care nu dispun de norme contra spălării banilor și finanțării terorismului sau dispun de norme inadecvate în acest sens;

e) țările, identificate de autoritățile competente, care finanțează, acordă suport activităților de terorism și permit organizațiilor teroriste să activeze pe teritoriul acestora;

f) țările supuse sancțiunilor, embargourilor sau altor măsuri de către organizațiile internaționale.

7. În vederea evaluării *riscului clientului* banca va determina dacă relația cu un anumit client prezintă un risc înalt de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Categoriile de clienți ale căror activități și tranzacții (operațiuni) pot indica un risc înalt sunt: clienții care întârzie sau nu prezintă documentele necesare în vederea identificării sau dacă documentele prezentate sunt neveridice, activitatea clientului este complexă și neordinară; clienții care își desfășoară activitatea și/sau efectuează tranzacții (operațiuni) în circumstanțele neobișnuite; etc. [72; pag. 406 – 410].

Clienții a căror activitate presupune lucrul intensiv cu mijloace bănești în numerar sau

echivalentul acestuia:

- casele de schimb valutar, hotelurile, prestatorii nebancari ai serviciilor de plăți prin intermediul dispozitivelor speciale (cash-in), dealeri angro și cu amănuntul de produse, inclusiv agricole, agenți economici ce prestează servicii legate de schimbul mandatelor poștale și telegrafice sau de transferul de bunuri, alți agenți economici care facilitează schimbul sau transferul de mijloace bănești și bunuri;
- cazinourile (inclusiv internet-cazinourile), organizațiile care organizează și desfășoară tombola, loterii sau jocuri de noroc;
- agenții economici a căror activitate în mod normal nu generează mijloace bănești în numerar, dar care în anumite tranzacții pot genera sume substanțiale de mijloace bănești în numerar;

Operațiunile bancare tradiționale de constituire a depozitelor sau de transfer al banilor și sistemele de creditare oferă un mecanism vital pentru spălarea banilor, în special, în faza inițială de introducere a numerarului în sistemul financiar. În ciuda varietății metodelor folosite, procesul de spălare a banilor se realizează în trei etape care pot cuprinde numeroase tranzacții efectuate de spălătorii de bani, tranzacții care sunt de natura să alerteze instituțiile financiare asupra activităților infracționale.

Procesul de spălare a banilor are trei etape sau faze [27; pag. 36]:

1. plasare,
2. stratificare,
3. integrare etapă pe care, noi o vom împărți în câteva faze:
 - prespălare (convertirea banilor murdari în bani curați);
 - spălarea principală (conversia banilor în intrări contabile);
 - uscarea sau reciclarea (folosirea banilor pentru a obține profit).

Prima etapă, *plasarea*, reprezintă „scăparea”, la propriu, de numerar obținut din activitatea ilegală, pentru separarea fondurilor provenite din surse ilicite, care ar putea fi supravegheate de organele de aplicare a legii. În etapa inițială sau de plasare în spălarea banilor, infractorul introduce profitul său ilegal în sistemul financiar. Aceasta se poate face prin împărțirea sumelor mari de numerar în sume mai mici și mai puțin suspecte care sunt apoi depozitate direct într-un cont bancar sau prin cumpărarea unui număr de instrumente financiare (cecuri, bilete la ordin etc.) care sunt apoi colectate și depozitate în conturi dintr-o altă locație.

A doua etapă, *stratificarea*, începe odată cu intrarea fondurilor în sistemul financiar și reprezintă procesul de mișcare a banilor între diferite conturi pentru a le ascunde originea. În această etapă, spălătorul de bani întreprinde o serie de preschimbări sau mișcări ale fondurilor pentru a le îndepărta de sursa din care provin. Fondurile pot fi îndreptate către cumpărarea și vânzarea de instrumente de investiții, sau spălătorul poate, pur și simplu, să trimită fondurile prin transfer electronic într-o serie de conturi din diverse bănci de pe întreg globul. Utilizarea a mai multe conturi îndepărtate din punct de vedere geografic, în scopul spălării banilor, este, în special, folosită în acele jurisdicții care nu cooperează în anchetele pentru combaterea spălării banilor. În anumite situații, spălătorii de bani pot deghiza transferurile ca fiind plăți pentru bunuri și servicii, în acest fel dându-le o aparență legitimă. Separarea veniturilor ilicite de sursa lor prin crearea unor straturi complexe de tranzacții financiare proiectate pentru a înșela organele de control și pentru a asigura anonimatul.

Etapă a treia a procesului de spălare a banilor - *integrarea*, constă în faptul că fondurile reintră în circuitul economic legal. Spălătorul poate alege apoi să investească fondurile pe piața imobiliară, a bunurilor de lux sau a afacerilor. Dacă procesul de stratificare are succes, schemele de integrare vor trimite din nou rezultatele spălării în circuitul economic, în așa fel încât ele vor reîntra în sistemul financiar apărând ca fonduri normale și „curate” obținute din activități comerciale.

Cei trei pași de bază se pot constitui în faze separate și distincte. Ei pot apărea însă și simultan sau, mai obișnuit, se pot suprapune. Felul în care sunt folosiți pașii de bază depinde de mecanismele de spălare disponibile și de cerințele organizațiilor criminale.

În cadrul procesului de spălare a banilor s-au identificat anumite puncte vulnerabile, puncte dificil de evitat de către spălătorul de bani și, în consecință, ușor de recunoscut, respectiv:

- plasarea numerarului în sistemul financiar;
- trecerea numerarului peste frontiere;
- transferarea numerarului în și dinspre sistemul financiar.

Intrarea numerarului în sistemul financiar se realizează prin:

- fragmentarea operațiunilor în numerar în scopul evitării raportării tranzacției prin divizarea operațiunilor sub nivelul minim de raportare;
- folosirea inadecvată a listelor de excepții prin care unele categorii de operațiuni cu numerar sunt exceptate de la raportare (presupune uneori complicitatea unităților financiare respective);

- executarea de false documente de raportare pentru a legitima numerarul general;
- depunerile de profituri ilegale în bănci corespondente pot fi prezentate ca transferuri de la bancă la bancă, etc.

Plasarea fondurilor in circuitul financiar presupune deplasarea fizică a profiturilor în numerar, necesară pentru evitarea controlului de către organele legii; reprezintă „scăparea”, la propriu, de numerar și îndepărtarea fizică a veniturilor inițiale derivate din activitatea ilegală. Este cea mai vulnerabilă etapă a spălării banilor deoarece implică colectarea și manevrarea unei mari cantități de numerar.

Folosirea instituțiilor financiare netradiționale în procesul de plasare a fondurilor. Aceste instituții pot fi: casele de schimb valutar, societățile de valori mobiliare, bursele de mărfuri, cazinourile, serviciile de încasare a cecurilor, serviciile de transmitere de fonduri. Metodele folosite de reciclatori în acest caz sunt aproximativ aceleași cu cele folosite în instituțiile financiare tradiționale.

Casele de schimb valutar: în alte țări, ele oferă și alte servicii financiare (vânzare de mandate de plată și cecuri de casă, transferuri electronice de fonduri, schimb de devize pentru cecuri etc.), care pot oferi un paravan pentru tranzacții ilicite. Metoda prin care se plasează fonduri ilicite în acest caz este efectuarea schimbului valutar fără întocmire de documente ori violarea memoriei computerului pentru a nu se mai putea reconstitui șirul de tranzacții încheiate ambele părți au câștiguri ilicite: reciclatorul scapă de o sumă mare de lei și primește o cantitate mai mică de bancnote străine, iar casa de schimb comite evaziune fiscală prin nedeclararea veniturilor din operațiunile efectuate [32; pag. 65].

Agențiile de transmitere a fondurilor sunt utilizate pentru transferarea fondurilor pe plan intern sau internațional, prin mijloace electronice, cecuri, curieri, fax sau rețele de computere. Faptul că valoarea banilor poate fi deplasată dintr-un loc în altul, deseori fără deplasarea fizică a monedelor constituie principala caracteristică a acestui sistem [44; p. 15-63]. Cazinourile: amalgamarea fondurilor ilegale cu cele legale sunt favorizate de faptul că jocurile de noroc sunt activități desfășurate cu numerar, oferind participanților anonim [44; p. 89-124].

Comercianții de bunuri de folosință îndelungată de mare valoare (automobile, iahturi, bunuri de lux, bunuri imobiliare) sunt folosiți de reciclatori pentru a schimba numerarul în bunuri care, eventual, sunt revândute pentru a obține numerar cu origine licită.

Agenții de bursă pot fi manipulați de reciclatori prin oferirea de avantaje în schimbul utilizării numerarului pentru achiziționarea de acțiuni sau mărfuri, prin evitarea raportărilor

tranzacțiilor cu numerar. Companii de fațadă, care de fapt nu au încasări din activități reale, ci numai din depunerile reciclătorilor. Exportul ilegal de valută; transportul fizic se realizează cu diferite mijloace de transport, fără a se respecta legislația cu privire la raportarea sumelor ce ies din țară și au ca destinație țări în care nu se pune problema justificării sumelor în numerar; după depunerea în bănci, aceste sume fac cale înapoi, utilizându-se transferul electronic.

Trecerea numerarului peste frontiere și stratificarea fondurilor este procesul de mișcare a fondurilor între diferite conturi pentru a le ascunde originea; separarea veniturilor ilicite de sursa lor prin crearea unor straturi complexe de tranzacții financiare proiectate pentru a înșela organele de control și pentru a asigura anonimatul.

Literatura de specialitate deosebește două moduri de stratificare a fondurilor [10; pag. 181]:

- După ce numerarul a fost depus în instituții financiare fără a fi detectat, contra acestui numerar reciclătorii procură instrumente financiare (cecuri de călătorie, scrisori de credit, mandate de plată etc.), pe care le reconvertesc apoi în numerar;
- Transferurile electronice. O dată ce numerarul a fost depus în conturi bancare, acesta poate fi transferat în orice colț al lumii în timp record.

Multe entități se servesc în ultimul timp de Internet pentru a propune servicii de spălare de bani, dând uneori aparența de servicii financiare extrateritoriale sau de posibilități de plasament legale. Dat fiind caracterul din ce în ce mai mobil de acces la Internet, un client are posibilitatea de a accesa virtual contul său din orice loc din lume. În această situație reciclătorii pot controla orice cont, chiar dacă acestea au fost deschise pe numele unor interpuși; soldurile persoanelor interpușe se transferă ulterior în contul administratorului titular, iar acesta poate dispune de banii transferați.

Transferarea numerarului în și dinspre sistemul financiar sau integrarea fondurilor în economia reală reprezintă mișcarea fondurilor astfel spălate prin intermediul organizațiilor legale; furnizarea unei legalități aparente bogăției acumulate în mod criminal. Dacă procesul de stratificare are succes, schemele de integrare vor așeza rezultatele spălării la loc în economie în așa fel încât ele vor reintra în sistemul financiar apărând ca fonduri normale și „curate” de afaceri [27; pag. 78].

Prin intermediul ei profiturile reciclate sunt plasate în economia reală legitimă iar rezultatele obținute din activități ilegale sunt legale. Profiturile au o acoperire legală iar reciclătorul le poate folosi achiziționând bunuri la vedere. Astfel, în baza cercetărilor

bibliografiei, deosebim câteva metodele de integrare a banilor „spălați” în circuitul economic [81]:

- Achiziționarea de bunuri imobiliare sau a unor afaceri în pierdere, după care, utilizând fondurile ilicite, aceste bunuri sau afaceri sunt revândute la valoarea lor reală;
- Posibilitatea creditării de către asociați a propriei societăți comerciale, care merge mereu în pierdere. Se scot din firmă sume, încărcând costurile, în final realizându-se pierderi; cu sumele care s-au scos din firmă dar neimpozitate, asociații creditează firma proprie, încasând chiar și dobânzi pentru sumele cu care au împrumutat societatea;
- Bunurile achiziționate cu fonduri ilicite sunt vândute unor societăți de tip captiv (care aparțin de fapt proprietarului bunurilor), după care sunt revândute realizând un profit substanțial tot proprietarului inițial;
- Împrumuturi fictive acordate de o companie de fațadă; o astfel de companie înregistrată într-un paradis fiscal este controlată de o companie din țară, iar fondurile companiei de fațadă sunt de fapt, fonduri reciclate ale companiei din țară;
- Folosirea de facturi false pentru import sau export (se utilizează facturi de import supraevaluate, pentru a justifica transferul unor asemenea fonduri, iar în cazul reciclării fondurilor străine în țară, facturile de export sunt supraevaluate pentru a justifica încasările).

Totuși, dezvoltarea generală a fenomenului de spălare a banilor în aceeași perioadă poate să fi contribuit, de asemenea, la creșterea volatilității totale, așa cum se sugerează în literatură [69].

Trebuie avute în vedere volumul mare al activităților infracționale și desfășurarea lor în timp. Activitățile individuale nereglementate și de mare amploare pot servi la inducerea de erori în bazele de date economice și pot produce complicații în elaborarea politicilor. În plus, un aspect cheie al înțelegerii comportamentului monetar este abilitatea de a identifica, din punct de vedere statistic, țara și valuta de proveniență și rezidența deținătorului depozitului. Acest lucru ar putea avea consecințe asupra volatilității ratelor de schimb și ale dobânzilor, în special în economiile legate de dolar, până acolo încât ar determina o schimbare în cererea aparentă de bani dintre o economie și alta, datorită spălării de bani transfrontaliere, pentru ca urmărirea fondurilor monetare devine mai nesigură.

Efectele spălării banilor asupra distribuției veniturilor nu sunt discutate în literatura, dar nu pot fi ignorate. Creșterea economică va avea de suferit până acolo, încât activitățile infracționale subterane redirecționează veniturile de la cei care produc mari economii la cei care realizează puține economii sau de la investiții importante la investiții de risc și de slabă calitate [53; pag. 126].

De exemplu, este cunoscut că în Statele Unite evaziunea fiscală este în mod special concentrată pe veniturile derivate din capitalul de mare risc dar care aduce profituri mai mari. Frauda, delapidarea și traficul de influență par a fi frecvent orientate înspre afaceri și piețe cu rata mare de creștere și grad ridicat de profitabilitate, pentru că “aici sunt banii”. În mod similar, infracțiunile contra persoanei, par a-și găsi ținta în persoane mai bogate, și deci mai puțin dispuse la economii. Pe de altă parte, un important traficant de droguri poate fi mai înclinat spre economii decât un consumator de droguri, astfel încât nu toate efectele distributive au un impact negativ asupra economiilor și prin extensie, asupra creșterii economice. Există de asemenea un impact distributiv al spălării banilor care facilitează evaziunea fiscală. Costurile economice sunt compuse în acest caz pentru că multe țări se bazează pe mijloace ca venitul declarat pentru a oferi accesul la o seama de facilități guvernamentale [16; pag. 46].

Există efecte macroeconomice indirecte ale spălării banilor: tranzacțiile ilegale pot avea efecte adverse asupra tranzacțiilor legale, contaminându-le. De exemplu, anumite tranzacții legale au fost raportate ca mai puțin fericite datorită asocierii lor cu spălarea banilor. Mai general, erodarea încrederii în piață și în rolul de semnal de eficiență al profiturilor are loc atunci când există corupție internă generalizată, fraudă și delapidare. Bani care sunt spălați pentru alte motive decât evaziunea fiscală reprezintă venituri care la rândul lor tind să ocolească impunerea fiscală, contribuind la crearea de distorsiuni economice. Există și contaminarea rezultată din nerespectarea legii, pentru că atunci când o parte a legii este încălcată, alte nereguli financiare par mai ușor de îndeplinit [20; pag 206].

Cantitățile de bunuri “spălate” par a fi însă mai importante decât cifrele anuale referitoare la spălarea fluxurilor de bani. Ca urmare, potențialul lor destabilizator și mișcările economice ineficiente, fie ele interne sau externe, cresc. Sumele acumulate după spălarea banilor pot fi folosite pe piețe periferice sau chiar în micile economii până acolo unde rămân controlate de către interesele unor organizații criminale de mari dimensiuni.

În mod tradițional, eforturile de combatere a spălării banilor se concentrează în mare măsură pe procedurile de administrare a depozitelor de către instituțiile financiare, de vreme ce

spălarea banilor prin această metodă este ușor de depistat. Infracții au răspuns rapid acțiunilor întreprinse recent de sectorul financiar înțelegând faptul că plățile în numerar efectuate în sectorul financiar pot ridica întrebări ulterioare. În consecință, noi metode au fost căutate pentru a transforma banii proveniți din activități infracționale și a-i amesteca cu fonduri legitime înainte de a-i introduce în sistemul financiar, făcând depistarea în etapa plasamentului mai dificilă. Actualmente, un număr crescut de cazuri de spălare de bani iau forme din ce în ce mai sofisticate, care nu implică numerarul.

Băncile, în calitatea lor de furnizori ai unei game largi de servicii de transfer de fonduri și de creditare, pot fi utilizate în toate etapele spălării banilor de la plasare, la stratificare și integrare. Sistemele electronice de transfer al fondurilor permit transferul rapid al acestora între conturi sub nume și jurisdicții diferite. Operațiunile multiple și diversificate în conturi sunt folosite de multe ori ca parte a procesului de spălare a banilor creând straturi complexe de tranzacții. În acest context, organizații infracționale sofisticate și “spălători de bani profesioniști” doresc să folosească serviciile bancare pentru a se folosi de fondurile lor “murdare”. Aceste organizații operează activități comerciale internaționale false pentru a dirija banii obținuți ilegal dintr-o țară în alta folosind facturi falsificate pentru a genera transferuri internaționale în aparență legale, precum și operațiuni fictive pentru a-și ascunde urmele. Multe dintre companiile scoică pot să apeleze la propriile bănci pentru a obține împrumuturi și a finanța astfel de activități.

Băncile nu sunt unicele mecanisme și instrumente prin intermediul cărora se pot spăla banii. În primul rând, numeroși intermediari financiari furnizează servicii care sunt similare cu cele tradiționale oferite de bănci. Mai mult decât atât, în vederea ocolirii măsurilor de combatere a spălării banilor, aceste persoane, dorind să spele veniturile ilicite, își concertează eforturile spre exploatarea sectorului non-bancar, utilizând alte instituții financiare (cum ar fi fonduri de investiții, societăți de servicii de investiții financiare, companii de asigurări, case de schimb), precum și instituții non-financiare (cazinouri, agenții de valori imobiliare, etc.) [1; pag 207].

Banca consideră că deschiderea unui cont este rezultatul unei estimări atente a clientului. Aceasta ar trebui să determine pe potențialul client să obțină acceptarea sa de către instituția financiară nu numai dovedindu-și identitatea adecvată, ci și furnizând dovezi de integritate personală ca o condiție pentru o relație profitabilă și corectă.

Banca va întreprinde măsurile necesare nu numai pentru a stabili identitatea clientului său, dar, de asemenea, pentru monitorizarea contului în vederea determinării tranzacțiilor

neobișnuite pentru activitatea clientului sau pentru tipul de cont. Totodată, este important ca procedurile de acceptare a clientului să nu fie prea restrictive și, astfel, să se limiteze accesul publicului larg la serviciile bancare, în special a persoanelor dezavantajate financiar sau social.

Pe de altă parte, se va impune o vigilență sporită în cazul când printr-un cont o persoană rulează sume mari de bani ale căror proveniență nu este clară. Banca va face un efort rezonabil pentru a determina identitatea adevărată a tuturor clienților care se adresează pentru a beneficia de servicii, a fi la curent cu orice tranzacție neobișnuită sau cu orice activitate disproporționată cu ceea ce se cunoaște despre activitatea de afaceri declarată a clientului.

În contextul celor relatate anterior concluzionăm referitor la unele măsuri de precauție sporită aplicate de bancă presupun:

- 1) efectuarea monitorizării sporite și permanente a relației de afaceri;
- 2) măsuri speciale pentru stabilirea sau verificarea sursei mijloacelor bănești;
- 3) implementarea sistemelor informatice adecvate pentru gestiunea informației, care permite furnizarea în timp util a informațiilor necesare pentru identificarea, analizarea și monitorizarea efectivă a tranzacțiilor, inclusiv raportarea către autoritatea competentă conform legislației;
- 4) asigurarea că persoanele împuternicite cu coordonarea activității de prestare a serviciilor clienților respectivi cunosc și acordă o atenție sporită informațiilor provenite de la terți în legătură cu acești clienți;
- 5) în cazul persoanelor fizice – verificarea angajării, funcției publice deținute, după caz;
- 6) atenționarea clienților ale căror activități sau tranzacții impun un risc sporit de spălare a banilor și finanțare a terorismului despre necesitatea sporirii măsurilor de cunoaștere a partenerilor de afaceri, iar, după caz, despre terminarea relațiilor de afaceri sau refuzul în efectuarea operațiunilor cu astfel de clienți.

Pe lângă faptul că spălarea banilor reprezintă punctul final în circuitul unui comerț cu mărfuri ilicite, oricare ar fi acestea, care dă posibilitatea celor implicați să se folosească nestingheriți de banii obținuți nu doar prin mijloace ilegale, dar și prin producerea altor consecințe dramatice în cadrul vieții socio-umane, aceasta aduce vătămări importante și economiei în întregul său, ducând la pierderi financiare, pierderea credibilității sistemelor economico-financiare, compromiterea acestora, etc.

În plan național, prin aducerea și apoi extragerea de fonduri care nu sunt rezultatul unui comerț legal, ancorat în realitatea economico-financiară, nefiind sustenabile de aceasta, care, așa

cum știm deja, are anumite capacități de autoreglare și ajustare, are loc o destabilizare a pieței financiare, masa monetară crescând sau scăzând fără explicații firești, putând afecta moneda națională, valoarea acesteia față de valutele internaționale, credibilitatea economiei naționale pe plan internațional, afectarea politicilor comerciale și economice promovate de un stat anume.

1.2. Metode și instrumente utilizate în spălarea banilor și a fraudei fiscale: forme de manifestare și prevenirea acestui fenomen

Globalizarea economică se prezintă ca un proces dinamic al creșterii legăturilor dintre state. Printre consecințele ei pozitive, cum ar fi perfecționarea și funcționarea mecanismelor financiare internaționale, raționalizarea procesului redistribuirii internaționale a fluxurilor financiare etc., există și unele efecte negative, printre care, nu în ultimul rând, fraudă fiscală internațională, care este abordată în conexiune strânsă cu economia subterană, corupția, paradisurile fiscal, spălarea banilor etc.

Daunele și pierderile aduse economiei mondiale de acest fenomen fraudulos sunt enorme, iar acest fapt mobilizează statele lumii de a-și uni eforturile pentru oprirea, preîntâmpinarea și combaterea evaziunii, de a căuta noi măsuri pentru stârpirea fraudei fiscale. Anual țările membre ale UE înregistrează pierderi de circa o mie de miliarde de euro în rezultatul fraudei fiscale. Această sumă constituie pe de o parte o pierdere enormă de venituri necesare în bugetul de stat, iar pe de altă parte constituie o amenințare pentru impozitarea corectă.

Dacă e să apelăm la studiile ce se fac la nivel mondial privind daunele aduse de evaziunea fiscală, relatăm că în total volumul evaziunii fiscale se estimează la 3,1 trilioane de dolari, iar acesta este tocmai 5,1 % din PIB-ul mondial, cauza fiind economia tenebră la nivel mondial, după cum afirmă Tax Justice Network [41; p.86-90].

Acest fenomen se explică prin faptul că la nivelul țărilor fraudă fiscală se amplifică. Chiar și în Statele Unite ale Americii volumul impozitelor neîncasate este în creștere. Spre exemplu, în anul 2001 volumul impozitelor neplătite a constituit 345 miliarde de dolari, apoi a urmat o creștere și în anul 2006 acesta s-a estimat la cifra de 450 miliarde de dolari, de la care s-a ajuns la 470-590 miliarde de dolari în anul 2012, iar spre finele anului 2013, volumul impozitelor neplătite a ajuns să atingă cifra de 1194 miliarde de dolari.

În Marea Britanie volumul neîncasat al impozitelor era estimat la nivel de 45 miliarde de dolari pentru anii 2012-2013 [41; p. 86-90].

Economia tenebră, care mai este denumită economie ascunsă sau informală – include munca „la negru”, ilegală sau clandestină, acest fenomen este foarte răspândit și în Republica Moldova, aceste activități de regulă sunt neoficiale și veniturile nu se declară. Economia ascunsă se manifestă pe larg prin canalele vamale, de obicei are loc diminuarea valorilor mărfurilor și a cantității acestora la declararea în vamă, sau prin contrabanda cu mărfuri. În activitățile întreprinderilor are loc înregistrarea intenționată și defectuoasă a operațiunilor din contabilitate, se înregistrează operațiuni fictive etc., concurența neloială, deturnarea de fonduri, și nu în ultimul rând, corupția etc.

Din punct de vedere al economiei subterane mondiale, aceasta reprezintă o totalitate de activități economico-financiare ilegale, delictuale și legale, declarate sau neînregistrate, producătoare de mari venituri ilicite, desfășurate pe plan mondial de persoane fizice sau juridice. Din definiția economiei mondiale se poate admite că economiile oculte din economiile naționale, ce prezintă anumite particularități de la stat la stat, sunt parte componentă a sistemului subteran.

Conform datelor Biroului Național de Statistică, economia tenebră (neobservată) a crescut treptat în ultimii ani, atingând în 2013 cifra de aproximativ 28% din PIB. Principala contribuție la creșterea proceselor neobservate a fost adusă de către sectorul ascuns (echivalent cu evaziunea și eschivarea fiscală), atingând valori de 11-12% din PIB.

Factorii ce influențează creșterea economiei tenebre din RM sunt multipli, unul din care se referă la potențarea discrepantei fiscale în republică, care se exprimă prin diferența dintre veniturile fiscale colectate real și cele potențiale. Astfel, volumul discrepantei fiscale totale, fără a se lua în calcul și sectorul ilegal, a atins 9% din PIB în anul 2013. Tot în această perioadă, discrepanța fiscală pe TVA a atins 3,3% din PIB. Dinamica economiei neobservate este redată schematic în figura de mai jos.

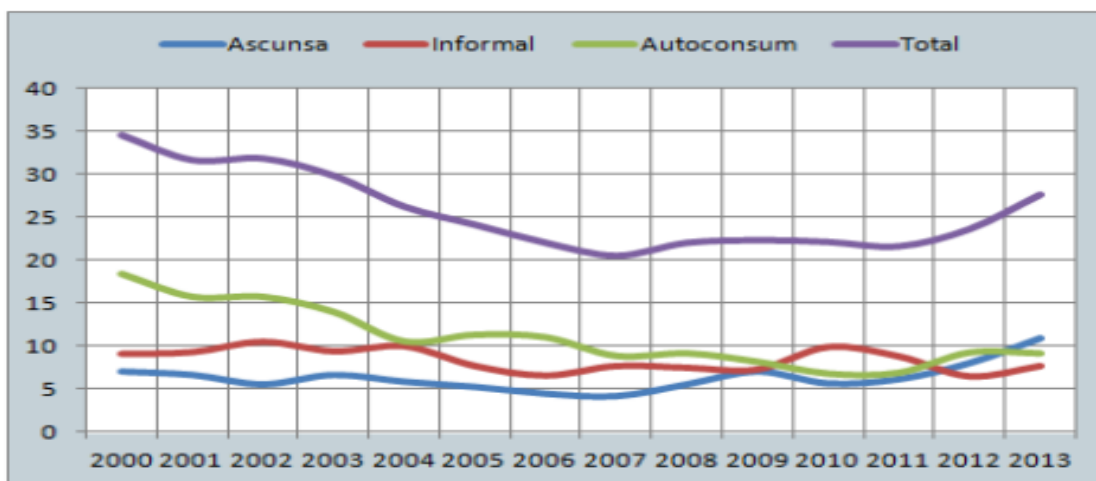

Figura 1.1. Dinamica economiei neobservate în Republica Moldova

Sursa: www.expert-grup.org

Alți factori de creștere a economiei neobservate sunt povara fiscală, precum și moralitatea fiscală. Acești factori reprezintă circa 60% din influența tuturor factorilor explicativi.

Dezvoltarea economiei subterane generează o altă problemă – cea a fluxurilor financiare ilicite, ca formă a deplasării ilegale a capitalului și apare, când banii sunt câștigați, transferați și utilizați în mod ilegal. În cele mai dese cazuri este vorba de mijloacele bănești obținute prin mituire, furt, trafic, fraudă fiscală. Aceste sume dispar din orice înregistrare în țara de origine iar câștigurile ilicite din fructificarea fluxurilor financiare nu se mai întorc în mod normal în țara de origine. Fluxurile financiare ilicite provenite din diverse căi și mijloace, nu se reflectă în conturile naționale sau balanța de plăți, deși se supun unor anumitor *metode sau reguli obligatorii* [42]:

a) *Anonimatul* este una din regulile spălării banilor prin care tranzacția cu valori obținute din infracțiuni trebuie să fie asemănătoare altor tranzacții legale din mediul sau locul unde acestea au loc. În esență, numerarul nu trebuie să lase nici o pistă care să conducă la originea sa. Or, în economiile în care se folosește des numerarul pentru achiziții de mai mică sau mai mare valoare, dispunerea de acesta nu reprezintă niciun risc pentru infractor. Totuși, în majoritatea țărilor, aproape toate tranzacțiile cu sume mari nu sunt realizate în numerar, ci prin utilizarea altor mijloace de plată (cecuri, polițe bancare, cărți de credit), de aceea cheltuirea sau depozitarea unor sume mari de bani în numerar creează suspiciuni. Din această cauză, infractorii au creat tehnici și metode variate de inserare a numerarului în sistemul financiar, și anume:

- divizarea sumelor mari în sume mai mici și depunerea acestora de către mai multe persoane în diverse conturi bancare sau utilizarea sumelor respective în vederea achiziționării altor instrumente de plată, cum ar fi titlurile la purtător sau ordinele de plată;

- contrabanda cu numerar, prin simpla scoatere ilegală din țară a unei cantități de bani în numerar și introducerea acestora într-o altă țară, în general cu reguli mai puțin stricte, de obicei prin curieri sau prin ascunderea cantității pe vase cargo;

- amestecul fondurilor ilegale cu cele care provin dintr-o afacere legală cu numerar, sume care apoi sunt depozitate împreună.

b) *Viteza* este a doua regulă de spălare a banilor care presupune circulația rapidă a valorilor, pentru a nu putea fi detectate. Odată ce numerarul a intrat în sistemul financiar, fie că se află sau nu în țara de origine, spălătorul poate utiliza avantajele create de progresele informatice ca metode moderne de transmitere a banilor, pentru a-i pune rapid în circulație. Transferurile bancare electronice pot mișca sume mari de bani aproape oriunde în lume în doar câteva minute, fără ca deținătorul lor să fie nevoit să treacă pe la banca sau să implice angajații băncii.

c) *Complexitatea* este argumentată prin faptul că împărțirea fondurilor sale în mai multe tranzacții și viteza acestor operațiuni, spălătorul face dificilă și uneori imposibilă munca investigatorilor de a reconstitui drumul banilor. Transferurile dintr-un cont în mai multe conturi aflate în alte țări și redirecționarea ulterioară dinspre acele țări creează un circuit complex internațional electronic, care face dificilă urmărirea lor de către organele de cercetare.

d) În ciuda faptului că *secretul* bancar are un scop legitim și o justificare comercială, acesta poate conduce la apariția unor paradisuri financiare, ce oferă protecție infractorilor, la nivel mondial existând aproximativ un milion de corporații anonime, ce impun un secret financiar strict și apără investitorii străini de investigații și anchete judiciare.

Logica cercetării impune în continuare să facem o analiză detaliată a *instrumentelor utilizate în spălarea banilor*. Literatura de specialitate distinge o listă largă a acestora, printre care subliniem:

- Destinațiile off-shore sau paradisurile fiscale;
- Companii scoică;
- Liber profesioniști;
- Activități de jocuri de noroc;
- Internet;

- Societăți comerciale sau societăți cu titluri nominale și la purtător, etc.

Destinațiile off-shore sau paradisurile fiscale sunt țări sau teritorii, adesea insule sau grup de insule, care acceptă implantări fictive de companii, utilizate ca simple cutii poștale, zone cu reglementări elastice privind controlul schimburilor valutare și mari libertăți privind impozitele și care oferă, în același timp, aproape fără excepție, un secret bancar impenetrabil și multe drepturi în acest sens companiilor private.

Acest sistem oferă reale avantaje practice pe care infractorii le cunosc. În primul rând, fondurile sunt plasate în zonele geografice protejate de jurisdicții ce nu admit influența jurisdicțiilor în care s-a obținut profitul. Prin implicarea unei alte jurisdicții, apar mai multe bariere legale și financiare în calea organelor de investigație, atât sub aspectul obținerii, cât și al conservării ori valorificării probei care să poată fi admisă în instanță. În al doilea rând, sunt încă multe țări care facilitează primirea banilor din exterior indiferent de sursa acestora sau a modului de transmitere, bani ce pot intra direct și discret în sistemul bancar convențional, întrucât nu există nici o obligație de plată a taxelor, nu există o dovadă a capitalului social, nici un acord de dublă impunere, nicio obligație de a ține registre contabile, nu există administratori sau acționari înregistrați, nu se cunosc persoanele care dețin puterea de decizie în companie, nu se cunoaște identitatea adevăratului beneficiar, etc.

Paradisurile fiscale reprezintă o altă problemă în contextul evaziunii fiscale internaționale. Acestea reprezintă teritorii care oferă o suită de avantaje fiscale companiilor off-shore înregistrate în jurisdicțiile respective.

În literatura de specialitate definirea paradisurilor fiscale se abordează pe larg, și deși definirea paradisurilor fiscale este dificilă, cercetătorii din domeniu susțin că un teritoriu va fi declarat paradis fiscal nu doar atunci când acesta prezintă niște facilități fiscale, ci trebuie să se țină cont și de alți factori, cum sunt stabilitatea politică și socială, infrastructura dezvoltată și profesioniști competenți [6; pag. 83].

La nivel mondial 50 de bănci mari (UBS, Credit Suisse, HSBC, Deutsche Bank, BNP Paribas, JP Morgan Chase, Morgan Stanley, Wells Fargo și Goldman Sachs) asistă și acordă servicii în paradisurile fiscale, cu o cifră de afaceri care depășește 12 trilioane de dolari. Acestor instituții bancare le revine aproximativ jumătate din tranzacții în sumă, cifra de afaceri depășind 6 trilioane de dolari.

Republica Moldova de asemenea este afectată de tranzacții efectuate în zonele off-shore. Valoarea evaziunilor fiscale efectuate de rezidenții zonelor off-shore în urma tranzacțiilor de

import-export prin vămile Republicii Moldova este în continuă creștere, și înregistrează anual trei miliarde de lei, conform auditului realizat de Serviciul Vamal. Această sumă este în creștere, astfel în anul 2013 au fost efectuate tranzacții prin zonele off-shore privind produsele petroliere în sumă de peste un miliard de lei, privind produsele farmaceutice – 140 de milioane de lei [41; p.86-90].

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (în continuare OCDE) a publicat la cererea G20 lista paradisurilor fiscale care sunt și care nu sunt în conformitate cu regulile mondiale privind schimbul de informații fiscale [42]:

lista albă: statele sau teritoriile care au implementat standarde internaționale, prin semnarea a cel puțin 12 acorduri în domeniul fiscal: Argentina, Australia, Barbados, Canada, China, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Islanda, Irlanda, Italia, Japonia, Jersey, Coreea, Malta, Mauritius, Mexic, Olanda, Noua Zeelandă, Norvegia, Polonia, Portugalia, Rusia, Insulele Seychelles, Slovacia, Africa de Sud, Spania, Suedia, Turcia, Emiratele Arabe Unite, Marea Britanie, Statele Unite, Insulele Virgine Britanice;

lista gri: statele sau teritoriile care s-au angajat să respecte standardele internaționale, însă au semnat până acum mai puțin de 12 acorduri în domeniul fiscal.

a) lista gri închis: Andora, Antigua, Barbados, Aruba, Bahamas, Bahrein, Belize, Insulele Bermude, Insulele Virgine Britanice, Insulele Cayman, Insulele Cook, Republica Dominicană, Gibraltar, Granada, Liberia, Liechtenstein, Insulele Marshall, Monaco, Montserrat Nauru, Antilele Olandeze, Panama, Santa Lucia, Samoa, San Marino, Insulele Vanuatu etc.;

b) lista gri deschis (alte centre financiare): Austria, Belgia, Brunei, Chile, Guatemala, Luxemburg, Singapore, Elveția.

lista neagră: statele sau teritoriile care nu s-au angajat să respecte standardele internaționale: Costa Rica, Malaysia, Filipine, Uruguay. Menționăm că, în componența listelor albe și gri ale OCDE, sunt incluse și statele sau teritoriile din spațiul UE: Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Malta, Olanda, Polonia, Portugalia, Slovacia, Spania, Suedia, Austria, Elveția etc.

În trecut, în lista neagră a paradisurilor fiscale care nu conlucrează cu OCDE era inclusă și Austria. În general, lista OCDE a jurisdicțiilor considerate paradis fiscal include 35 de țări, lista FMI include 62 de țări, iar lista ONU include 42 de țări, aceasta fiind revizuită în permanență. În afară de elaborarea listelor teritoriilor paradisurilor fiscale, OCDE a elaborat 19

recomandări privind eliminarea concurenței fiscale neloiale. În perioada 2000-2007, grație OCDE, activitatea jurisdicțiilor off-shore a devenit mai transparentă.

Concentrarea atenției sporite din partea instituțiilor Consiliului Economic European asupra evaziunii fiscale și fraudei fiscale internaționale a fost pentru prima dată reflectată în Rezoluția Consiliului Europei din 10.02.1975 și mai târziu prin adoptarea Declarației de asistență reciprocă între autoritățile fiscale ale statelor membre. În 1980 Comitetul Afacerilor Fiscale al OCDE a publicat un raport “Frauda fiscală și evaziunea”, care prevedea măsurile legale și administrative de combatere a acestora. Evaziunea fiscală a constituit subiectul cercetării desfășurate de Asociația internațională a barourilor (International Bar Association) la congresele anuale din 1980 și 1981 [73; pag. 173 – 180].

Din păcate sunt unele țări care primesc acești bani, indiferent de sursa de proveniență a lor, iar odată ce banii au ajuns în off-shore, aceștia intră direct sau indirect în sistemul bancar convențional.

Ca rezultat, FATF a identificat o listă de țări necooperante privind lupta împotriva spălării banilor (Nigeria, Indonezia, Filipine, etc.), acestea fiind necooperante deoarece:

- prezintă caracteristici de reglementare (existența unor tipuri de societăți care oferă anonimatul partenerilor);
- anonimatul din sistemul bancar și financiar al conturilor și depozitelor;
- existența unui secret bancar inaccesibil;
- existența unui sistem de control ineficient.

UE a elaborat un set cuprinzător de instrumente pentru a îmbunătăți capacitatea statelor membre de a combate fraudă și evaziunea fiscală. Acest set cuprinde legislația UE (privind îmbunătățirea transparenței, schimbul de informații și cooperarea administrativă), acțiuni coordonate recomandate statelor membre (de exemplu, cele care vizează planificarea fiscală agresivă și paradisurile fiscale) și recomandările specifice fiecărei țări, ca parte a semestrului european.

În esență, *companiile scoică* sunt acelea care există doar pe hârtie. Documentele de înființare ale companiei pot cuprinde un cont bancar valid și ceva mai mult decât numele sau adresa avocatului sau agentului care se ocupă cu înființarea companiei, împuternicit și poate câțiva acționari. Sunt acele companii care nu au active independente sau operațiuni comerciale proprii și care sunt utilizate de proprietarii acestora pentru a-și desfășura afacerile sau pentru a

menține controlul asupra altor companii. O companie scoică este înregistrată în țara în care este înființată, dar nu este tranzacționată pe piața de capital și nu operează de sine stătător.

Întrucât companiile scoică nu sunt ilegale, subiecții pălării banilor, evaziunii fiscale și finanțării terorismului le pot relativ ușor converti și utiliza în scopuri ilegale. Aceste companii sunt ușor de înființat și pot fi conectate cu alte companii scoică din lume. Dacă o companie scoică este înființată într-o jurisdicție cu o legislație strictă sub aspectul protejării secretului bancar, este aproape imposibil să se identifice adevărații proprietari sau administratori ai societății și, de aceea, este imposibil să se urmărească fondurile ilicite care sunt returnate către beneficiarul real. O tehnică folosită cu succes de infractori este înființarea de companii scoică pentru le putea vinde acțiunile „investitorilor externi”.

Acești „investitori externi” sunt de fapt intermediari folosiți de spălătorii de bani. Achiziționarea acțiunilor se face cu documentația legală necesară și banii intră astfel în mod legal în posesia infractorilor.

De obicei, înființarea companiilor scoică se face nu de proprietari, ci de agenți, care selectează jurisdicțiile ce oferă avantajele unei înființări rapide, costuri mici de înregistrare, clauze minime sau care caută acele zone geografice care facilitează locații unde nu se solicită informații despre proprietari sau care interzic dezvăluirea unor astfel de informații.

În altă ordine de idei, avocații, notarii, contabilii și alți *liber-profesioniști* realizează un număr semnificativ de activități în sprijinul clienților lor, organizând și administrându-le afacerile financiare și comerciale. Înainte de toate, ei acordă asistență persoanelor fizice și juridice în domenii precum investițiile, înființări de companii, administrare, management, optimizarea situației lor fiscale și alte operațiuni legale.

În plus, consultanții legali pregătesc și, dacă este necesar, acumulează documentația necesară pentru înființarea de societăți comerciale. În multe situații, pentru beneficiile materiale substanțiale, astfel de profesioniști pot fi direct implicați în desfășurarea tipurilor specifice de tranzacții financiare. Unii din acești liber-profesioniști ajung să se specializeze în identificarea unor societăți comerciale sau locații off-shore pentru utilizarea lor în scheme de spălare a banilor, producând toată documentația de specialitate necesară, ce oferă o aparență de legalitate afacerilor. În esență, liber-profesioniștii folosiți ca intermediari dețin cunoștințe și competențe ce pot fi utilizate de infractori pentru transformarea profiturilor ilegale în venituri legale.

Un *club comercial de jocuri* oferă mai multe tipuri de jocuri, de exemplu jocuri mecanice, care solicită monezi sau jetoane pentru a fi activat. Cazinourile sunt vulnerabile de a fi

manipulate de către spălătorii de bani datorită vitezei și naturii intensive a jocurilor cu numerar și datorită faptului că într-un număr mare de țări cazinourile furnizează clienților lor o gamă largă de servicii financiare. Acestea servicii disponibile la cazinouri sunt similare, în multe cazuri cu cele furnizate de bănci și pot includ conturi de debit sau credit, facilități pentru transmiterea sau primirea de fonduri direct de la alte instituții, precum și servicii de schimb valutar și de încasare în numerar a cecurilor. Nu putem exclude că cazinourile din republică nu ar putea fi interesate în serviciile respective într-o scurtă perioadă de timp.

Riscul spălării banilor este foarte mare datorită faptului că *Internetul* folosit în aceste cluburi oferă accesul ușor și aproape universal, elimină contactul față în față, este extrem de rapid și eficient în eliminarea frontierelor.

Pe parcursul ultimilor ani, un număr de instituții financiare a oferit facilități on-line banking ce sunt în continuă creștere. O mulțime de bănci și instituții financiare oferă serviciile online. Astfel, o gamă de servicii disponibile Internet sunt oferite de către bănci către clienți:

- *Conturi;*
- *Servicii de plată;*
- *Comerț electronic;*
- *Tranzacționarea de acțiuni;*
- *Consiliere;*

Operațiunile prin Internet ale societăților de valori mobiliare sunt, desigur, focalizate pe comerțul cu valori mobiliare. O serie de alte servicii cum ar fi împrumutul, servicii de plată și diverse tipuri de informații sunt corelate cu acesta. Trebuie subliniat faptul că anumite bănci și societăți de valori mobiliare furnizează servicii de telefonie mobilă prin protocolul de aplicații wireless (WAP) și SMS. Menționăm ca, în multe țări clasificate drept necooperante, este posibilă obținerea unei licențe pentru înființarea unei bănci care să opereze prin rețele telematice. Prin deschiderea conturilor băncii corespondente la bănci din țări unde nu există reglementări adecvate, se permite transferul fondurilor către alte destinații. Există trei caracteristici ale Internetului care împreună tind să agraveze anumite riscuri convenționale de spălare a banilor:

- accesul ușor prin Internet;
- contactul dintre client și instituție este unul depersonalizat;
- rapiditatea tranzacțiilor electronice

Societățile comerciale sau societățile cu titluri nominale și la purtător sunt caracterizate prin faptul că în majoritatea țărilor, deținătorul de acțiuni este înregistrat și orice transfer de

acțiuni către o altă persoană trebuie să fie înregistrat într-un registru oficial. Totuși, unele jurisdicții oferă posibilitatea deținerii sau transferului acțiunilor într-o formă „la purtător”. Aceste acțiuni la purtător conferă drepturi de proprietate asupra companiei mai mult decât deținerea actuală a acțiunilor. În cazul acestor acțiuni „la purtător” nu există nici o înregistrare cu privire la acționar și cel care se află în posesia fizică a certificatului de acționar este proprietarul.

De aceea, este probabil ca adevăratul proprietar al companiei să nu apară în nici o evidență a companiilor sau guvernamentală. Atunci când identitatea acționarilor nu este înregistrată la emiterea și transferarea unei acțiuni, dreptul de proprietate este anonim. Astfel de companii reprezintă mijloace excelente pentru primirea, deținerea și transferul averii în mod anonim. Mergând mai departe, se arată faptul că acțiunile la purtător, în anumite jurisdicții, reprezintă, în special, un instrument util în crearea schemelor internaționale de spălare a banilor. Cecul la purtător încă reprezintă un important instrument negociabil utilizat în anumite regiuni ale globului și poate fi, alături de alte instrumente la purtător, o altă metodă de spălare a veniturilor obținute din infracțiuni.

De menționat că legislația UE consideră activitatea de prevenire și combatere a fraudelor fiscale și spălării banilor drept o secțiune distinctă a capitolului de impozitare, separată de principiile generale, impozitarea directă și indirectă și alte impozite. De aceea a fost înființată o structură specializată a Comisiei Europene – Oficiul European Anti-Fraudă (OLAF). Activitatea OLAF are la bază trei obiective: protejarea intereselor financiare ale UE prin investigarea cazurilor de fraudă, corupție și a oricăror alte activități ilegale; detectarea și investigarea faptelor grave legate de îndeplinirea îndatoririlor profesionale a personalului instituțiilor europene care ar putea declanșa proceduri disciplinare sau penale; sprijinirea tuturor instituțiilor europene privind elaborarea și aplicarea legislației și a politicilor antifraudă.

La nivel național, menționăm faptul că imperfecțiunea legislației naționale privind combaterea fraudelor fiscale ar putea favoriza amplificarea fenomenului respectiv. O cauză majoră care produce pe scară largă evaziunea fiscală este presiunea fiscală, care în Republica Moldova este în creștere și constituie o tendință negativă pentru contribuabilii moldoveni, fapt ce vin să-l confirme și datele statistice din tabelul 1.1. Se observă tendința de creștere a presiunii fiscale în perioada analizată de la 32 % în anul 2007 la 39,7 în 2014.

Tabelul 1.1. Nivelul presiunii fiscale în Republica Moldova

Anii	2009	2010	2012	2013	2014	2015
Ponderea veniturilor fiscale în PIB, %	33,4	34,4	34,2	34,1	39,7	39,9

Sursa: elaborat de autor în baza datelor www.statistica.md

Evaziunea fiscală în Republica Moldova întrunește următoarele trăsături caracteristice:

- se manifestă o evaziune fiscală masivă care este realizată de anumite grupuri de interes sau agenți economici care au inițiat afaceri în statul nostru doar pentru a beneficia de lacunele legii;
- evaziunea fiscală nu este urmărită, dat fiind faptul că nici nu sunt organe abilitate cu auditarea operațiunilor fiscale, unicul control efectuat de organele specializate ale Ministerului Finanțelor se reduce doar la controlul plății impozitelor de către contribuabili;
- instabilitatea legislativă și modificarea continuă a Codului Fiscal nu permite investitorilor să elaboreze un buget real al actelor de comerț pe o durată mai mare de un an, îi face să caute căi de eludare legală a prevederilor Codului Fiscal;
- modul de organizare al activității fiscale necesită a fi revăzut;
- nu se utilizează o metodă de evidență macroeconomică în contabilitatea națională.

Modalitățile prin care se realizează evaziunea fiscală în Republica Moldova sunt foarte diverse, printre care se numără:

- vânzarea fără acte, contra numerar a mărfurilor, cu înregistrarea unor prețuri vădit mici decât valoarea lor de piață;
- utilizarea schemelor cu deținătorii de brevete care se utilizează în comerțul cu citrice, carne, pește, iar importatorii se eschivează de la achitarea obligațiilor fiscale față de stat;
- crearea firmelor fantomă pentru asigurarea firmelor viabile cu trecerea în cont a TVA, fapt ce conduce la diminuarea obligațiilor fiscale;
- anularea sau micșorarea livrărilor de mărfuri din aparatul de casă de către magazinele care comercializează mărfuri electronice.

Principalii factori de evaziune fiscală în Republica Moldova sunt: controlul inadecvat al frontierei și diferențele de prețuri ale sistemelor de taxe în diferite țări. De rând cu metodele de fraude fiscale enumerate, se practică și modalitățile de ocolire a legislației fiscale, adică evaziunea fiscală, care se manifestă prin manipularea prețurilor de import, prin firmele intermediare înregistrate în off-shore, în rezultat se capitalizează în afara țării sume importante în valute străine, rezultate din activitatea de export-import.

În acest context, Serviciul Fiscal de Stat monitorizează formarea prețurilor și a lanțului valoric al mărfurilor importate până la consumatorul final în baza informațiilor prezentate de Serviciul Vamal, având ca scop reducerea evaziunii fiscale. Sarcina principală a inspectoratelor fiscale de stat constă în exercitarea controlului asupra respectării legislației fiscale, asupra calculării corecte, vărsării depline și la timp la buget a impozitelor și a altor plăți stabilite de legislație.

Organele fiscale, având ca sarcină organizarea și efectuarea administrării fiscale, își exercită atribuțiile, obligațiile, drepturile, colaborează cu autoritățile publice și poartă răspundere pentru exercitarea neconformă a funcțiilor și drepturilor abilitate în temeiul, în limitele și în conformitate cu prevederile Codului fiscal, Legii serviciului public și ale altor legi corespunzătoare. Serviciul vamal aplică pe larg și implementează noi instrumente recomandate de UE pentru combaterea fraudei fiscale. Astfel, UE a asistat Republica Moldova în procesul de implementare a *auditului post-vămuire* pentru eficientizarea contracarării fenomenului de evaziune fiscală.

Centrul Național Anticorupție (CNA) este un organ de ocrotire a normelor de drept, specializat în contracararea infracțiunilor economico-financiare și fiscale, precum și a corupției. CNA se ocupă de preîntâmpinarea, depistarea, cercetarea și curmarea contravențiilor și infracțiunilor economico-financiare și fiscale; contracararea corupției și protecționismului; contracararea legalizării bunurilor și spălării banilor obținuți ilicit. În perioada anului 2014 de către CNA au fost depistate 570 infracțiuni, cu 20 % mai mult ca în anul 2013. Din totalul menționat, 448 au fost calificate acte de corupție, 39 – infracțiuni de spălare a banilor, 83 – alte tipuri de infracțiuni. Pentru comparație, accentuăm că CNA a depistat în anul 2011- 415 infracțiuni, din ele fiind stabilite încălcări în formă de delapidări, lipsuri și altele, cu un total de prejudicii de 498,1 milioane de lei.

Suplimentar, la bugetul statului, în anul 2011, au fost calculate impozite și taxe în sumă de 13,1 milioane de lei, dar încasate numai 2,0 milioane de lei, plăți nefiscale calculate – 10,7

milioane de lei și încasate - 1,7 milioane de lei, aplicate sancțiuni în sumă de 18,1 milioane de lei și încasate – numai 0,2 milioane de lei. În rezultatul activității CNA a fost depistat prejudiciu statului în sumă de 312,7 milioane de lei, iar impozite, taxe, penalități și amenzi au fost calculate adăugător în sumă de 43,8 milioane de lei. Însă, încasate la buget au fost doar 3,92 mil. lei, ceea ce constituie doar 8,95% [56, 57].

Republica Moldova la 13 iulie 2007 a ratificat *Convenția Consiliului Europei privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională și finanțarea terorismului*, totodată la 26.07.07 a fost adoptată Legea nr.190-XVI cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, fapt ce a permis definitivarea și ajustarea la standardele internaționale a sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPCSB) care a fost creat în anul 2003 în baza legii vechi, ca organ special, cu statut de subdiviziune independentă în cadrul CNA, a cărui funcții de bază constă în primirea, prelucrarea, analiza și diseminarea informațiilor primite de instituțiile financiare bancare și non-bancare. Urmare a adoptării Legii nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, Serviciul a fost instituit în calitate de autoritate independentă cu aceleași atribuții în cadrul Guvernului.

SPCSB, în baza informațiilor primite, identifică scheme complexe și tipologii de spălare a banilor, care sunt remise subdiviziunilor operative de urmărire penală precum și altor organe de drept după competență. Urmărirea penală a cauzelor de spălare a banilor este efectuată de către organul de urmărire penală a Procuraturii Anticorupție și CNA.

Un aspect important în activitatea SPCSB revine activității de asigurare a unei colaborări externe eficiente. În acest context, la 27 mai 2008 Republica Moldova a devenit, membru cu drepturi depline al Grupului Egmont, care pe de o parte oferă un schimb operativ de date, iar pe de altă parte reprezintă recunoașterea SPCSB drept Unitate de Informații Financiare conform standardelor internaționale. Toate aceste eforturi ale SPCSB și partenerilor săi au înregistrat progrese remarcabile în edificarea și consolidarea sistemului național de PSB/CFT, care la moment prezintă un obstacol esențial pentru infractori și intențiile acestora, care doresc utilizarea instituțiilor financiare în colectarea și valorificarea fondurilor ilicite, astfel devenind un element de bază în promovarea stabilității sistemului financiar al Republicii Moldova.

Potrivit Raportului de activitate a SPCSB pe anul 2013, au fost identificate în perioada raportată mai multe scheme și tipologii infracționale de spălare a banilor. Ca rezultat, au fost

pornite 11 cauze penale în privința infracțiunilor de spălare a banilor, precum și 22 de cauze în privința infracțiunilor predicate acestora. Prejudiciul cauzat pe cauzele penale pornite depășește valoarea de 123 mil. lei. Aceste rezultate au fost posibile datorită colaborării eficiente și contribuției serviciilor și instituțiilor specializate similare din străinătate [56, 57].

De rând cu cele enumerate, în Republica Moldova, pentru eficientizarea controlului fiscal și combaterea fraudei fiscale a fost elaborat programul *contribuabil*, care permite:

- determinarea veniturilor realizate și a cheltuielilor efectuate pe fiecare membru asociat în cadrul unei asociații familiale în funcție de cota parte a fiecăruia;
- determinarea situației financiare a unui contribuabil pe perioada unui an fiscal, plătitor sau neplătitor de TVA;
- determinarea tuturor veniturilor supuse globalizării;
- întocmirea deciziilor de impunere pentru diferențele de impozit pe venitul global rezultat în urma inspecției fiscale.

Pentru combaterea și diminuarea fraudei fiscale și spălării banilor în republică este nevoie primordial de reformat cadrul legislativ și instituțional care actualmente prezintă o multitudine de lacune. Pornind de la aspirațiile Republicii Moldova de a se integra în Uniunea Europeană, este vădit faptul că devine oportun a declara drept prioritară primordială armonizarea cadrului legal pentru combaterea fraudelor fiscale și a deveni parte componentă activă a serviciilor speciale de informație din cadru UE, privind contracararea evaziunii fiscale.

Se impun, de asemenea schimbări în abordarea problematicilor administrative fiscale, respectiv simplificarea prin modificarea legislației și politicii fiscale, reducerea numărului de forme și introducerea de noi reguli interne, regulamente și proceduri. Devine oportună o nouă politică fiscală în raport cu tratamentul care trebuie aplicat contribuabilului. Tipul de tratament trebuie să fie bazat, atât cât este posibil, pe situația specifică a fiecărui contribuabil. În acest sens, punctele de plecare sunt profilul fiscal și riscul.

Este necesar ca administrarea fiscală privind combaterea fraudei fiscale să fie organizată pe trei faze diferite de abordare a contribuabilului:

1. prevenirea prin asigurarea serviciilor adecvate;
2. intensificarea verificărilor generale;
3. depistarea fraudei fiscale într-un mod specializat.

Este oportun ca administrația fiscală din republică să utilizeze și să implementeze practicile europene care prezintă o paletă largă de metode sau proceduri, privind combaterea

fraudei fiscale: verificarea extinsă, verificarea simplificată, controlul situației fiscale pe ansamblu, verificarea punctuală a unui element, pentru a adapta mai bine mijloacele disponibile la avizele financiare, făcând cel mai adesea recurs la proceduri ușoare, controale pe perioade scurte, pentru a favoriza șansele de recuperare. În acest sens sunt binevenite strategiile de control bazate exclusiv pe analiză de risc deoarece această metodă, care este pe larg folosită de alte state europene oferă posibilitatea de a îmbunătăți selecția contribuabililor și a sectoarelor cu risc ridicat.

O altă practică care poate fi implementată la nivel de stat, este organizarea de structuri specializate în controlul contribuabililor cu risc ridicat în momentul înregistrării fiscale și ulterior acesteia (post-monitorizare). În acest context subliniem necesitatea îmbunătățirii cooperării prin încheierea de acorduri cu alte instituții naționale și internaționale care este deosebit de benefică pentru administrația fiscală. Considerăm că pentru prevenirea și combaterea eficientă a evaziunii și fraudei fiscale este foarte important managementul de înaltă calitate aplicat în cadrul administrației fiscale.

Practica internațională privind diminuarea fraudei fiscale și spălarea banilor arată că sancțiunea administrativă este de preferat celei penale, deoarece aceasta prezintă următoarele avantaje:

- este mai operativă decât un proces penal, care implică parcurgerea unor proceduri obligatorii, de lungă durată;
- sancțiunile administrative au un impact favorabil asupra încasărilor bugetare.

Deoarece, de obicei, spălătorii nu-si pot asigura o expertiza profesionala specializata, ei trebuie sa beneficieze de consultanta juriștilor, contabililor, consultanților financiari si a altor specialiști. Un sistem exhaustiv de prevenire și combatere a spălării banilor se bazează pe conștientizarea unei varietăți de intermediari financiari si non-financiari, precum și a agenților economici care trebuie să coopereze, în mod responsabil, cu autoritățile și să răspundă în mod activ împotriva pericolului de a fi implicați în acest fenomen. Grupul de Acțiune Financiară Internațională a elaborat „Cele 40 de Recomandări GAFI”, care reprezintă standardul internațional în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor care trebuie implementat de fiecare stat al lumii. Sfera de acoperire include sistemul judiciar si implementarea legii, sistemul financiar și reglementările sale, precum și cooperarea internațională.

Recomandările 10 si 11 impun, în mod special, o obligație instituțiilor financiare de a-și identifica clienții. În acest context, identificarea propriului client reprezintă:

- Identificarea clientului direct – cunoașterea persoanei fizice sau a persoanei juridice;
- Identificarea beneficiarului și controlul – cunoașterea proprietarilor finali sau a persoanei care controlează direct clientul, precum și a persoanei în numele căreia este efectuată tranzacția;
- Verificarea identității clientului și a beneficiarului – controlată cu informația furnizată anterior;
- Măsurile asiguratorii și monitorizarea – efectuarea unor verificări permanente privind fiecare tranzacție și contul prin intermediul relației de afaceri.

Totuși, în unele cazuri, și procedurile adecvate de identificare pot prezenta unele probleme. Cele mai sensibile probleme sunt:

- clienții ocazionali;
- tranzacțiile electronice și alte cazuri în care identificarea față în față nu s-a realizat;
- existența reglementărilor de drept comercial și care privesc societățile comerciale ce permit crearea unor forme de companii în care este posibil anonimul acționariatului sau în care este dificilă depistarea adevăratei identități a beneficiarilor;
- existența riscului de utilizare improprie a unor mijloace de folosire a societăților și a titlurilor la purtător.

Actualmente, eforturile GAFI urmăresc, în mod special, dezvoltarea unor principii capabile de a limita riscurile asupra mijloacelor de folosire a societăților. Este suficient contactul cu formele de manifestare a economiei oficiale pentru a amplifica dezechilibre economice și pentru a genera cheltuieli uriașe în scopul combaterii fenomenului în sine sau a efectelor sale.

În prezent, nevoia de legalizare a produselor rezultate din infracțiuni, pentru a ascunde originea lor ilegală, este legată de o gamă largă de activități infracționale. Acest fenomen de plasare în economia oficială a banilor proveniți din activitatea criminală a cuprins în jocul său importante segmente ale sistemului financiar-bancar internațional. Pericolul generat de această situație este unul major, chiar dacă datorită unor interese imediate se încearcă minimalizarea sa, totuși pătrunderea masivă a banilor ilegali în circuitele financiare oficiale poate permite reprezentanților criminalității organizate accesul la deciziile importante ce vizează funcționarea economiei mondiale. Consecințele pătrunderii capitalului obținut din activități ilegale în economia reală sunt similare efectelor devastatoare ale poluării pentru natură și pot avea efect ireversibil.

Infrațiunea de spălare de bani este comisă de cele mai multe ori, prin implicarea diferitor state și zone geografice ale lumii. De aceea, se impune cooperarea internațională prin instituțiile juridice ale extrădării, comisiilor rogatorii, executarea hotararilor judecatoresti ramase definitive emise de alte state, sechestrul și confiscarea bunurilor rezultat a unor infrațiuni comise în străinătate, precum și noi metode de cooperare între agențiile naționale ale diferitelor state. Doar existența unui sistem de norme legislative comune poate ajuta instituțiile diferitelor state în cooperarea eficientă în acest domeniu. De asemenea cooperarea internațională prin intermediul instituțiilor internaționale cu atribuțiuni în acest domeniu (Interpol, Europol, Eurojust etc.) [44; pag 62].

Economiile slab dezvoltate trebuie să se protejeze împotriva spălării banilor atât din interior, cât și din exterior. Lupta internă împotriva spălării banilor înseamnă lupta împotriva corupției, privatizărilor frauduloase, fraudelor bancare și evaziunii fiscale. Combaterea plasamentului fondurilor spălate la nivel internațional ajută la protejarea afacerilor interne și a cetățenilor împotriva concurenței neloiale a subiecților implicați în spălarea banilor și a organizațiilor de finanțare a terorismului. Țările cu economii slab dezvoltate trebuie, de asemenea, să evite plasarea în lista GAFI a “jurisdicțiilor necooperante”, deoarece în rezultat sunt supuse sancțiunilor economice și politice internaționale.

Succesul și stabilitatea pe termen lung a oricărei instituții financiare depinde de atragerea și păstrarea fondurilor câștigate în mod legitim. Bani câștigați în mod fraudulos au, invariabil, o natură tranzitorie. Ei strică reputația și descurajează pe investitorul cinstit. Instituția financiară care se implică într-un scandal de spălare a banilor va risca acuzarea în instanță și pierderea bunei reputații pe piață.

Reputația privind integritatea este una din valorile cele mai importante ale unei instituții financiare. Așa cum s-a subliniat de către GAFI, dacă fondurile provenite din infrațiuni pot fi ușor procesate în cadrul unei instituții din sectorul privat – fie din cauza că angajații săi sau directorii au primit mită sau din cauza că instituția închide ochii în fața naturii ilicite a unor astfel de fonduri – instituția poate fi implicată într-o complicitate activă cu infractorii și poate fi parte în propria sa rețea criminală: evidența unei astfel de complicități va avea efecte dăunătoare asupra atitudinii intermediarilor financiari și a autorităților de reglementare, dar și asupra clienților lor obișnuiți.

Din punctul de vedere al unor eventuale consecințe negative la nivel macroeconomic datorate unui fenomen de spălare a banilor necontrolat, Fondul Monetar Internațional a citat

schimbări inexplicabile a cererii de masă monetară, riscuri prudențiale față de stabilitatea sistemului bancar, efecte de contaminare față de tranzacțiile financiare legale, care impune creșterea GAFI în calitate de organism multe-disciplinar care duce o politică comună de dominație a legii și de implementare legislativă și financiară de către experții statelor membre. Grupul monitorizează progresul în implementarea măsurilor de combatere a spălării banilor; reevaluează și raportează evoluțiile, tehnicile și contra-măsurile privind spălarea banilor; promovează adoptarea și implementarea standardelor globale GAFI privind combaterea spălării banilor, volatilității fluxurilor internaționale de capital și a ratei de schimb valutar datorată realizării transferurilor de bunuri peste graniță.

Experiența acumulată de rețelele crimei organizate este reductibilă. În consecință, se impune colaborarea strânsă a organelor și organismelor abilitate să lupte împotriva acestora, pentru prevenirea generalizării fenomenului de spălare a banilor. În caz contrar, există riscul, deloc neglijabil, ca banii spălați să devină „motorul” economiei și să-și impună propriile „reguli”, ceea ce înseamnă de fapt subminarea sau chiar desființarea autorității statale.

Chiar dacă la prima vedere măsura cea mai la îndemână pare a fi exercitarea unui control fiscal, financiar și valutar (existând de altfel reglementări în acest sens ce vizează mai ales sistemul bancar) dublată de coerciție, respectiv incriminarea faptelor de spălare de bani și instituirea unor sancțiuni cu caracter penal pentru săvârșirea acestora, acestea nu sunt și cele mai eficiente pentru că nu au la bază o aprofundare a fondului problemei. Acestea trebuie completate cu compatibilizarea legislației mai multor state sau a tuturor statelor, interzicerea pentru orice comerciant vânzarea spre o terță persoană, fizică sau juridică, a bunurilor de lux, scumpe, dacă plata se face în numerar, îndeplinirea cu conștiinciozitate a atribuțiilor de către acei funcționari bancari cu atribuții de monitorizare a transferurilor și atenta lor selecționare și nu în ultimul rând încercarea de a desființa paradisurile fiscale, a teritoriilor și companiilor off-shore, chiar și a zonelor libere, dacă în cadrul lor se facilitează acest fenomen.

În acest context, este actuală pentru Republica Moldova aplicarea principiului „follow the money”, care va necesita eforturi și resurse suplimentare din partea Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor.

Acest proces deja a demarat odată ce la 25.02.2014 a intrat în vigoare *Legea nr. 326 din 23.12.2013 privind completarea Codului Penal* prin introducerea art. 106¹ care prevede “Confiscarea extinsă”, aplicată în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea

infraacțiunilor prevăzute în anexa Convenției de la Varșovia și dacă fapta a fost comisă din interes material.

În vederea aplicării art. 106 Codului Penal al RM, în mod eficient urmează a fi stabilit un consens cu reprezentanții autorităților implicate, conform competenței în activitatea de urmărire penală în cadrul cauzelor penale în care poate fi aplicată confiscarea extinsă, pentru a fi inițiate paralel investigații financiare care ar permite identificarea tuturor activelor deținute de către subiecții investigațiilor.

Mai mult ca atât, în cadrul investigațiilor financiare urmează a fi stabilite inclusiv activele deținute în alte jurisdicții, fapt ce ar permite asigurarea prejudiciului cauzat statului în urma comiterii infraacțiunilor.

De menționat că, standardele internaționale, Directivele europene impun noi cerințe referitor la instrumentele de combatere a spălării banilor și anume pedepsirea prin confiscare în privința urmăririi penale a infraacțiunilor care generează venituri.

Compartimentul de cooperare și asistență este unul crucial în combaterea infraacțiunilor care au un element de extraneitate, în special datorită laturii transnaționale, care este permanent utilizată în schemele de legalizare a activelor provenite ilicit. Astfel, atât timp cât infractorii utilizează alte jurisdicții pentru a deghiza sursa mijloacelor bănești, organele competente vor avea nevoie de un schimb informațional eficient și rapid. În acest sens, la nivel internațional schimbul informațional este asigurat pe deplin cu serviciile similare din peste 151 de țări în cadrul Grupului Egmont.

Totodată, întru încurajarea schimbului informațional, Serviciul negociază și semnează în regim permanent acorduri de colaborare, fiind semnate deja 46 de acorduri de acest fel. În prezent, Serviciul a asigurat un cadru de cooperare eficientă cu mai multe state și jurisdicții, în dependență de interesele economice și financiare ale mediului de afaceri autohton. Reieșind din specificul activității, Serviciul este implicat în numeroase angajamente față de diferite organizații internaționale, conducând mai multe delegații la diferite foruri și reuniuni cum ar fi Comitetul MONEYVAL, reuniunile CARIN, EGMONT, EAG, Europol etc., unde prezintă rapoarte progres pe țară.

Multiple sarcini apar în mod „ad-hoc” reieșind din politica externă a statului. Astfel, Serviciul a găzduit misiunea de evaluare a Comisiei Europene privind implementarea Planului de acțiuni Republica Moldova-UE în domeniul liberalizării regimului de vize. Ulterior, reprezentatul Serviciului a fost inclus în grupul de lucru format de către Ministerul de Externe și

Integrării Europene pentru prezentarea progreselor privind Acordul nominalizat, precum și elaborarea Planului național de acțiuni privind realizarea Acordului de Asociere.

Asigurarea transparenței este obiectivul, care constituie parte componentă a Strategiei naționale de prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului pentru ani 2013 - 2017 și este important atât din perspectiva sensibilizării populației despre pericolul spălării banilor, cât și din perspectiva obținerii încrederii în instituțiile statului.

În perioada dată Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor a elaborat pagina oficială web prin care a difuzat instituțiilor mass-media mai multe comunicate de presă cu privire la activitatea desfășurată. De menționat, că informația difuzată instituțiilor mass-media a provocat dezbateri publice în cadrul diferitor emisiuni televizate.

În fine, sintetizând cele expuse, constatăm că spălarea banilor, de rând cu fraudă fiscală creează impedimente în activitatea economică și în comportamentul financiar-fiscal al agenților economici, generează situații conflictuale în cadrul și între instituții financiar-bancare, contribuabili și serviciile fiscale, conduce la diminuarea eficacității activității bancare, a serviciilor fiscale speciale, provoacă mari pierderi financiar-fiscale statului.

Or, combaterea fenomenelor de spălare de bani și fraudei fiscale este importantă pentru asigurarea protecției veniturilor, precum și pentru menținerea încrederii cetățenilor în corectitudinea și eficacitatea sistemelor financiar-bancare și fiscale, iar pentru o bună reușită în acest caz e necesară cooperarea la nivel global a serviciilor specializate în domeniul combaterii spălării banilor și fraudelor fiscale.

Concluzii la capitolul 1.

Făcând o totalizare a celor relatate anterior, vom remarca faptul că cercetătorii științifici, în lucrările lor definesc fenomenul de „spălare a banilor” drept o activitate interconectată, un circuit bine definit între economia tenebră și economia reală, calea prin care bunurile provenite din activități ilicite sunt transferate în forma legală în domeniul relațiilor economice, contribuind astfel la dezvoltarea atât a afacerilor legale cât și a economiei tenebre. Deci, astfel putem urmări algoritmul procesului de trecere a banilor ca printr-un „filtru”, care mișcă veniturile obținute ilicit, în sistemul bancar, legalizându-i în același timp și transformându-i în bani „curați”. Ca urmare, acestea iau forma de venituri legale, astfel devine imposibil să se identifice persoana - inițiatorul tranzacției, sau originea infracțională a mijloacelor bănești.

Astfel, în calitate de factori care contribuie la spălarea banilor, putem scoate în evidență:

- factorul politico-economic, care are impact indirect asupra procesului spălării banilor;
- factorul social-juridic, cu impact direct asupra sferei de influență și care în mod direct „spală“ veniturile obținute în mod ilicit;
- factorul moral-psihologic, care definește comportamentului ilegal în cauză.

Evaluând promovarea spălării banilor prin intermediul factorului social-juridic, trebuie remarcat faptul că societatea modernă este împărțită în grupuri care împărtășesc diferite tipuri de ideologie. Astfel păturile sociale inferioare au o atitudine negativă față de tentative de control social din rândul păturilor sociale superioare. Activitățile economice ilegale ale celor din urmă, deseori sunt privite ca un fapt social admis în comportamentul lor. Ca urmare, întotdeauna în mediu antreprenorial se vor găsi persoane care vor dori să se implice în procesul de spălare a veniturilor obținute pe cale ilegală.

Astfel, analiza profundă a literaturii de specialitate cu referire la procesul de combatere și prevenire a spălării banilor a făcut posibilă determinarea unei *probleme științifice* importante care constă în fundamentarea științifico-metodologică a optimizării procesului de prevenire și combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar din Republica Moldova. Soluționarea acestei probleme științifice, pe parcursul cercetărilor noastre în cadrul tezei de doctorat, ne va permite să argumentăm un set de recomandări în vederea optimizării procesului de prevenire și combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar.

Scopul cercetării constă în elaborarea bazei teoretico-metodologice și evaluarea aspectelor economico-financiare ale activității de prevenire și combaterea spălării banilor în vederea eficientizării gestiunii acestei activități în Republica Moldova.

Pentru realizarea acestui scop, vom urmări îndeplinirea următoarelor *obiective*: determinarea conceptuală a fenomenului de spălare a banilor în cadrul economiei contemporane; stabilirea metodelor de analiză, instrumentelor și pârgھیilor de determinare a veniturilor obținute ilicit în cadrul economiei naționale; identificarea tehnicilor de spălare a banilor în domeniul financiar-bancar; argumentarea actualității și necesității mecanismului de combatere a spălării banilor în sistemul bancar autohton; analiza experienței naționale privind monitorizarea riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor; elaborarea recomandărilor privind minimizarea riscului de spălare a banilor în sectorul financiar-bancar al RM.

În fine, ținem să menționăm că principalul factor economic de legalizare a veniturilor obținute ilicit, este condiționat de rolul masei monetare ca etalon unic al valorii. Resursele

financiare își pierd valoarea în afara circuitului economic, de aceea, banii necesită a fi incluși în circuitul economic pentru a le reda adevărata valoare și pentru a realiza scopul pecuniar. Mai mult chiar, lipsa constrângerii circuitului economic favorizează creșterea capitalului speculativ, care, ulterior este folosit în procesul de legalizare a veniturilor obținute ilicit prin intermediul investițiilor. Cu toate acestea, suntem ferm convinși că economia modernă nu este cauza spălării banilor obținuți din activități ilicite.

CAPITOLUL 2. ROLUL BĂNCILOR ÎN IDENTIFICAREA ȘI ANALIZA TRANZACȚIILOR SUSPECTE ÎN SPĂLAREA BANILOR

2.1. Estimarea tehnicilor de spălare a banilor în domeniul financiar-bancar

Problema evaziunii fiscale de rând cu spălarea banilor este la ordinea zilei atât în țările dezvoltate din punct de vedere economic, cât și în cele slab dezvoltate. În plan mondial, guvernele sunt preocupate de cunoașterea filierelor prin care se asigură spălarea banilor, caută soluții de anihilare și își îmbunătățesc sistemul legislativ, în funcție de evoluția faptelor incriminate. Totuși, aceste activități ilicite sunt atât de complexe încât, lupta împotriva corupției în general și a procedurilor de spălare a banilor în mod deosebit, trebuie să fie un proces continuu.

Se consideră că spălarea banilor murdari este ultima verigă a lanțului infracțional în care deținătorii de importante fonduri, obținute prin fraudarea statului, a firmelor, instituțiilor publice sau cetățenilor le dau un caracter legal și prin acest capital financiar creat intră în circuitul economic și social, călcând regulile și principiile competiției, a democrației și a statului de drept. Ea este o manevră frauduloasă de deturnare a fondurilor societății de la rostul și rațiunea lor economico – financiară, realizată prin complicitate cu reprezentanți ai instituțiilor publice, băncilor, firmelor sau a instituțiilor publice. Spălarea banilor murdari se realizează prin operațiuni sofisticate, folosindu-se instrumente și metode „performante”, specifice fenomenului globalizării, făcând dificile acțiunile de combatere a ei [19; pag 59].

Devine oportună analiza trăsăturilor caracteristice ale tipologiilor de spălare a banilor anume pentru a observa cum aleg grupurile criminale să își spele profiturile obținute, mai ales că natura transnațională a activităților generatoare de profituri ilegale reprezintă o rațiune majoră, care impune o abordare globală a fenomenului.

Tipologiile identificate și prezentate în continuarea lucrării noastre reprezintă rezultatul unui proces de abstractizare și identificare a celor mai generale elemente comune din cazurile analizate la nivelul Serviciului de Prevenire și Combaterea Spălării Banilor. Subliniem că, în prezent, așa cum accentuau întotdeauna cercetătorii din domeniul analizat, tehnicile, mecanismele și instrumentele folosite metodele de spălare a banilor sunt limitate numai de imaginația infractorilor [4].

Deși schemele de spălare a banilor sunt încă folosite de anumite grupări infracționiste, procesul spălării banilor are ca trăsături definitorii complexitatea, sofisticitatea și

internaționalizarea operațiunilor [7; pag. 127]. Infractorii financiari beneficiază pe scară largă de asistență în realizarea schemelor internaționale, inclusiv pentru evitarea unor restricții la regimul de export [65; pag. 131].

Prima tehnică pe care o vom analiza poate fi descrisă ca *procesul de spălare a banilor prin intermediul faptelor de comerț*. Astfel, conturile unor societăți comerciale de tip fantomă, ale căror beneficiari reali sunt necunoscuți, sunt folosite doar în scopul ascunderii originii ilicite a unor fonduri și „mutării unor valori” sub justificarea unor tranzacții comerciale [88; pag. 543-546].

Particularitățile care ajută la identificarea acestei tipologii sunt următoarele:

- Funcționează indiferent de modul de dobândire a produsului infracțional – numerar sau plasat deja în sistemul financiar, dar prezintă riscuri mai puține de identificare pentru făptuitor în cazul celei de-a doua variante;
- Funcționează pentru orice tip de infracțiune predicată;
- Poate fi descoperită doar pe baza unei analize de ansamblu. Fiecare nod din rețea prezintă elemente individuale de evaziune fiscală, însă mobilul și, implicit, obiectul juridic lezat sunt cu totul altele. Astfel, mobilul nu constă în îmbogățirea prin sustragerea de la plata taxelor și impozitelor datorate statului, ci în stratificarea (îndepărtarea de sursa ilicită) unei sume de bani pentru ca ulterior aceasta să fie disponibilă autorului infracțiunii predicat.
- Schema este pusă la dispoziție sub formă de serviciu financiar, de persoane care nu au legătură cu infracțiunea din care provin fondurile ilicite.

Utilizarea acestui tip de spălare a banilor presupune utilizarea anumitor tehnici cum ar fi: depunerea de numerar în conturi bancare; transferuri succesive între conturi bancare; retrageri de numerar din conturi bancare, etc.

De regulă, infractorii folosesc anumite mecanisme și instrumente, care, ulterior ajută în identificarea activităților ilicite: conturi deschise la instituții financiare; societăți comerciale de tip fantomă; persoane interpuse; sume în numerar; sume plasate în sistemul financiar; documente justificative false; documente de identitate false.

O altă tehnică de spălare a banilor în domeniul financiar bancar este identificată prin retragerile masive de numerar din conturile unor societăți comerciale, înființate special pentru plasarea, respectiv stratificarea fondurilor ilicite obținute din evaziune fiscală [49].

Această tehnică, de regulă poate fi identificată prin constatarea faptului că produsul infrațional este deja disponibil în interiorul sistemului financiar. Persoanele care efectuează retragerile de numerar acționează în calitate de împuterniciți pe conturile mai multor societăți comerciale și nu au calitatea de participanți la infracțiunea premisă din care provin fondurile. Scopul principal al unei astfel de scheme nu este delapidarea, gestiunea frauduloasă, evaziunea fiscală sau folosirea cu rea-credință a creditului societății, ci oferirea contracost (în schimbul unui comision) de „servicii financiare” prin care fonduri ilicite sunt puse la dispoziție, în numerar, autorului infracțiunii predicat sau persoanelor desemnate de acesta.

Retragerile masive de numerar din conturile unor societăți comerciale sunt efectuate prin intermediul transferurilor între conturi bancare și retragerile de numerar din conturi bancare. De regulă, în aceste activități sunt utilizate conturile deschise la instituții financiare și societățile comerciale de tip fantomă, etc.

În calitate de tehnică grupată sub numărul trei vom analiza *fondurile de origine ilicită, depuse în numerar în conturile unor societăți comerciale viabile*, cu justificarea creditării firmei etc., urmate de transferul sumelor în conturile altor societăți comerciale și retragerea lor în final, în numerar, cu justificarea restituire împrumut/creditare [86; pag. 108-111].

Particularitățile care definesc această tehnică sunt următoarele: produsul infrațional este disponibil în numerar; este în general folosită de persoanele care au săvârșit și infracțiunea premisă și care dețin calitatea de asociat la o societate comercială; societățile comerciale folosite sunt viabile, cu o activitate comercială care permite ascunderea acestor depuneri în volumul general de tranzacționare specific obiectului de activitate; poate fi combinată cu particularități ale circuitelor de tip suveică.

De regulă, în acest caz se utilizează următoarele tehnici: depuneri de numerar în conturi bancare; transferuri între conturi bancare; retrageri de numerar din conturi bancare. Acestea pot fi realizate prin intermediul conturilor deschise la instituții financiare; societăților comerciale fantomă și societăților comerciale viabile, utilizându-se de regulă sumele în numerar.

O tehnică des utilizată mai ales de jurisdicțiile off-shore este *stratificarea unor fonduri de origine ilicită prin conturile mai multor societăți comerciale*. În acest caz sumele sunt amestecate în fluxul financiar real pentru a nu putea fi detectate, urmată în final de externalizarea banilor [4].

Această tehnică funcționează indiferent de modul de dobândire a produsului infrațional – numerar sau plasat deja în sistemul financiar. Ea poate fi descoperită doar pe baza unei imagini

de ansamblu. Fiecare nod prezintă elemente de evaziune fiscală, însă obiectul juridic lezat este cu totul altul. Astfel, scopul nu constă în sustragerea de la plata taxelor și impozitelor datorate statului, ci în stratificarea (îndepărtarea de sursa ilicită) unei sume de bani, pentru ca ulterior aceasta să fie disponibilă autorului infracțiunii. O astfel de schemă este pusă la dispoziție atât sub formă de serviciu financiar, de către persoane care nu au legătură cu infracțiunea din care provin fondurile ilicite, cât și de participanții la infracțiunea generatoare.

Această tehnică se deosebește prin mecanismele și tehnicile sale: depuneri de numerar în conturi bancare; transferuri succesive între conturi bancare; retrageri de numerar din conturi bancare; conturi deschise la instituții financiare rezidente; societăți comerciale rezidente și nerezidente; conturi deschise la instituții financiare nerezidente. În aceste activități ilicite sunt folosite sume în numerar sau cele plasate în sistemul financiar, argumentate prin documente justificative false.

Ca urmare a tehnicii utilizate anterior, a apărut și *externalizarea unor fonduri de origine ilicită către conturi deschise la instituții financiare din jurisdicții off-shore*, urmată la scurt timp de reintegrarea acestora în sistemul financiar moldovenesc, dar în contul altor persoane fizice sau juridice. În acest caz produsul infracțional este deja plasat în sistemul financiar, fapt care presupune un nivel superior de cunoștințe financiare, precum și o investiție inițială constând în comisioanele pentru deschiderea și operarea conturilor off-shore. De regulă poate fi folosită orice justificare comercială pentru transferuri. Pentru realizarea acestei activități se folosesc: transferuri între conturi bancare; conturi deschise la instituții financiare rezidente și nerezidente; societăți comerciale rezidente și cele nerezidente; conturi deschise la instituții financiare, utilizându-se sume plasate în sistemul financiar și documente justificative false.

Folosirea conturilor unor societăți comerciale rezidente pentru stratificarea unor fonduri ilicite rezultate din infracțiuni premisă săvârșite în afara teritoriului țării presupune faptul că produsul infracțional este deja plasat în sistemul financiar prin intermediul transferurilor între conturi bancare, folosindu-se conturile deschise la instituții financiare rezidente și nerezidente pentru depunerea banilor utilizându-se documente justificative false.

Deseori este utilizată și tehnica de *supraevaluare în cadrul unor tranzacții a obiectului tranzacționat (imobile, valori mobiliare, obiecte prețioase etc.)*, parte sau întreg prețul plătit în contrapartidă reprezentând în fapt fonduri de origine ilicită. Schema este aplicabilă atunci când se încearcă transferul de valoare ilicită și se folosește de obicei în combinație cu alte scheme. Dacă obiectul tranzacției este un bun imobil, presupune complicitate din partea unui notar public.

De regulă această activitate ilicită este bazată pe transferuri între conturi bancare prin intermediul unor conturi deschise la instituții financiare rezidente [96; pag. 26-30].

Transferul unor fonduri ilicite prin intermediul sistemelor de transfer rapid de bani, sunt efectuate de persoane care aparent nu au nici o legătură între ele și al căror profil financiar nu justifică cuantumul sumei transferate. Această tehnică de spălare a banilor prin intermediul domeniului financiar-bancar se bazează pe prestatori de servicii de transfer rapid de bani. Schema este folosită cu preponderență de persoane implicate în săvârșirea unor infracțiuni judiciare sau de criminalitate organizată, și mai puțin în infracțiuni economice. De regulă se abuzează de detaliile sumare solicitate de prestatorii de servicii de acest gen în legătură cu ordonatorul și obiectul tranzacției[40; pag.148 – 157].

Deci, vom generaliza faptul că spălarea banilor prin intermediul sistemului financiar-bancar este considerată una dintre cele mai profitabile de pe piața neagră și concurează chiar și cu așa extrem de profitabilă activitate criminală ca traficul ilicit de droguri, substanțe psihotrope și precursori. Având în vedere nivelul ridicat de latență a acestui fenomen antisocial, dimensiunile sale anuale variază de la 300 miliarde până la 1 trilion dolari SUA și constituie de la 2 până la 5% din PIB-ul mondial. Există părere că legalizarea (spălarea) veniturilor dobândite prin mijloacele ilegale, după cantitatea totală a capitalurilor circulante este a treia după mărime industriei criminale din lume [64].

Potrivit diverselor estimări ale experților, ca urmare a existenței pe piață ilegală a cererii stabile la acest tip de servicii criminale pentru reprezentanții criminalității organizate transnaționale nemijlocit în sectorul bancar este spălat de la 80 până la 90% din totalul veniturilor ilicite. Restul este distribuit între alte domenii ale economiei, în special în industria jocurilor de noroc, piețele imobiliare și a metalelor prețioase, asigurare, leasing-ul și așa mai departe [110; pag. 217-219].

Ținând seama de amploarea tot mai mare a acestui fenomen, este în general acceptat că legalizarea veniturilor ilicite a devenit o amenințare globală la adresa securității economice. Ca urmare a realizării diferitelor tipuri de scheme de spălare a veniturilor ilicite, grupările criminale organizate transnaționale sunt capabile să penetreze în economia legală, precum și de a continua reproducerea activității economice subterane aflate sub controlul lor.

Existența și dezvoltarea acestei sfere ilegale a relațiilor economice este dăunătoare pentru individ, societate și stat, având un impact negativ asupra realizării politicii social-economice de stat.

Luând în considerare lipsa în prezent a unei metodologii de evaluare fundamentate științific a amplitudinii acestui fenomen social negativ, se prezintă admisibil de a lua în considerare măsurătorile existente ale volumului economiei subterane. În prezent, legalizarea (spălarea) veniturilor ilicite, fiind parte integrantă a activității criminale organizate, în primul rând, de orientare transnațională, prezintă un pericol social sporit și necesită realizarea unui complex de măsuri statale, inclusiv, cele speciale menite să combată acest fenomen negativ. Anume reprezentanții criminalității organizate transnaționale, acțiuni ilegale ale cărora, devin din ce în ce mai asemănătoare cu activitățile legitime ale corporațiilor transnaționale doresc să pătrundă în instituțiile bancare cu scopul [110; pag. 217-219]:

- de a obține ilegal accesul la redistribuirea resurselor financiare ale acționarilor și ale deponenților băncilor;
- de a crea un sistem sigur, bine mascat de spălare a banilor „murdari”, indisponibil pentru măsurile acceptate la nivel internațional și național al controlului socio-juridic special;
- de a utiliza activitățile statutare ale băncilor la efectuarea diferitelor tipuri de tranzacții, atât pe plan intern cât și în străinătate, care acoperă operațiunile financiare ilegale legate, în primul rând, de conversie, de regulă, în cele mai „sigure” jurisdicții off-shore;
- de a investi resursele deja „spălate” în sectorul financiar-bancar, care este unul dintre cele mai solicitate de pe piața mondială, și de a dobândi în așa fel venituri legale;
- de a obține poziția de prestigiu în societate, dividendele suplimentare, așa-numite de statut, care sunt utilizate în mod eficient pentru a avea acces la noi surse de venituri suplimentare, de a stabili legăturile de corupție puternice pentru acoperirea ilegală a activității sale ilicite.

Ca rezultat al fuzionării latente a criminalității organizate transnaționale și instituțiilor bancare are loc dezvoltarea concurenței ilegale, de fapt, „descompunerea” instituțiilor financiare și bancare care pot submina încrederea în ei din partea societății și de a cauza efecte negative grave pe termen lung asupra întregului sistem financiar și de credit, până la deformarea acestuia. Aceasta este deosebit de important în contextul amenințării existente celui de al doilea val al crizei economico-financiare mondiale.

Realizarea acestor obiective are loc în următoarele forme principale.

1. Formarea controlului ilicit asupra instituției bancare, în primul rând, prin achiziționarea unei bănci existente sau crearea a unei noi.

2. Introducerea reprezentanților criminalității organizate în instituția bancară, ca regulă, la nivel de top management.

3. Recrutarea personalului din numărul funcționarilor responsabili ale băncii prin mită sau șantaj și intimidare.

În acest sens, se poate aduce un exemplu care a devenit deja binecunoscut de fuziune a criminalității organizate și a businessului bancar în activitatea Băncii de Credit și Comerț Internațional (Bank of Credit and Commerce International, în continuare - BCCI). Așa, în anul 1989, cifra de afaceri a acestei bănci a fost de 23 miliarde dolari SUA. Banca, în care lucrau 14.000 de colaboratori, a fost cea mai mare din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și a șasea cea mai mare bancă din lume (avea 425 sucursale în 73 de țări). Pentru clienții săi din Marea Britanie BCCI plătea o rată a dobânzii mai mare decât concurenții săi, pentru că escrocherie ia permis de a efectua o concurență ilegală. Potrivit diverselor estimări, această bancă „a spălat” aproximativ 20 miliarde de dolari SUA, totodată participarea BCCI în activitatea infracțională este considerată cea mai „profundă” și a inclus crearea rețelei „negre”, în activitățile căreia au fost implicate aproximativ 10% din angajații băncii [23; pag. 425-437].

Rețeaua dată în componența sa avea așa-numitele grupe coercitive, ai căror membri au fost instruiți să folosească armele, spionajul comercial, inclusiv utilizarea metodelor presiunii fizice sau psihologice. Activitatea acestor grupuri, în afară de obiectivele economice și de corupție includea și comiterea infracțiunilor de drept comun: extorcare, răpiri, omoruri. Printre clienții BCCI au fost funcționarii de stat de rang înalt, șefi de stat și teroriști cunoscuți. Activitatea ilegală se desfășura în cadrul funcționării legitime a BCCI. Este remarcabil faptul că clienții băncii au fost mai mult de un milion de cetățeni.

Organelor de ocrotire a normelor de drept le-a luat mai mult de 12 ani, înainte ca activitatea infracțională a BCCI a fost identificată și contracarată. Pentru o lungă perioadă de timp BCCI era considerată ca banca, care desfășura activitatea în cadrul legii. Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional (FMI) au efectuat operațiuni cu această bancă, i-au oferit credit.

În prezent, experții remarcă „profesionalizarea” acestui segment al pieței ilegale. În structura grupărilor criminale organizate transnaționale (grupuri, organizații, comunități, carteluri și așa mai departe) sunt create și funcționează subdiviziunile specializate de spălare de venituri ilegale. Tot mai des în acest domeniu, se folosesc mijloacele moderne de înaltă tehnologie de

comitere a infracțiunilor, iar în rândurile grupurilor și organizațiilor criminale sunt recrutați reprezentanți cu calificare înaltă din elita financiar-bancară, inclusiv străine (avocați, contabili, programatori, asiguratorii, notari și așa mai departe).

În același timp, trebuie de remarcat faptul că dezvoltarea efectivă și realizarea schemelor de „spălare” a veniturilor ilegale este mult mai dificilă, fără participarea activă sau pasivă a top-managementului băncii. Acest tip de problemă este pe deplină măsură reflectat de exemplul rău famatului The Bank of New York (BoNY) din SUA. Din anul 1999, în mass-media mondială de top s-a discutat în mod activ faptul că la elaborarea și realizarea schemei „frumoase” de spălare a veniturilor ilegale, care, potrivit ziarului The Wall Street Journal, au utilizat „până la 80% din importatorii ruși”, au fost implicați vicepreședintele-senior BoNY și vicepreședintele al filialei din Londra a acestei băncii. Este remarcabil faptul că vicepreședintele filialei din Londra L. Edwards, chiar a prezentat un raport privind combaterea spălării banilor la o conferință pentru clienții The Bank of New York din Scandinavia, Rusia și Europa de Est [70; pag. 496-512].

Așa cum am stipulat anterior, una din tehnicile des utilizate în ultimul timp este și transferul unor fonduri ilicite prin intermediul sistemelor de transfer rapid de bani. De exemplu, așa-numitul hacking a rețelei locale a băncii, în scopul de a obține acces la gestionarea conturilor bancare și a clienților săi. Astăzi, utilizarea la distanță, ca regulă, anonimă a tehnologiilor informației și comunicațiilor moderne în scopuri infracționale oferă noi oportunități pentru spălarea transnațională de bani. Organele de ocrotire a normelor de drept au înregistrat o creștere rapidă a daunelor cauzată de așa-numita IT criminalitate (cibernetică). Astfel, potrivit Biroului Federal de Investigații (FBI) al SUA, doar în anul 2009, de la utilizatorii de Internet americani au fost furate aproximativ 560 milioane dolari SUA. Potrivit estimărilor companiei de cercetare McAfee, prejudiciu anual cauzat de criminalitatea cibernetică în lume constituie 1 trilion dolari SUA [99; pag. 163].

Se pare că cea mai vulnerabilă verigă în activitatea băncilor sunt sistemele internet banking-ului de tipul „Client – bancă”. De regulă, conducerea băncii și serviciul său de securitate pentru o anumită perioadă de timp, pot chiar să nu știe despre manipulările „hackerilor” pe serverul băncii efectuate de infractorii profesioniști în rețeaua internet, inclusiv despre tranzacțiile transnaționale de „măturare” a urmelor, „stratificare” și „integrare” a veniturilor ilegale în vederea legalizării lor ulterioare (spălării) în interesele beneficiarilor lor adevărați. Cu toate acestea, infractorii se bazează adesea pe faptul că, chiar și în cazul descoperirii ulterioare a unei astfel de penetrări ilegale conducerea băncii comerciale poate să ascundă acest fapt de la

acționari și clienți (uneori și de la organele de ocrotire a normelor de drept), în scopul de a-și păstra reputația profesională și de a evita consecințele negative (cum ar fi retragerea depozitelor) [84; pag. 211-215].

Nivelul ridicat al pericolului public de legalizare sau spălare a veniturilor ilegale este confirmat, în special, prin faptul că, în unele țări, practic întregul sistem bancar este dependent de criminalitatea organizată transnațională, care constituie o amenințare reală, nu doar pentru securitatea lor națională, ci chiar pentru suveranitate.

Este de remarcat faptul că această problemă este relevantă nu doar pentru economiile țărilor în curs de dezvoltare, așa cum se crede, dar și pentru cele mai dezvoltate țări. De exemplu, în Statele Unite în scopul de a identifica și lichida canalele de spălare a banilor și sursele de finanțare a activităților infracționale a reprezentanților criminalității organizate americane organele de ocrotire a normelor de drept sunt nevoiți să efectueze operațiuni multianuale de amploare, inclusiv pe teritoriul țărilor străine. Așa, în anul 1998, ca urmare a uneia din aceste operațiuni, cu numele de cod „Casablanca”, colaboratorii DEA au înaintat acuzații la 22 de angajați din 12 instituții financiare mexicane, care spălau în SUA „narcodolari” ai cartelurilor mexicane și columbiene [45; pag. 432-446].

În cele mai mari trei bănci: Bancomer, Serfin și Confia, abuzurile erau de natură atât de masivă și sistemică că, potrivit declarației reprezentanților oficiali ai Ministerului Justiției SUA, potrivit legislației federale din SUA au fost înaintate acuzațiile împotriva însăși instituțiilor bancare ca persoanele juridice. Timp de 3 ani, de colaboratorii DEA au fost înregistrate mai mult de 100 de operațiuni ilegale, realizate numai de banca Bancomer, în valoare totală de 20,6 milioane dolari SUA. În general, în conformitate cu estimările aproximative a experților, în Mexic anual se spală aproximativ 8 miliarde de „narcodolari” [91; pag. 75-80].

Analiza celor mai tipice exemple de interacțiune criminală a sectorului bancar cu criminalitatea organizată transnațională demonstrează în mod evident amploarea acestei activități, precum și complexitatea detectării și contracarării unor astfel de acțiuni ilegale, care, printre altele, conțin riscuri și provocări politice grave.

Politica orientată spre combaterea spălării veniturilor ilegale în lume și, în special, în Statele Unite a început să se formeze relativ recent: în anii 60-70 ai secolului trecut după procesele împotriva liderilor „Cosa Nostra”, care au devenit larg vestite, și atacului de amploare săvârșit de guvernul SUA prin intermediul FBI asupra criminalității organizate. În rapoartele numeroaselor comisii create de Congresul și Senatul Statelor Unite pentru a investiga crimele

mafiei, se conțin documentele unice, care mărturisesc despre acordul, de fapt încheiat între guvernul SUA și cele mai mari bănci din țară, că băncile se angajează să refuze în continuare prestarea serviciilor sale în spălarea banilor mafiei și vor coopera cu organele de ocrotire a normelor de drept. În același timp, analiza efectuată arată că acordul dat a rămas doar o declarație de intenție [98; pag. 267].

În ciuda răspândirii largi, pericolului public și eforturilor serioase ale comunității internaționale, continuă să existe, și o serie de factori social-economici și politici care împiedică elaborarea și adoptarea măsurilor convenite privind contracararea legalizării și spălării veniturilor provenite din activitatea infracțională. În special, pe teritoriul țărilor fostei URSS și valabil pentru Republica Moldova, la acestea ar trebui de atribuit:

- un potențial economic semnificativ al economiei subterane a statelor-membre ale CSI;
- o anumită funcție socială „pozitivă” a unor tipuri de activități economice informale, care au, potrivit unor estimări, efectul de atenuare a consecințelor social-economice negative pentru economiile în tranziție;
- existența conceptelor ideologice, care justifică necesitatea amnistierii economice a capitalului din economia subterană, ca una dintre opțiunile de stabilizare a economiei și atragere a rezervelor financiare suplimentare etc. [78; pag. 258-264].

În fine, este de remarcat faptul că, în ciuda rolului semnificativ pe care îl au astăzi băncile (în primul rând, autoritățile naționale de reglementare), în sistemele naționale și internaționale de contracarare a spălării veniturilor ilegale, deseori reprezentanții băncilor comerciale sunt, de fapt, susținătorii acestui tip de teorii economice și altor, care justifică necesitatea implicării în economie a resurselor financiare, indiferent de sursa de origine.

Rezultatele cercetărilor efectuate arată că, în mediul bancar profesional se remarcă menținerea celor mai caracteristice stereotipuri social-psihologice, că „banii nu au miros”, cel mai important, că ei lucrează în economia formală, precum și apelarea la tradițiile bancare și legile Elveției, sec. XIX-XX, care în prezent, în primul rând, sub presiunea comunității mondiale suferă transformări cardinale.

2.2. Particularitățile procesului prevenire a spălării banilor în sistemul bancar al Republicii Moldova

Condițiile de funcționare a sectorului bancar ce suportă modificări dinamice, atât pe plan mondial, cât și în interiorul fiecărei țări în parte, sunt asociate cu ameliorarea constantă a mecanismelor, care vizează legalizarea veniturilor provenite din activitatea infracțională. Apariția unor produse financiare noi, globalizarea continuă a condus la necesitatea de a stabili instrumente noi pentru a asigura o monitorizare financiară eficientă, în scopul identificării și prognozării oportune a riscurilor și amenințărilor la adresa sectorului bancar din partea mecanismelor de spălare a mijloacelor bănești. Prin urmare, este util de a examina mecanismul de prevenire, depistare și contracarare a riscului de participare a sectorului financiar-bancar în procesele de legalizare a veniturilor ilicite ca un instrument nou de monitorizare financiară, care include elemente de prognozare în timp util și o procedură cu o structurare complexă a controlului intern în scopurile cercetării. Sistemul de monitorizare financiară a riscurilor asociate cu legalizarea veniturilor provenite din activitatea infracțională, joacă un rol important în activitatea instituției de credit. Fiecare subdiviziune a băncii realizează așa-numita monitorizare de însoțire în procesul activității sale într-un volum diferit. Temeiurile menționate ne permit să considerăm, că monitorizarea riscului spălării banilor are un caracter aplicativ și este o activitate practică specifică [75; pag. 747-749].

Monitorizarea financiară a riscului de spălare a banilor este concepută pentru a asigura nu doar siguranța băncii de la schemele ilegale de spălare a banilor, dar, de asemenea, pentru a evalua starea externă a sectorului financiar în vederea identificării oportune a amenințărilor emergente și perceperii conjuncturii generale a pieței. În consecință, monitorizarea financiară, realizată prin identificarea și evaluarea riscurilor de participare a sectorului financiar-bancar în schemele de legalizare a veniturilor ilegale ajută la stabilirea unei legături de cauzalitate între operațiunile efectuate și apariția consecințelor posibile. Utilizând monitorizarea financiară ca modalitate de analiză a proceselor actuale, există o posibilitate de obținere a datelor de înaltă calitate pentru a prognoza situațiile viitoare pe piața economică, luând în considerare caracteristicile regionale și sectoriale.

Monitorizarea financiară ca activitate dinamică care vizează identificarea riscurilor de participare a instituțiilor bancare la procesele de spălare a mijloacelor bănești, structural reprezintă o analiză și evaluare a resurselor informaționale, procesului de punere în aplicare a măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și a rezultatelor obținute. Etapa inițială a

monitorizării financiare se bazează pe colectarea informațiilor necesare, utilizând resursele disponibile. Instrumentele acestei etape sunt puse în aplicare printr-un program de identificare a clienților din sectorul financiar-bancar.

În același timp, în scopul de a crea resurse informaționale de înaltă calitate, care constituie baza pentru monitorizarea ulterioară a riscului de participare a băncii în cadrul schemelor ilegale de spălare a mijloacelor bănești necesită organizarea măsurilor de verificare a datelor de identificare primite. În această ordine de idei este necesar de a organiza activitatea de obținere a informațiilor de confirmare din surse independente, la fel este indicată și verificarea autenticității acestora. Astfel, în conformitate cu rezultatele analizei și evaluării informației de identificare furnizate de client, este format dosarul informațional primar, care pe măsura dezvoltării relațiilor comerciale cu clientul va fi completat cu informații noi.

Politica Guvernamentală unitară în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului a fost promovată în Republica Moldova începând cu anul 2007, fiind exprimată prin conjugarea eforturilor tuturor autorităților competente în acest domeniu – acțiuni ce s-au regăsit în două documente strategice consecutive. Abordarea strategică este o obligațiune care reflectă atât cerințele standardelor internaționale în domeniu și anume Recomandarea 31 FATF, cât și necesitatea de a avea o politică unitară în acest sens. Astfel, prima Strategie în domeniu a fost adoptată prin Hotărârea de Guvern nr. 632 la 05 iunie 2007 cu un plan de acțiuni pentru 3 ani, iar în 2009 a fost publicată Hotărârea de Guvern nr. 790 din 03.09.2010, care deja a stabilit prioritățile pentru perioada 2010-2012.

Acest exercițiu a constituit prima experiență în acest sens cu toate consecințele implicate. Cu toate acestea au fost rezultate, care au fost obținute sub auspiciul acestor politici, cum ar fi aderarea la Grupul Egmont, prezentarea progreselor în cadrul reuniunilor Comitetului MONEYVAL etc. La 04 decembrie 2012 Republica Moldova a apărut cel de-al IV-lea Raport de evaluare în cadrul Plenarei Comitetului MONEYVAL. Cu toate că Moldova a fost plasată în regim simplificat de monitorizare ceea ce presupune prezentarea raportului progres odată la 2 ani, experții MONEYVAL au identificat mai multe deficiențe și carențe care pot afecta sistemul autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

În aceste circumstanțe, a fost luată decizia de a elabora o nouă Strategie în domeniu și un Plan de acțiuni, care ar remedia toate deficiențele și ar ajusta sistemul autohton la standardele internaționale în domeniu. În perioada imediat următoare Serviciul a elaborat Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013-2017 și

Planul de acțiuni, care au fost adoptate de către Parlamentul Republicii Moldova prin Legea. Nr. 130 din 06 iunie 2013. Scopul de bază al acestei Strategii pentru o perioadă de 5 ani este identificarea și reducerea vulnerabilității sectoarelor financiar-bancare și nebancare față de riscul spălării banilor și finanțării terorismului prin prisma respectării standardelor internaționale în domeniu. Astfel, cu referire la sistemul bancar autohton, putem remarca faptul că monitorizarea financiară, în scopul de a contracara apariția riscului de participare a băncii în schemele de spălare a banilor, creează temelie principală pentru prognozarea calitativă a amenințărilor emergente, lucru la care vom reveni mai detaliat în capitolul următor la tezei. Este de menționat că ponderea semnificativă în procesul de transmitere a formularelor în adresa Serviciului este deținută de sectorul bancar, ceea ce constituie 99,38% din volumul total formularelor recepționate.

În cercetările efectuate, ne-am bazat pe cercetarea problemelor în cauză pe perioada anilor 2006-2016. În cadrul acestui segment de investigare, ținem să subliniem, ca exemplu că în anul 2015 instituțiile bancare au raportat în adresa Serviciului 2715919 de formulare, dintre care conform tipului tranzacțiilor au fost înregistrate 427694 de tranzacții limitate, 1625407 de tranzacții în numerar și 662818 de tranzacții suspecte. Dacă numărul tranzacțiilor în numerar și suspecte au înregistrat o creștere în comparație cu aceeași perioadă a anului 2014, atunci tranzacțiile limitate s-au diminuat, ca principală cauză fiind instabilitatea de pe piața financiar-bancară (vezi anexele 3-5). Dacă numărul tranzacțiilor în numerar și suspecte au înregistrat o creștere în comparație cu aceeași perioadă a anului 2014, atunci tranzacțiile limitate s-au diminuat, ca principală cauză fiind instabilitatea de pe piața financiar-bancară [59, 60, 61].

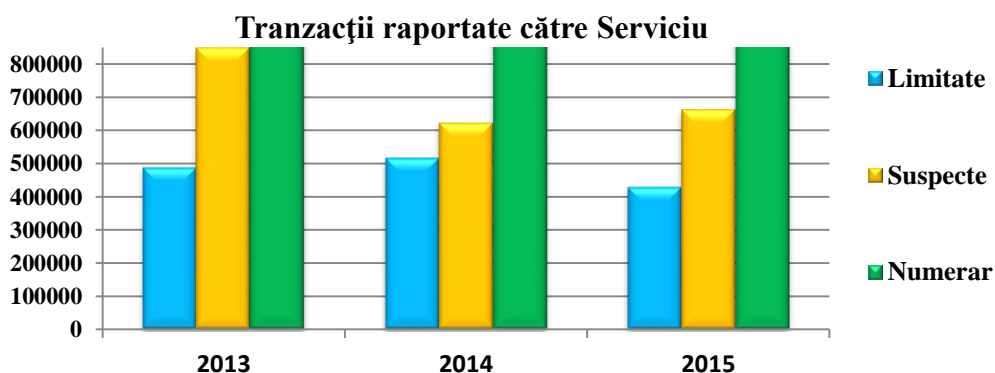

Figura 2.1. Dinamica tranzacțiilor raportate de instituțiile bancare către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor în perioada anilor 2013-2015

Sursa: Date preluate din rapoartele anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării

Referitor la sectorul financiar nebancar se atestă o varietate de entități raportoare care au raportat în total Serviciului 16761 de formulare, dintre care conform criteriului operațiunilor au fost înregistrate 8212 de tranzacții limitate, 8366 de tranzacții în numerar și 183 de tranzacții suspecte. În urma analizei fiecărei entități raportoare din cadrul sectorului financiar nebancar se constată [59, 60, 61]:

- *Comaniile de asigurări* au raportat 746 de formulare privind tranzacțiile realizate, dintre care 74 în numerar, 490 – limitate și 182 – suspecte.
- *Asociațiile de economii și împrumut* au raportat 511 formulare privind tranzacțiile în numerar.
- *Organizațiile de micro-finanțare* au raportat 772 formulare privind tranzacțiile efectuate, dintre care 143 – limitate și 579 – în numerar.
- *Participanții profesioniști la piața valorilor mobiliare* au raportat 133 formulare privind tranzacțiile efectuate, dintre care 110 – limitate, 22 – numerar și 1 – suspectă.
- *Notarii publici* au raportat 10527 formulare privind tranzacțiile efectuate, dintre care 3525 au fost limitate și 7002 – în numerar.
- *Comaniile de leasing* au raportat 399 formulare privind tranzacțiile efectuate, dintre care 271 – limitate și 128 – numerar.
- *Î.S. „Cadastru”* a raportat 3673 formulare privind tranzacțiile înregistrate.

Urmare a analizei formularelor recepționate de la instituțiile din cadrul sectorului financiar-bancar, nebancar și liberi profesioniști, în anul 2015 au fost înregistrate 236 rapoarte analitice detaliate, iar 395 de cazuri au fost plasate sub regim de monitorizare. Rapoartele analitice înregistrate au avut la bază 179 tranzacții suspecte, 32 tranzacții limitate și 25 tranzacții în numerar. Pe parcursul anului 2015 după subiectul investigației pe fiecare tip de tranzacție menționate distingem că din 179 tranzacții suspecte, subiecți au fost 26 – persoane fizice autohtone, 19 – persoane fizice nerezidente, 96 – persoane juridice autohtone și 38 persoane juridice nerezidente. Totodată, din 25 tranzacții în numerar subiecți au fost 7 – persoane fizice autohtone, 18 – persoane juridice autohtone. Din 32 tranzacții limitate subiecți au fost 1 – persoană fizică autohtonă, 23 – persoane juridice autohtone și 8 persoane juridice nerezidente [59, 60, 61].

Urmare a acumulării și examinării informațiilor în baza rapoartelor analitice, precum și măsurilor speciale de investigație, au fost diseminate în adresa Procuraturii Anticorupție 35 materiale, în adresa DGUP a CNA – 58 de materiale, în adresa Inspectoratului Fiscal Principal

de Stat - 25 materiale, Comisiei Naționale de Integritate – 5 materiale, Banca Națională a Moldovei – 3 materiale, Comisia Națională a Pieței Financiare – 11 materiale, iar în adresa Ministerului Afacerilor Interne și Serviciului de Informații și Securitate – câte 2 materiale. În baza materialelor diseminate de către Serviciu organelor de urmărire penală, pentru anul 2015 au fost inițiate 56 de cauze penale privind săvârșirea mai multor infracțiuni, inclusiv 37 în privința infracțiunii de spălare a banilor [59, 60, 61].

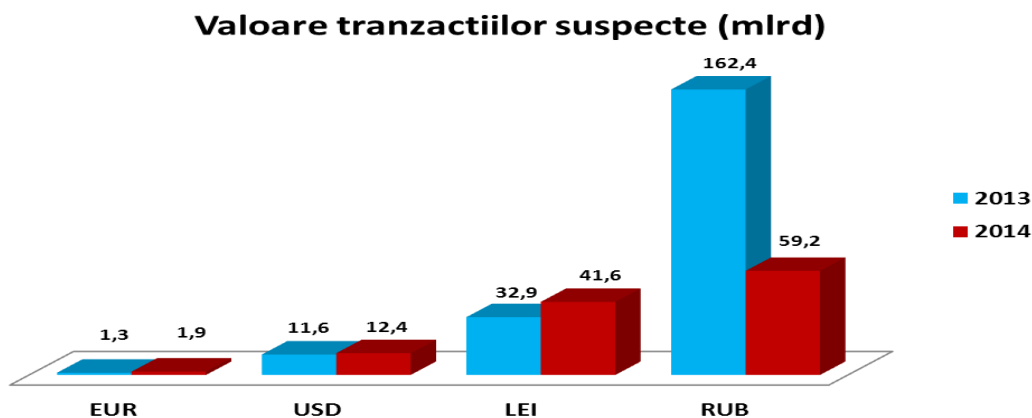

Figura 2.2. Dinamica tranzacțiilor suspecte de instituțiile bancare către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor în perioada anilor 2013-2014

Sursa: Date preluate din rapoartele anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării

Dacă numărul tranzacțiilor limitate și în numerar au înregistrat o creștere în comparație cu anul 2013, care se datorează intensificării operațiunilor investiționale și de creditare, atunci diminuarea numărului de tranzacții suspecte cu 26% se datorează fortificării calitative a procesului de analiză a tranzacțiilor în cadrul instituțiilor bancare, ca urmare a ședințelor de lucru privind conformarea la rigorile legislației în domeniul prevenirii și combaterea spălării banilor efectuate de către colaboratorii SPCSB pe parcursul anului. Valoarea tranzacțiilor suspecte în valuta USD și EURO a înregistrat o majorare cu 6% și respectiv 46% în comparație cu anul trecut datorită intensificării relațiilor economice cu Uniunea Europeană [58; 59; 60].

În cadrul măsurilor asiguratorii, pentru anul 2015 Serviciul a emis 126 decizii de sistare a operațiunilor suspecte în conturi, fiind sistate mijloace bănești în sumă de 2,59 mln. lei, 3,26 mln. USD, 4,06 mln. EUR și 300 mii RON. Totodată, de către Serviciu a fost emisă o decizie de sistare a efectuării modificărilor în datele din „Registrul de Stat al bunurilor imobile”, a unui imobil în valoare de 22,2 mln. lei [60].

Ulterior, în cadrul urmăririi penale pornite, organele de urmărire penală în calitate de măsuri asiguratorii au aplicat sechestrul pe mijloace bănești aflate în mai multe conturi bancare,

pe terenuri, construcții și pe mijloace de transport în valoare totală de 278,09 mln. MDL, 1,53 mln. EUR și 320778 USD [60].

În baza analizei tehnicilor de spălare a banilor în domeniul financiar-bancar, efectuată la nivel metodologic în paragraful anterior, în continuarea cercetării vom argumenta faptul că există tipologiile utilizate în RM, în vederea depistării acestora, precum și prevenirii și combaterii fenomenului de spălare a banilor în economia națională.

Astfel, remarcăm că instituția responsabilă participă la investigarea mai multor scheme de spălare a banilor la nivel internațional, iar rezultatele înregistrate au fost obținute datorită colaborării eficiente și contribuției serviciilor și instituțiilor specializate similare din străinătate, fiind identificate mai multe tipologii cu implicarea sistemului financiar-bancar al Republicii Moldova, după cum urmează:

1. SPCSB a oferit suport informațional pe anumite cauze penale, pornite conform indicilor de abuz în serviciu comis de către factorii de decizie a Băncii de Economii S.A. Astfel, au fost expediate informații cu privire la creditele ilegale acordate pe perioada 2013 – 2014 de către Banca de Economii S.A. societăților delincvente și interpușe în sumă de cca 13 miliarde lei.

Totodată, s-au identificat companiile off-shore în adresa cărora au fost expediate mijloacele creditare, urmare cooperării cu serviciile similare din Letonia, Marea Britanie, România, Estonia și Federația Rusă fiind identificați gestionarii conturilor acestor companii, cât și destinația ulterioară a mijloacelor bănești.

La fel SPCSB, a oferit suport în identificarea bunurilor ce aparțin învinuiților, necesar a fi sechestrate, suma totală a bunurilor sechestrate fiind de cca 75 mln lei. În cadrul investigațiilor efectuate în cooperare cu serviciile similare au fost identificate și alte infracțiuni, inclusiv de corupere în care sunt implicați înalți demnitari de stat, care au fost investigate.

2. Serviciul a documentat o schemă complexă de utilizare a mijloacelor creditare ale Băncii de Economii S.A. în sumă de 52 182 266 lei acordate la 2 societăți autohtone. Ulterior de către Banca de Economii S.A. a fost acordat un credit în sumă de 2 793 229 EUR unei societăți delincvente și ca rezultat în baza unor tranzacții fictive de plată pentru materiale de construcție, mijloacele creditare fiind transferate prin intermediul companiilor off-shore către societățile autohtone care au beneficiat de creditul inițial pentru a rambursa creditele primite, aducând prejudiciu băncii în proporții deosebit de mari. În vederea documentării acțiunilor prin intermediul schemei respective a fost realizat schimb de informații cu reprezentării FIU Letonia, prin rețeaua securizată EGMONT fiind efectuate 7 schimburi de informații cu privire la

destinația ulterioară a mijloacelor bănești provenite urmare a creditelor acordate de către Banca de Economii S.A., a fost stabilit întreg traseul financiar, cât și identificate persoanele beneficiare a companiilor off-shore și IP adreselor de pe care au fost gestionate conturile bancare.

3. Serviciul a deconspirat activitatea unui grup criminal internațional, specializat în legalizarea mijloacelor bănești obținute prin escrocherie de la agenți economici din Lituania, Republica Franceză, Republica Cehia, Ungaria ș.a. Astfel, mai multe companii din Uniunea Europeană au fost prejudiciate urmare a unui nou tip de fraudă numit „social engineering”, bazat pe obținerea prin manipulare psihologică a informațiilor confidențiale din cadrul unor companii internaționale. Grupul criminal era compus din cetățeni ai Israelului, Federației Ruse, Lituaniei, Republicii Moldova. În vederea documentării activității grupului criminal a fost realizat schimb de informații cu reprezentanții FBI din cadrul Ambasadei SUA, Interpol, Europol prin intermediul Centrului de Cooperare Polițienească al MAI, precum și Serviciile similare (UIF) din Ungaria, Cehia, Lituania, Letonia (la prima etapă), ulterior fiind informate despre tipologie toate UIF Europene, Israel și spațiul post-sovietic. Pe cazul dat a fost inițiată urmărirea penală, iar mijloacele bănești aflate pe conturile bancare ale societăților implicate au fost sechestrate.

4. Serviciul a documentat schema internațională de sustragere a mijloacelor bănești prin intermediul unor magazine electronice fictive dezvoltate sub forma paginilor web cu accesarea cardurilor bancare ale cetățenilor străini și legalizarea mijloacelor bănești fraudate prin intermediul conturilor bancare ale societăților din Republicii Moldova. Ulterior, în scopul finalizării procesului de legalizare, mijloacele bănești erau transferate prin sistemul de efectuare a plăților de la distanță diferitor companii străine cu conturi în Cehia, Malta, Letonia.

Urmare a măsurilor asiguratorii întreprinse de către colaboratorii Serviciului, a fost aplicat sechestrul asupra mijloacelor bănești în sumă totală de 650 mii dolari SUA pe conturile bancare ale acestor societăți. În procesul de investigație a fost solicitat suportul FBI, reprezentanților Visa și MasterCard, precum și a serviciilor similare din SUA, Cehia, Malta, Letonia.

În rezultatul măsurilor întreprinse a fost prevenită utilizarea sistemului financiar-bancar al R. Moldova în vederea legalizării mijloacelor bănești fraudate de la cetățenii străini, cu ulterioara distribuire în adresa mai multor state Europene.

5. Reprezentanții Serviciului urmare a monitorizării conturilor bancare ale unui cetățean al Italiei a stabilit că acesta dispune de sume în valută străină în una din instituțiile bancare autohtone, iar provenința nu este identificată. Ca urmare a investigațiilor financiare inițiate s-a

stabilit că persoana dată este urmărită penal de către Direcția Antimafia din Italia și condamnată pentru trafic de droguri, arme și crimă organizată. Ca urmare a colaborării cu Direcția Antimafia din Italia a fost pornită urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii de spălare a banilor, iar conturile bancare în care se aflau 2 mln. euro au fost sechestrate.

6. În rezultatul măsurilor întreprinse de către SPCSB a fost identificată o schemă de manipulare a meciurilor de fotbal, cu scopul obținerii profitului din pariurile efectuate pe meciurile truate și legalizarea mijloacelor bănești obținute ilicit. În perioada august 2014 – martie 2015, două persoane originare din Singapore au exercitat influență asupra jucătorilor unui club de fotbal din Moldova pentru a manipula meciurile de fotbal jucate de către acest club. Prin utilizarea companiei singaporeze (având la bază plata pentru servicii de consultare), precum și sistemelor de plăți rapide, figuranții recepționau mijloacele bănești de la organizatorii grupării criminale transnaționale aflați în Ungaria și Malaiezia, ulterior mijloacele bănești fiind utilizate la remunerarea jucătorilor clubului de fotbal.

În cadrul investigațiilor a fost efectuat schimbul de informații cu serviciul similar din Singapore, totodată în baza informației prezentate de către Serviciu, EUROPOL a creat în cadrul Direcției Sport Corruption EUROPOL un grup de lucru cu participarea Serviciului, în care 14 state membre UE au inițiat investigații similare interne în baza informațiilor acumulate de către Serviciu.

7. În urma investigațiilor financiare efectuate de SPCSB, s-a stabilit că pe teritoriul Republicii Moldova activează un grup de persoane străine, care au intenții infracționale de a utiliza sistemul bancar al Republicii Moldova cu scopul tranzitării mijloacelor bănești cu proveniență ilicită și sustragerii mijloacelor de pe conturile corespondente ale băncilor din anumite țări, sumele vehiculate cifrându-se la sute de milioane euro. În același timp s-a stabilit, că membrii grupului au planificat și efectuarea unui șir de operațiuni bancare frauduloase și prin intermediul unei bănci comerciale din Republica Moldova, iar cu acest scop aceștia au deschis un șir de conturi bancare în numele mai multor societăți gestionate de aceștia. În cadrul investigațiilor au fost stabilite relații de cooperare cu serviciile competente ale SUA, Franței și Germaniei în realizarea schimbului informațional despre activitățile grupului în R. Moldova. De asemenea, au fost informate persoanele de legătură al Ambasadelor SUA, a Franței și Germaniei din Chișinău și București, inclusiv Consulul Onorific al Mexicului despre investigațiile efectuate.

Ca o consecință a scandalurilor legate de spălarea banilor, constituirea băncilor off-shore a devenit posibilă, doar dacă, în registrele publice, se înscriu datele de identificare ale adevăratului beneficiar și dacă acesta prezintă un plan de afaceri viabil.

În baza celor expuse, putem concluziona că țările lumii își unesc eforturile pentru combaterea evaziunii fiscale, adoptă diverse măsuri, privind crearea mecanismelor ce ar putea stârpi evaziunea, acestea pot fi grupate în [28; pag. 296-305]:

- Măsurile anti-paradis cu privire la efectuarea controlului privind schimbul valutar;
- Măsurile cu privire la cetățenia contribuabilului;
- Măsuri pentru efectuarea taxării chiar la momentul producerii venitului;
- Impozitarea câștigurilor obținute în străinătate realizate nu pe cale juridică;
- Folosirea teoriei abuzului de drept; refuzul de a admite accesul la instanțele de judecată a organizațiilor străine considerate ca fiind dubioase.

Deși de la an la an s-au realizat progrese însemnate în lupta contra spălării banilor, totuși sistemul de contracarare organizat de către infractori este mai eficient și mai rapid decât agențiile statului, iar progresul tehnologic și globalizarea piețelor au fost speculate întotdeauna cu maximum de eficiență de către „spălătorii de fonduri”. Astfel, profitându-se de prețurile scăzute, la care se găseau pe piața internă o serie de produse industriale, precum scule, dispozitive, aparate electrice, dar și bunuri de consum, au fost achiziționate și fără a exista autorizații, fără a se plăti taxe, mărfurile au fost vândute pe piață, obținându-se sume importante care, în funcție de anumite oportunități, au fost teaurizate sau folosite pentru dezvoltarea activității criminale. Într-un mod asemănător s-au derulat și operațiuni de „import”, piața fiind invadată de mărfuri slab calitative, dar cu forme și utilități dorite de populație [102; pag 142-150].

Toate aceste activități s-au desfășurat, practic, fără nici o restricție până la momentul apariției primelor reglementări privind activitatea economică privată. Veniturile realizate au fost în multe cazuri importante și alături de sumele provenite din activitățile desfășurate clandestin, anterior anilor 1990, au constituit capitalul pentru inițierea unor afaceri legal organizate. Totodată, aceste operațiuni au generat profituri neînregistrate, au subminat sistemul economic și au determinat presiuni necontrolate asupra monedei naționale. Lipsa unor reglementări legale, carențele existente în cele în vigoare au fost speculate de diverși comercianți inventivi care au înființat o mulțime de firme, care, deși aparent funcționează legal, nu sunt de găsit la sediile

declarate. Astfel de firme sunt marii actori ai evaziunii fiscale, ai contrabandei și altor infracțiuni considerate ca generatoare de bani murdari [37; pag. 269-280].

Concluzionând, putem spune că, în perioada anterioară adoptării cadrului legislativ privind spălarea banilor, principala formă de manifestare a economiei subterane a fost fraudă fiscală, iar elementul care a favorizat dezvoltarea sa a fost lipsa cadrului legislativ adecvat. Într-o economie în care tehnologia avansată și globalizarea permit transferul rapid de fonduri, lipsa de control asupra acestui fenomen infracțional poate submina stabilitatea financiară. În plus, într-o țară ca Republica Moldova care are o situație financiară precară, scoaterea milioane sau miliarde de dolari anual din procesul normal de creștere economică reprezintă un real pericol pentru credibilitatea, stabilitatea economică și securitatea sa națională.

În acest context, în lupta împotriva acestui fenomen infracțional, Republica Moldova trebuie să îndeplinească toate obligațiile asumate prin ratificarea convențiilor internaționale în domeniu, exemplificând în acest sens Convenția europeană privind spălarea, cercetarea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii încheiată la Strasbourg și Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate. Depășirea divergențelor de ordin legislativ, procedural, precum și simplificarea procedurilor de colaborare internațională pentru organizarea la nivel internațional a unui cadru viabil de colaborare împotriva spălării banilor constituie unele din problemele majore. Statele lumii au conștientizat că lupta eficientă împotriva spălării banilor, pe termen lung, se poate realiza doar prin angajamente diplomatice, care sunt cruciale pentru constituirea cooperării internaționale [71; pag. 230-236].

Actualmente, Republica Moldova, respectă și implementează cele patru obiective strategice: *consolidarea sistemului de prevenire, optimizarea regimului de combatere, asigurarea cooperării naționale și internaționale, asigurarea transparenței și feedbackului privind măsurile de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului*. Pentru realizarea obiectivelor propuse au fost antrenate 13 autorități publice și instituții responsabile de realizarea Planului de acțiuni care a fost separat în măsuri legislative, instituționale și măsurilor de implementare. La rândul lor, pentru fiecare acțiune este prevăzut termen de realizare, autoritatea responsabilă, indicatorii de monitorizare și rezultatul de implementare.

Fiecare acțiune implementă are ca scop realizarea unei sau mai multor recomandări FATF, care este un standard internațional, iar realizarea acestora în opinia noastră urmează să creeze valoare adăugată sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. Din anul 2013 a demarat procesul complex de realizare a acțiunilor din

plan de către instituțiile responsabile. Din punct de vedere instituțional a fost optimizată structura internă a Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor prin delimitarea exactă a atribuțiilor funcționale conform necesităților existente și standardelor internaționale în domeniu. De asemenea, întru eficientizarea procesului analitic, optimizarea utilizării resurselor administrative și umane a fost elaborată Instrucțiunea cu privire la procesarea, analiza, diseminarea și arhivarea informațiilor privind activitățile și tranzacțiile recepționate de la entitățile raportoare.

În scopul sporirii eficienței sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, Serviciul a inițiat asistență internațională pentru organizarea și desfășurarea evaluării naționale a riscurilor în domeniu, fapt care va permite orientarea resurselor către sectoarele cu risc sporit. Totodată, au fost elaborate mai multe proiecte de legi care au ca scop optimizarea sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului conform standardelor internaționale. La fel, sistemul autohton de prevenire și combatere a spălării banilor se extinde asupra societăților de plată și celor care emit moneda electronică, iar în acest sens Banca Națională a Moldovei a elaborat proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care a fost deja adoptat și prevede, inter alia, completarea Legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului cu trei categorii noi de entități raportoare: societățile de plată, societățile emitente de monedă electronică și furnizorii de servicii poștale care prestează servicii de plată. Astfel că activitatea Î.S. „Poșta Moldovei” ce ține nemijlocit de transferurile de monedă electronică va fi supravegheată implicit de către BNM.

Întru conformarea cu recomandarea 17 FATF a fost elaborat și adoptată legea pentru modificarea și completarea Codului contravențional, fapt care a permis stabilirea unui regim de sancționare a entităților raportoare, precum și instituția care aplică sancțiunile. În cadrul măsurilor de prevenire, Serviciul a informat Banca Națională a Moldovei și alte autorități de supraveghere despre tipologiile existente și necesitatea recomandărilor de remediere care urmează a fi emise pentru băncile comerciale; plafonul și termenii raportării tranzacțiilor în numerar; analiza activităților suspecte și raportarea ridicărilor de numerar de pe contul de card de către persoanele fizice etc.[112].

De menționat că, standardele internaționale, Directivele europene impun noi cerințe referitor la măsurile și metodele de combatere a criminalității, și anume pedepsirea prin confiscare în privința urmăririi penale a infracțiunilor care generează venituri. În acest context,

este actuală pentru Republica Moldova aplicarea principiului „follow the money”, care va necesita eforturi și resurse suplimentare din partea Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor. Acest proces a demarat începând cu anul 2014. Mai mult ca atât, în cadrul investigațiilor financiare urmează a fi stabilite inclusiv activele deținute în alte jurisdicții, fapt ce ar permite asigurarea prejudiciului cauzat statului în urma comiterii infracțiunilor.

Compartimentul de cooperare și asistență este unul crucial în combaterea infracțiunilor care au un element de extraneitate, în special datorită laturii transnaționale, care este permanent utilizată în schemele de legalizare a activelor provenite ilicit. Astfel, atât timp cât infractorii utilizează alte jurisdicții pentru a deghiza sursa mijloacelor bănești, organele competente vor avea nevoie de un schimb informațional eficient și rapid. În acest sens, la nivel internațional schimbul informațional este asigurat pe deplin cu serviciile similare din 151 de țări în cadrul Grupului Egmont.

Totodată, întru încurajarea schimbului informațional, Serviciul negociază și semnează în regim permanent acorduri de colaborare, fiind semnate deja 44 de acorduri de acest fel. În prezent, Serviciul a asigurat un cadru de cooperare eficientă cu mai multe state și jurisdicții, în dependență de interesele economice și financiare ale businessului autohton. Reieșind din specificul activității, Serviciul este implicat în numeroase angajamente față de diferite organizații internaționale, conducând mai multe delegații la diferite foruri și reuniuni cum ar fi Comitetul MONEYVAL, reuniunile CARIN, EGMONT, EAG, Europol etc., unde prezintă rapoarte progres pe țară. Multiple sarcini apar în mod ad-hoc reieșind din politica externă a statului.

Astfel, Serviciul a găzduit misiunea de evaluare a Comisiei Europene privind implementarea Planului de acțiuni Republica Moldova-UE în domeniul liberalizării regimului de vize. Ulterior, reprezentatul Serviciului a fost inclus în grupul de lucru format de către Ministerul de Externe și Integrării Europene pentru prezentarea progreselor privind Acordul nominalizat, precum și elaborarea Planului național de acțiuni privind realizarea Acordului de Asociere.

Asigurarea transparenței este ultimul obiectiv, care de asemenea constituie parte componentă a Strategiei și este important atât din perspectiva sensibilizării populației despre pericolul spălării banilor, cât și din perspectiva obținerii încrederii în instituțiile statului. În perioada dată Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor a elaborat pagina oficială web prin care a difuzat instituțiilor mass-media mai multe comunicate de presă cu privire la activitatea desfășurată. De menționat că informația difuzată instituțiilor mass-media a provocat dezbateri publice în cadrul diferitor emisiuni televizate.

2.3. Monitorizarea și evaluarea riscului de participare a instituțiilor financiar-bancare în procesul de spălare a banilor

În prezent, starea economiei globale este sub o presiune considerabilă a mișcării fluxului de resurse financiare, fapt care are un impact vizibil și asupra stării social-politice din întreaga lume. Conform practicii mondiale, în procesul de globalizare fluctuațiile volumului de intrări sau ieșiri de capital sunt considerate, pe de o parte, drept catalizatori de dezvoltare, iar pe de altă parte - o amenințare reală pentru realizarea sarcinilor social-economice.

Dezvoltarea dinamică a stării economice și crearea de noi produse financiare a declanșat o solicitare activă din partea grupărilor criminale de noi oportunități pentru extinderea domeniilor de investiții prin intermediul mecanismului de spălare și legalizare a banilor.

În acest sens, identificarea proceselor de legalizare a veniturilor este esențială pentru menținerea stabilității sistemului financiar-bancar. Or, evaluarea procesului de spălare a banilor a devenit o problemă a comunității internaționale, a cărei activitate are ca scop studierea acestui fenomen, fapt care ar permite elaborarea măsurilor de prevenire și compensare a manifestărilor sale negative. Astfel, sesizarea consecințelor dezvoltării acestui fenomen negativ a obligat comunitatea internațională să-și concentreze eforturile în elaborarea unor măsuri de suprimare și minimizare a proceselor de legalizare a veniturilor provenite din activități infracționale.

În acest sens, la Summit-ul G7 de la Paris, în 1989, a fost înființat Grupul de Acțiune Financiară Internațională (GAFI/FATF), fiind un organism inter-guvernamental care stabilește standardele internaționale, dezvoltă și promovează politici de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. GAFI monitorizează progresul înregistrat de membrii săi în implementarea măsurilor necesare, revizuirea tehnicilor de finanțare a terorismului și a măsurilor de combatere și promovează adoptarea și implementarea măsurilor adecvate la nivel global. În prezent, FATF include 34 membri, respectiv 32 țări și guverne și două organizații internaționale, și mai mult de 20 de observatori, din care cinci organisme regionale tip FATF și peste 15 alte organizații sau organisme internaționale [36]. În februarie 2012, FATF a adoptat noi standarde, care au creat un precedent în ceea ce privește necesitatea efectuării unei evaluări la nivel național a riscurilor de spălare a veniturilor provenite din activități infracționale. Recomandările FATF îndeamnă statele membre să aplice o abordare bazată pe evaluarea riscurilor respective, orientată spre depistarea, analiza și eliminarea acestor amenințări [116].

De asemenea, s-a impus necesitatea dezvoltării unui sistem eficient de minimizare a riscurilor și atenuarea posibilelor consecințe prin gestionarea rațională a resurselor financiare. În

conformitate cu această aprobare, statele trebuie să creeze un instrumentar care va putea, în fiecare caz concret să identifice și să stabilească criteriile-cheie pentru determinarea și evaluarea unui risc potențial sau existent de legalizare a veniturilor provenite din infracțiuni. Ca rezultat, instituțiile bancare ce dețin un rol-cheie în combaterea legalizării veniturilor obținute din activități ilicite, devin obiectul unei supravegheri sporite din partea statului și a băncilor-corespondente.

Având în vedere cele expuse, premisele pentru modernizarea mediului economic și instituțional au căpătat o semnificație socială sporită. Grupurile infracționale, pentru a obține controlul asupra activității economice din zonă, investesc în întreprinderi, iar ulterior obțin controlul asupra lor. Pe de altă parte, băncile pentru a-și obține rambursările creditelor, recurg la ajutorul acestor „investitori”. La rândul lor, ultimii, obținând aceste atribuții și folosindu-se de metode ilegale, forțază clienții băncii să-și onoreze datoriile. Astfel, sistemul financiar-bancar devine vulnerabil față de legalizarea veniturilor obținute din activități ilicite de către anumite structuri infracționale. Apariția acestor vulnerabilități creează premise ca banca să devină ulterior complice în procesul de legalizare a veniturilor ilicite. Pentru a reduce la minimum acest fapt este necesar de a intensifica mecanismul de monitorizare financiară din partea instituției bancare îndreptat spre contracararea spălării banilor [40; pag. 148-157].

Unul din principiile cheie de apariție a evenimentului de risc ce presupune participarea sectorului financiar-bancar în procesul de spălare a banilor este guvernanta corporativă. Acest principiu este foarte important, deoarece în procesul de aplicare a instrumentelor de monitorizare financiară personalului calificat se conduce doar de responsabilitatea personală, care este considerată drept factor-cheie în acumularea informațiilor necesare.

Astfel, consecințele încadrării instituției financiar-bancare în schemele ilegale de spălare a veniturilor, produc apariția altor riscuri în activitatea instituției nominalizate, cum ar fi riscul de pierdere a reputației, ceea ce în cele din urmă va duce la pierderea încrederii partenerilor, inclusiv a celor străini, precum și la reducerea nivelului de capitalizare, scăderea prețurilor la acțiunile proprii etc. [5; pag. 343-354].

După definirea conceptului de risc de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor obținute din activități ilicite și pentru elaborarea măsurilor privind crearea unui model eficient de monitorizare a acestui risc din partea băncii, este oportun de a clasifica acest risc după anumite trăsături și criterii. Pentru o mai bună studiere a esenței evenimentului de risc de

participare a băncii în schemele frauduloase de legalizare a veniturilor obținute ilicit, vom ilustra funcțiile acestuia, după cum urmează:

Figura 2.3. Funcțiile riscului de participare a băncii în spălarea banilor

Sursa: elaborat de autor.

Ținând cont de specificul spălării mijloacelor bănești, actualmente sectorul bancar se confruntă cu realizarea funcției inovaționale a riscului studiat. Această funcție se manifestă prin necesitatea permanentă de perfecționare a nivelului de cunoștințe a angajaților băncii în scopul evaluării calitative și calificate a posibilelor amenințări și eliminarea acestora în termen scurt prin intermediul mecanismelor controlului intern al băncii.

Funcția inovațională permite băncii să implementeze mecanismele financiare de reducere a acestui risc în modul cel mai sigur, bazat pe o evaluare calificată și motivată a mediului extern și intern, ceea ce asigură o dezvoltare progresivă și stabilă a activității bancare.

Spălarea banilor este privită de instituția financiar-bancară drept oportunitatea care contribuie la formarea strategiei de gestionare a operațiunilor bancare prin realizarea funcțiilor de reglementare a fenomenului investigat. Astfel, se impune conștientizarea faptului, că obținerea veniturilor ilicite poate spori semnificativ lichiditățile instituției bancare. Anume posibilitatea de a obține extra-profit, deseori este motiv pentru participarea managerilor de top a băncii în schemele ilegale de spălare a banilor.

Ținând cont de faptul că activitatea sectorului bancar depinde atât de factorii externi, cât și de cei interni, întotdeauna persistă înalta probabilitate ca acesta să fie implicat în scheme ilicite de legalizare a mijloacelor bănești. Prin urmare, la această etapă, funcția de protecție a riscului

studiat se realizează prin intensificarea controlului intern asupra operațiunilor efectuate de către bancă, și prin luarea deciziilor imediate de depistare și minimizare a acestui risc [50].

Astfel, eficiența realizării funcției de protecție depinde de structurile de control intern, care se vor axa pe activități de contracarare a legalizării veniturilor provenite din activități ilicite. În activitatea de monitorizare a riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor o importanță deosebită i se acordă și suportului informațional care este susținut prin funcția analitico-informațională. Această funcție a riscului de participare a băncii în schemele frauduloase de legalizare a veniturilor ilicite, se manifestă prin necesitatea colectării și prelucrării informației privind posibile amenințări și vulnerabilități pentru desfășurarea activității normale a instituțiilor bancare.

În baza analizei efectuate, constatăm că băncile, deseori clasifică riscurile de participare a băncii în schemele frauduloase de legalizare a banilor după anumite criterii concrete, valabile anume pentru banca respectivă. Aceste criterii sunt utilizate în scopul implementării politicii de redresare a acestor riscuri. În plus, mecanismul de monitorizare a riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor vizează prevenirea, depistarea și minimizarea riscurilor. Funcția analitico-informațională a riscului este cea mai importantă în procesul de monitorizare, deoarece realizarea calitativă a acesteia asigură performanța ulterioarelor măsuri în procesul de suprimare a activităților de spălare a banilor murdari. În același timp, prin acumularea resurselor informaționale, funcția analitico-informațională are capacitatea de a crea noi tehnologii și tehnici de gestionare a riscului. De asemenea, această funcție creează posibilități de evaluare a eventualelor evenimente de risc în distribuirea resurselor financiare și impune o tactică eficientă în luarea deciziilor manageriale [97; pag. 95-100].

Trebuie de remarcat că riscul de implicare a băncii în procesele de legalizare a mijloacelor bănești provenite din activități ilicite afectează diferite componente ale activității bancare. Evaluarea competentă a acestui risc ajută la formarea unui model eficient de control intern, care include inclusiv instrumente de monitorizare a riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor, îndreptate spre prevenirea, depistarea și suprimarea vulnerabilităților fenomenului cercetat.

Cu referire la Republica Moldova, în contextul cercetărilor efectuate, constatăm că în prezent, sectorul bancar reprezintă componenta de bază a pieței financiare a Republicii Moldova, în condițiile în care alte elemente sunt slab dezvoltate cum ar fi piața de capital, au o pondere redusă. Acestea sunt instituțiile de microfinanțare și creditare nebanară, leasing. [51; pag. 220].

Sistemul bancar este unul din sectoarele cele mai profund integrate în economia națională, datorită activității sale de creditare, precum și de colectare și agregare a economisirilor populației și firmelor. Prin urmare, acesta este și cel mai sensibil la schimbările privind situația și așteptările macroeconomice, manifestând un comportament pro-ciclic. Conjunctura actuală este cauzată de instituțiile de stat slabe și ușor influențabile de interese obscure, care au permis propagarea crizei profunde din sistemul bancar, dar și de recesiunea economică din regiune. Astfel că pe parcursul anului 2014 și începutul anului 2015, sistemul bancar moldovenesc a fost bulversat de o serie de fraude bancare de proporții istorice, care riscă să submineze nu doar perspectivele economice, ci și cele de integrare europeană a țării [51; pag. 248].

Principalele vulnerabilități care caracterizează sectorul bancar moldovenesc în anul 2015, pe fundalul celor 3 instituții financiare – B.C. „Unibank” S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Banca de Economii” S.A., aflate din 2014 sub instituirea administrării speciale, sunt: nivelul înalt al creditelor neperformante în condițiile unei dinamici negative a creditării sectorului real; lichiditatea și solvabilitatea nu s-au încadrat în niveluri adecvate; implicațiile negative pentru calitatea portofoliului de credite ale băncilor autohtone cauzate de accentuarea presiunilor de depreciere a monedei naționale [76; pag. 51].

Faptul că timp de circa 1,5 ani, 3 bănci de importanță sistemică au comis o fraudă de circa 13,3 miliarde lei sau 950 milioane USD (12% din PIB) este un adevărat eșec în activitatea de reglementare a BNM [61; pag. 11]. Deși criza de la cele 3 bănci nu a avut origini sau repercusiuni sistemice, totuși, acest fapt a cauzat o creștere considerabilă și bruscă a inflației.

În contextul acestor evenimente care au fost o amenințare directă la adresa securității economice și sociale a statului, este important să înțelegem care au fost riscurile, lacunele legislative și vulnerabilitățile instituționale ce au permis decapitalizarea băncilor respective și ce urmează de făcut pentru a transforma sistemul bancar din amenințare în oportunitate pentru securitatea și dezvoltarea economică. Situația critică de la cele 3 bănci a fost cauzată de o serie de fraude care au avut drept scop final decapitalizarea băncilor prin acordarea de credite în proporții deosebit de mari, cu implicarea unor firme off-shore, firme locale, bănci străine și, cel mai probabil, cu sprijinul unor reprezentanți din instituțiile de stat. BEM, BS și UB au fost aduse în prag de faliment prin majorarea artificială a indicilor de lichiditate prin intermediul depunerilor interbancare și mascarea creditelor neperformante, prin cesionarea acestora unor

companii off-shore. Scopul final a fost de a majora artificial capacitățile de creditare ale celor 3 bănci și a emite volume imense de credite unui grup de companii afiliate [115].

Totuși, în 2015, în pofida creșterii creanțelor neperformante și volatilității pieței valutare s-a înregistrat un nivel înalt al profitabilității bancare. În luna iunie 2015, profitul băncilor pe întregul sistem a constituit 605,4 mil. MDL, mai mult cu 23,2%, față de perioada similară a anului 2014. Această majorare se datorează principalei componente a activității operaționale – veniturile din dobânzi cu 22,3% față de sfârșitul luni iunie 2014, cunoscând o dinamică pozitivă. Totuși la două bănci comerciale aflate sub administrare specială s-au înregistrat pierderi în sumă de 302,4 mil. MDL: Banca de Economii S.A. – 166,8 mil. MDL și B.C. „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 135,6 mil. MDL. Trebuie de menționat că în republică sunt preferate de populație creditele cu maturitate de la 2 până la 5 ani [112].

Conform rapoartelor publicate de BNM, volumul total al creditelor acordate de către băncile comerciale a constituit 2272,76 mil. MDL în luna iunie 2015, cu 29,3% mai puțin față de luna iunie 2014. Creditele acordate în valută națională cu termenul de la 2 ani până la 5 ani se acordă la o rată medie a dobânzii de 13,35% și, respectiv, în valută străină – la o rată medie a dobânzii de 6,97% [76]. Pentru comparație, în România, creditele acordate în valută națională cu termenul de până la 5 ani se acordă la o rată medie a dobânzii de maximum 10% și, respectiv, în valută străină – la o rată medie a dobânzii de 5% [30].

În baza cercetării efectuate, susținem părerea experților din domeniu care afirmă că procesul de delapidare a fondurilor de la BEM, BS și UB a avut la bază anumiți factori fundamentali cum ar fi:

1. Poziția financiară a BEM a fost subminată de preluarea activelor și obligațiunilor de plată ale Investprivatbank (banca ce a dat faliment în 2009) și a intensificării creditării imprudente începând cu 2013. În primăvara anului 2015, un pachet important de acțiuni a ajuns în proprietatea unor firme din zone off-shore care apoi au fost transferate unor companii din Federația Rusă. Ulterior, situația critică de la BEM a servit motivul principal al cedării pachetului majoritar al statului către investitori din Federația Rusă, cu reputație la fel de dubioasă. La scurt timp, unii acționari ai BEM au utilizat acțiunile deținute la această bancă pentru a garanta creditele obținute de către alte companii de la BS [31; pag. 239].

2. Încălcarea principiilor de bază de governanță corporativă la BEM, BS și UB. Aparent, noii acționari au activat concertat, determinând managementul băncilor să acorde

volume importante de credite unui șir de companii afiliate unor acționari, încălcând toate normele prudențiale posibile [103].

3. Reacția întârziată și insuficientă din partea BNM și a altor instituții relevante. Faptul că 3 bănci de importanță sistemică pe parcursul a circa 1,5 ani au fraudat sistemul bancar cu circa 13,3 miliarde lei, fără anumite constrângeri esențiale, denotă eșecul BNM în ceea ce ține de reglementarea și supravegherea sistemului bancar. [31; pag. 240].

În altă ordine de idei, din cauza transparenței reduse a capitalului bancar moldovenesc, este destul de greu de apreciat situația de facto la capitolul investiții străine. Cu excepția unor investitori străini majoritari „adevărați” (Group Societe Generale în Mobiasbancă, Gruppo Veneto Banca în Eximbank, ProCredit Holding în ProCredit Bank, Erste Bank/BCR în BCR Chișinău), ceilalți „investitori străini” reprezintă companii off-shore. Astfel, patru bănci licențiate dețin capital complet străin – B.C. „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” S.A.; B.C. „ProCredit Bank” S.A.; BCR Chișinău S.A.; B.C. „COMERȚBANK” S.A., urmate de B.C. „Mobiasbancă – Groupe Société Générale” S.A. care deține 96,69% și B.C. „EuroCreditBank” S.A. – 98,84% [76].

Conform ultimelor analize ale BNM și INCE investițiile străine directe, rămân a fi deficitare pentru economia națională, în timp ce necesitatea acestora se resimte tot mai mult. Or, în contextul în care un set de reforme și proiecte publice sunt în așteptarea finanțării externe, iar mediul de afaceri necesită investiții majore în vederea sporirii competitivității, alte surse interne de finanțare sunt compromise. În perioada pre-criză se înrăutățesc progresiv rezultatele financiare ale întreprinderilor; accesul la creditare devine tot mai dificil în condițiile înăsprii progresive a politicii monetare în acest an; constrângerile bugetare sunt majore, iar disponibilitățile de susținere a mediului de afaceri foarte mici. Toate acestea, creează premise pentru acutizarea situației economice existente, întârziind implementarea reformelor inițiate, cu precădere a Acordului de asociere cu UE, care fără eforturi insistente și continui se poate solda cu un eșec major.

Astfel, în condițiile în care circa 12% din PIB dispar din sistemul bancar, iar 3 bănci a căror active însumează circa 35% din activele întregului sistem bancar, riscurile pentru situația macroeconomică și pentru starea întregii țări sunt evidente [61]:

1. *Riscul de țară*. În situația în care cele 3 bănci nu vor fi capabile să returneze banii respectivi (probabilitatea este destul de înaltă din cauza situației financiare deplorabile),

garanțiile se vor transforma în datorie de stat. Conform prognozelor Fondului Monetar Internațional, acest fapt va conduce la majorarea substanțială a nivelului de îndatorare a Guvernului: ponderea datoriei de stat în PIB ar putea crește de la 32% în 2014 la 48% în 2015 și 51% în 2016. Pe fundalul deficitului bugetar și al riscurilor pentru moneda națională, creșterea îndatorării alimentează riscul de țară [61].

2. *Riscul deprecierei monedei naționale și efectele inflaționiste.* Perioada de după instituirea administrării speciale în cadrul BEM, BS și UB a coincis cu deprecierea rapidă a monedei naționale: din noiembrie 2014 până în mai 2015, leul moldovenesc a pierdut circa 17% din valoare[54, pag. 149-152].

Astfel, analiza efectuată anterior indică asupra faptului că starea critică în care se află sistemul bancar autohton este influențată în continuare, în mod activ de riscul de participare a anumitor bănci în schemele ilegale de spălare a mijloacelor bănești.

Anume lipsa de transparență a fluxurilor financiare din sectorul bancar conduce la apariția riscurilor de participare a băncii în spălarea banilor. Acest fapt ne indică și despre apariția anumitor oportunități la etapa de monitorizare a riscului de participare a băncilor în procesul de spălare a banilor și de obținere a informației fiabile cu privire la client, în scopul identificării potențialelor amenințări și de suprimare a probabilității de apariție a acestora. Datele privind tranzacția suspectă sunt reflectate într-un formular special, care se remite și este recepționat nemijlocit de către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor în cel mult 24 de ore.

Pentru aplicarea corectă a cerințelor de identificare a clientului, cât și a raportării, este necesară o cunoaștere mai aprofundată a activității economice desfășurate de client, dar și a motivației cu care acesta se prezintă în fața entităților raportoare. Într-o economie cu principii de guvernare stabile, orice persoană fizică sau juridică deține libertatea de a apela la oricare dintre serviciile oferite de instituțiile financiare sau non-financiare din țară sau străinătate. Este clar că la începerea relației de afaceri dintre instituție și client, instituția trebuie să identifice clientul și beneficiarul efectiv, iar pe parcurs, urmează să monitorizeze tranzacțiile desfășurate sub o abordare bazată pe risc.

În perioada analizată 2012-septembrie 2015 în Republica Moldova erau licențiate și desfășurau activitatea 14 bănci comerciale. Activele acestora au fost în creștere cu aproximativ 20% anual în toată această perioadă și au atins un volum de circa 69,3 mlrd. lei (3,5 mlrd. USD) la finele perioadei. Această valoare în mediu a constituit în perioada analizată o pondere înaltă în

PIB-ul anual, în mediu constituind circa 70%, redând sectorul bancar o influență mare asupra factorilor identificați și luați în considerare în procesul de evaluare a riscurilor de spălare a banilor. De asemenea, sectorul bancar se caracterizează printr-un număr relativ mare de clienți, în mediu circa 2,3 mil. clienți, fiind astfel beneficiari a produselor și serviciilor băncilor comerciale atât persoane fizice și juridice rezidente cât și nerezidente. Profilul de risc al acestora, caracterizându-se printr-un nivel mediu de risc, fiind divers în dependență de factorul geografic implicat, tipul clientului sau produsul utilizat.

Toate băncile comerciale din Republica Moldova pot desfășura activități financiare permise conform cerințelor legale de atragere a depozitelor, eliberarea creditelor, efectuarea transferurilor și plăților, emiterea cardurilor și altor instrumente de plată, efectuarea operațiunilor de schimb valutar, desfășurarea activităților de gestionare a portofoliilor de investiții și acordare de consultanță, acordarea serviciilor fiduciare, tranzacționarea cu instrumente ale pieței financiare, inclusiv „futures” și „opțiuni”, tranzacționarea cu valori mobiliare, etc.

Pe parcursul perioadei analizate, economia mondială a fost marcată de unele tendințe de schimbare continuă. Astfel, pe fondul crizei economice, în perioada analizată în cadrul evaluării naționale a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului și a implicării altor factori din exterior, în sectorul bancar a avut loc o fraudă în proporții deosebit de mari, constând în acordarea de credite substanțiale unor debitori fără capacitate de rambursare. De asemenea, în perioadă analizată, cu consecințe asupra imaginii negative pentru sectorul bancar și Republica Moldova a avut și operațiunile de tip tranzit efectuate prin intermediul unei bănci, care aveau scopul transferării mijloacelor bănești de proveniență dubioasă din băncile din Federația Rusă spre băncile din statele membre ale Uniunii Europene, în special Republica Letonă.

De asemenea, ținând cont că o parte din teritoriul Republicii Moldova se află sub controlul unor autorități nerecunoscute și prin urmare nelegitime, având denumire Transnistria, sectorul bancar se confruntă cu un risc expus continuu, relativ ridicat, de spălare a banilor și finanțare a terorismului, față de persoanele și activitățile acestora din această zonă. Astfel, așa numitele „bănci” care activează în localitățile din zona din est a Republicii Moldova nu dețin licența Băncii Naționale privind efectuarea activităților financiare, nu sunt supravegheate de nici o instituție abilitată, nu sunt recunoscute și acceptate pe plan internațional, și prin urmare nu au obligația de a respecta cerințele legale privind cunoașterea clienților și activității acestora ținând cont de standardele internaționale aferente domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Estimarea și evaluarea situației pe sectoare facilitează analiza amenințărilor de spălare de bani fiind posibilă identificarea materializării fenomenului în diferite sectoare permițând de a reliefa unde sunt investite și legalizate produsele infracțiunii precum și stabilirea atractivității sectorului unde acestea se întâmplă. Astfel urmare a datelor acumulate și evaluate s-a stabilit că sectorul bancar, care constituie circa 70% din PIB-ul național, este probabil și cel mai atractiv în scop de spălare a banilor. De menționat că analizele financiare, urmărirea penale și sentințele cele mai numerice și cu valoare esențială au fost efectuate cu implicarea sectorului bancar.

Cazul fraudei bancare și a tranzitului de mijloace bănești, distorsionează statistica menținută în perioada de referință, deoarece a avut influență asupra volumului produselor și serviciilor oferite de către bănci, și în special, transferurile bănești, electronic banking, schimbul valutar, etc., evidențiind în acest sens atractivitatea sectorului.

Au fost stabilite următoarele vulnerabilitățile naționale, cum ar fi: lipsa independenței în activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept și a justiției; existența multor nivele de control al procesului de urmărire penală și corupția în cadrul organelor de drept și a justiției. Penalități pecuniare pentru spălarea banilor și crimelor financiare au un impact major în abuzurile din sectorul bancar și au creat premise de dezvoltare a climatului infracțional în cazul cu privire la fraudă bancară și tranzitului de mijloace bănești din Federația Rusă [89; pag. 55-59].

Astfel, produsele și serviciile expuse într-o măsură ridicată riscului de spălare a banilor identificate în cadrul analizei riscurilor sunt: plățile prin intermediul conturilor curente ale persoanelor juridice și fizice; eliberarea creditelor persoanelor juridice; tranzacțiile internaționale în/din Republica Moldova asociate persoanelor juridice; tranzacțiile prin intermediul serviciilor de electronic banking; operațiunile de schimb valutar asociate persoanelor juridice și tranzacțiile efectuate în/din „băncile” din Transnistria.

De asemenea, au fost constatate suplimentar următoarele neajunsuri: insuficiența cunoștințelor angajaților din bănci; disponibilitatea și aplicabilitatea sancțiunilor; eficacitatea sistemului de conformitate (control intern) și eficacitatea monitorizării și identificării tranzacțiilor suspecte.

Banca Națională a Moldovei în calitate de autoritate de supraveghere a băncilor comerciale dispune de un cadrul legal care o împuternicește să reglementeze și să supravegheze domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Astfel, aceasta are împuternicire și obligația de a efectua controale pe teren și analiza la distanță a modului de implementare a actelor normative aferente domeniului, și în special, deținerea de către bănci a

politicilor și procedurilor scrise, implementarea politicilor și procedurilor în materie de cunoaștere a clienților și monitorizare a tranzacțiilor acestora, aplicarea măsurilor de precauție sporită, raportarea către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor a tranzacțiilor suspecte, implementarea măsurilor de control intern, etc.

Ca rezultat al controalelor pe teren Banca Națională constată încălcări ce țin de: neidentificarea și neverificarea clienților și beneficiarilor efectivi ai acestora; monitorizarea inadecvată a tranzacțiilor, lipsa documentelor confirmative la efectuarea tranzacțiilor și lipsa informației privind proveniența sursei mijloacelor bănești în conturi; neaplicarea corespunzătoare a gradului de risc al clientului și respectiv neaplicarea măsurilor de precauție sporită față de aceștia; neidentificarea adecvată a tranzacțiilor suspecte și respectiv neraportarea în termen a acestora către Serviciul Prevenirii și Combaterii Spălării Banilor; verificarea neadecvată de către auditul intern a acțiunilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului întreprinse de către bancă, etc. Analiza riscurilor în acest domeniu a evidențiat lacune și neajunsuri referitoare la procedurile și practicile de supraveghere, și în special, lipsa evaluării riscurilor de spălare a banilor și finanțarea terorismului în sector, insuficiența instrumentelor și mecanismelor adecvate pentru supravegherea pe teren și la distanță, experiență limitată a personalului angajat

Ca rezultat al dezvoltării piețelor financiare și schimbărilor economice care au loc în societate modernă, tot mai mult a apărut necesitatea creșterii educării financiare a populației. Astfel, au fost dezvoltate un șir de produse, servicii și activități care au scopul informării populației asupra modificărilor și dezvoltărilor apărute pe piețele financiare. Ținând cont de interconectarea economiilor și globalizarea continuă, Republica Moldova nu poate rămâne separată în raport cu măsurile care se întreprind pentru promovarea cunoștințelor financiare.

În aceste condiții, în ultimii ani, au fost întreprinse un șir de măsuri având ca scop dezvoltarea culturii financiare în Republica Moldova, care printr-o educare corectă va dezvolta abilități și cunoștințe financiare potrivite pentru a lua decizii financiare de orice natură, înțelepte și adecvate. Acestea în cele din urmă vor contribui la sporirea incluziunii financiare a populației și creșterea protecției consumatorului și dezvoltării pieței financiare în sensul unei guvernări solide și eficiente și oferirea produselor și serviciilor calitative cu riscuri minime.

Incluziunea financiară are impact pozitiv atât asupra percepției dreptului la servicii financiare, cât și protecția statului de drept prin prevenirea utilizării frecvente a serviciilor financiar-bancare sau a rețelelor de transfer de bani neoficiale și tenebre în scopuri ilegale.

În Republica Moldova, prin Decizia Guvernului din 24.07.2013 de aprobare a Strategiei privind protecția consumatorului, s-au făcut pași pentru furnizarea informației referitor la drepturile și obligațiile consumatorilor și promovarea programelor educaționale. În acest scop au fost desfășurate un șir de evenimente pentru informarea publicului aferent produselor și serviciilor financiare disponibile și educarea acestuia cu scopul incluziunii în cadrul sistemului financiar autohton. Astfel, urmare aprobării strategiei menționate, s-a desfășurat campania națională privind promovarea plăților fără numerar. A avut drept scop educarea populației cu referire la utilizarea instrumentelor de plată pentru efectuarea plăților, în special, cardurile bancare, internet banking-ul, utilizarea prestatorilor de servicii de plată alternative, etc. Ținând cont de datele statistice ale băncilor, volumul produselor oferite sunt totuși, modeste. Astfel, pentru 9 luni ale anului 2015, volumul produselor în contextul incluziunii financiare acordate de către bănci s-a cifrat la circa 12 mil.lei, având o pondere în PIB-ul anual nesemnificativ de sub 0,01%.

În contextul evaluării riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului pe care produsele oferite în contextul incluziunii financiare ar putea să-l impună, menționăm că, la moment, nu au fost stabiliți indici ce ar conduce la existența unui astfel de risc. Astfel, în scopul ridicării nivelului de incluziune financiară a populației sunt necesare promovarea unor inițiative de educare și sensibilizare, dezvoltarea produselor financiare de bază, promovarea inițiativelor sectoarelor private în dezvoltarea produselor financiare de bază, utilizarea rețelei de Oficii Poștale în zonele rurale, aplicarea cerințelor mai puțin stricte pentru clienții cu risc scăzut, protecția consumatorului și procedura corespunzătoare de reclamații. Totodată, implementarea politicilor de incluziune financiară nu trebuie să fie o povară ținând cont de politicile și procedurile de combatere a spălării banilor.

Dimensiunea pieței de capital a Republicii Moldova este una modestă care include, la situația din 31.12.2015, Bursa de Valori a Moldovei, Depozitarul Național de Valori Mobiliare al Moldovei, 12 societăți de registru, 19 societăți de investiții și 3 evaluatori independenți înregistrați în Registrul persoanelor autorizate. Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 171 din 11.07.2012 „Cu privire la piața de capital”, infrastructura pieței de capital a suportat schimbări de conjunctură, fiind creat tot contextul pentru apariția noilor platforme de tranzacționare: piața reglementată și sistemul multilateral de tranzacționare.

Tabelul 2.1. Evoluția principalilor indicatori ai pieței de capital

Indicatori de monitorizare	2011	2012	2013	2014	2015
Volumul emisiunilor de valori mobiliare, mil. lei	1389,3	1106,0	50,1	249,6	221,08
Volumul tranzacțiilor cu valori mobiliare, mil. lei	1940,0	1251,5	711,6	307,8	648,5
Volumul tranzacțiilor bursiere,					
- mil. lei	241,9	623,3	22,0	08,6	193,97
- în raport cu volumul total al tranzacțiilor cu valori mobiliare, %	12,5	49,8	8,0	4,2	29,9
- în raport cu PIB, %	0,29	0,72	0,80	0,64	0,16

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

La moment, tipurile de instrumente și servicii disponibile pe piața de capital sunt foarte limitate. Astfel, portofoliul entităților pe piața de capital este format din într-o singură categorie de valori mobiliare – acțiuni, acestea fiind singurele valori mobiliare care circulă pe piață. Toate plasările de emisiuni de valori mobiliare efectuate în perioada de referință sunt închise.

Ritmul încetinit de dezvoltare a pieței interne de capital s-a datorat în principal următoarelor motive: lipsa investitorilor instituționali, lipsa stimulentei fiscale, guvernarea corporativă proastă, lichiditate scăzută a pieței, tehnologii informaționale învechite, infrastructura pieței slab dezvoltată, lipsa diversificării instrumentelor financiare, cultura investițională slabă în materie de portofoliu de valori mobiliare. Chiar dacă cele enumerate reprezintă un punct sensibil care ar favoriza eventuale încercări de spălare a banilor prin intermediul tranzacțiilor cu valori mobiliare, în situația actuală aceste tentative ar fi ușor depistate – luând în considerare faptul că piața actuală a valorilor mobiliare este subdezvoltată ori, careva tranzacții suspecte ar fi imediat depistate de către autoritățile de supraveghere.

Volumul total tranzacțiilor bursiere pe piața reglementată în perioada 2010–2015 a constituit 2857,8 mil. lei sau 38,5 la sută din totalul tranzacțiilor [117]. Astfel efectuând o analiză a vulnerabilităților pe piața de capital, la capitolul profilului de bază a clienților, s-a constatat că majoritatea clienților entităților menționate sunt din categoria ”standard”. Aceasta se datorează

faptului că societățile de investiții nu efectuează tranzacții internaționale, majoritatea clienților care reprezintă un potențial risc de spălare a banilor fiind clienții nerezidenți sau clienții cu capital străin.

În partea ce ține de vulnerabilitatea entității la acțiuni de abuz pe piața de capital, a fost menționat faptul că lipsa de informație despre acționari, eventualii investitori precum și implicarea acestora în acțiuni abuzive și/sau de încălcare anterioară a legislației din R. Moldova reprezintă un factor vulnerabil în fața unor eventuale manipulări pe piață. Totodată, vulnerabilitatea entității depinde și de integritatea personală a acționarului. Însă, la etapa actuală a dezvoltării pieței de capital autohtone nu putem vorbi despre manipulări pe piață în sens clasic, deoarece lipsește continuitatea tranzacțiilor, tranzacții speculative practic lipsesc și prețul valorilor mobiliare nu este flexibil, majoritatea tranzacțiilor reprezintă concentrări ale pachetelor de control sau modificări ale structurii proprietarilor principali ai emitenților. În acest context, nu putem vorbi despre o vulnerabilitate mare a entității la astfel de acțiuni de abuz.

Pe piața de capital pe parcursul ultimilor 5 ani, au avut loc câteva tranzacții care au prezentat un interes deosebit pentru autoritățile statului și au fost pe larg reflectate în presă, ținând cont de faptul calificării acestora de către mass-media ca atacuri „raider” deși o noțiune juridică prevăzută pentru reglementarea acestui termen legiuitorul nostru nu a prevăzut, iar în cadrul tranzacțiilor cu valorile mobiliare ale entităților de interes public cum ar fi instituțiile financiare termenul „raider” a exprimat efectuarea preluării ostile a acțiunilor unor companii prin intermediul actelor judecătorești conform cărora au fost transferate valorile mobiliare în contul achitării datoriilor fictive, inclusiv prin efectuarea unor tranzacții de aport la capitalul social, care urmăreau scopul ascunderii beneficiarilor efectivi ai pachetelor de acțiuni.

Ulterior, de către autoritățile de supraveghere a pieței financiare nebankare și bancare, au fost întreprinse măsuri care au avut ca scop contracararea fenomenului descris, rezultate, în special cu amendarea cadrului legislativ și normativ în vigoare. Totuși, persistă existența unor deficiențe ale cadrului legal în identificarea beneficiarului efectiv de către organele abilitate, întrucât anticiparea unui asemenea fenomen ar permite antrenarea numai a investitorilor de bună credință care totodată presupune că originea mijloacelor bănești ar constitui o sursă reală și transparentă. Astfel, constatăm și posibilitatea foarte limitată a autorității de supraveghere *de identificare și verificare a beneficiarului efectiv*, în special în ceea ce privește persoanele rezidente ale altor state. Această problemă impune autorităților de supraveghere și îmbunătățirea cooperării cu instituțiile de reglementare și supraveghere.

Din analiza efectuată, a fost identificată o *vulnerabilitate mediu scăzută* a sectorului valorilor mobiliare aferentă acțiunilor de spălare de bani și finanțare a terorismului.

În anul 2015 și-au desfășurat *activitatea de asigurare* 15 societăți, inclusiv 13 societăți care au desfășurat asigurări generale, 1 societate de asigurare a desfășurat activitate compozită și 1 societate a desfășurat asigurări de viață. Veniturile din primele brute subscrise la finele anului 2015 au constituit 1228,5 mil. lei, din care în categoria „asigurări generale” – 1141,0 mil. lei, în creștere cu 17,5 mil. lei față de anul 2014, iar în categoria „asigurări de viață” – 87,5 mil. lei, sau cu 7,5 mil. lei mai mult față de anul 2014. Astfel, volumul total al primelor brute subscrise a înregistrat o creștere de 2,1 la sută. Gradul de penetrare a asigurărilor la situația din 31.12.2015, exprimat ca raport între primele brute subscrise și PIB, a înregistrat nivelul de 1,01 la sută, fapt ce atestă descreșterea acestui indicator în raport cu anul 2014 cu 0,07 puncte procentuale [117].

În partea ce ține de evaluarea vulnerabilităților sectorului de asigurări s-au constatat următoarele. Astfel, la evaluarea indicatorului „mărimea pieței” - analizând datele statistice prezentate mai sus ce ține de valoarea totală a primelor brute subscrise precum și despăgubirile de asigurare achitate pe tipurile de asigurare, a fost evaluată valoarea totală pentru asigurarea de răspundere civilă obligatorie internă (MTPL), asigurarea de răspundere civilă obligatorie externă (Carte Verde) și asigurările de vehicule terestre (CASCO) (Motor Insurance (other than MTPL)) cu calificativul „scăzut”. Mărimea aprecierilor stabilite se datorează faptului că valoarea totală a primelor de asigurare subscrise la finele anului 2015 a constituit 1228,5 mln. lei, valoare ce reprezintă aproximativ 1% din PIB, ponderea primelor aferente acestor 3 tipuri de asigurări este cea mai mare în agregat, în jur de 0,6% din PIB (câte 0,2% din PIB pentru fiecare clasă de asigurări). Pentru celelalte 4 produse identificate au fost stabilite de asemenea calificativul „scăzut”. Totodată, aprecierile în cauză au fost stabilite având în vedere că piața asigurărilor se află la un nivel incipient de dezvoltare și produsele evaluate sunt subdezvoltate, indicator specific economiilor emergente astfel cum este economia RM, piața de asigurări fiind dezvoltată în mare măsură datorită produselor obligatorii și semi-obligatorii (CASCO- datorită dezvoltării pieței de leasing și creditare auto care obligă beneficiarii să contracteze acest produs de asigurare). De menționat că în perioada 2009-2016 pe piața RM au activat în mediu 80 brokeri de asigurare, 200 agenți de asigurare persoane juridice și aproximativ 3000 agenți de asigurare persoane fizice, cu toate că volumul primelor brute subscrise prin intermediari a atins o cotă de aproximativ 40%.

Pe parcursul anilor 2012-2015, s-au constatat mai multe deficiențe privind maniera netransparentă a tranzacțiilor cu acțiunile unor companii de asigurări și metode de preluare ostilă de către beneficiari efectivi ”interpuși” care acționează în mod concertat pe piața asigurărilor [57,58,59,60].

Din cele menționate, se relevă faptul că cadrul juridic în domeniul asigurărilor conținea criterii vagi pentru evaluarea prudențială a unui dobânditor de acțiuni, inclusiv pentru procedura de aplicare a acestor criterii. Astfel, în scopul stabilirii transparenței acționarilor asigurătorului, a fost impusă:

1. Necesitate stringentă de clarificare a criteriilor și a procesului de evaluare prudențială pentru a oferi o certitudine juridică, claritate și predictibilitate, criterii necesare în procesul de evaluare a potențialului dobânditor.

2. Totodată, întru excluderea riscului de monopolizare a pieței de către persoane compromise care sunt beneficiari efectivi ai companiilor ce dobândesc cote parte din capitalul asigurătorilor autohtoni se relevă necesitatea stringentă de perfecționare a modului de reglementare și supraveghere a activității asigurătorilor din Republica Moldova, inclusiv la transparentizarea acționariatului în domeniu și urmărirea continuă a calității acestuia, la responsabilizarea acționarilor și potențialilor acționari, precum și la consolidarea capacităților financiare ale asigurătorilor întru evitarea instabilității de sistem ceea ce ar duce și la facilitarea supravegherii asigurătorilor prin prisma prevederilor Legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

În condițiile actuale, pentru evitarea riscurilor de destabilizare a pieței prin declanșarea proceselor de insolvență ale asigurătorilor, care ar putea duce la generarea riscurilor, este necesar de a fi instaurate măsuri concrete de lărgire a instrumentarului disponibil de reglementare și supraveghere a asigurătorilor prin instituirea cadrului legal de redresare financiară a asigurătorului în cazul în care acesta se află în dificultate încă în faza în care situația financiară a asigurătorului este satisfăcătoare.

În acest sens, în scopul prevenirii unor situații de falimentare intenționată a asigurătorilor întru eschivarea de la onorarea obligațiilor față de asigurați este necesar:

- reglementarea noilor instrumente de intervenție inclusiv monitorizarea implementării acțiunilor prevăzute în planurile de scanare financiară;

- urmărirea modului în care organele de conducere a asiguratorului acționează în vederea aplicării măsurilor necesare de remediere a factorilor care au condus la înrăutățirea situației financiare a acestuia.

O amenințare evidențiată pe piața asigurărilor a fost situația creată în cadrul Biroului Național al Asiguratorilor în care, în perioada decembrie 2014 - martie 2015, fiind condus de către persoane interpușe care au efectuat tranzacții cu mijloacele financiare ale biroului fără împuterniciri exprese în acest sens. În aceste circumstanțe activitatea biroului a fost paralizată și au fost periclitate prerogativele și atribuțiile acestuia. În consecință, a fost efectuată o analiză a tranzacțiilor prin care biroul a fost delapidat de fonduri. Urmare a măsurilor întreprinse, s-a păstrat calitatea de membru monitorizat al Republicii Moldova, cu condiția examinării iminente a măsurilor ce vor redresa stabilitatea și siguranța financiară a biroului cu implicarea autorităților Republicii Moldova.

O altă vulnerabilitate ce poate afecta sectorul asigurărilor este înscenarea riscurilor asigurate, schemă ce oferă posibilitatea de a retrage din circuitul legal mijloace bănești ce pot destabiliza companiile de asigurare. Această schemă are un efect dublu, mai ales atunci când sunt interesate și persoane din anturajul companiilor de asigurare. Astfel, despăgubirile achitate sunt deductibile și respectiv micșorează baza impozabilă a companiei de asigurare, inclusiv despăgubirile plătite asiguraților nu sunt impozabile prejudiciind astfel și compania de asigurare cât și bugetul de stat.

Dat fiind cele expuse și urmare a evaluării efectuate, este important de evidențiat faptul că, riscul identificării beneficiarului efectiv este cel mai semnificativ pentru sectorul asigurărilor.

Asociația de economii și împrumut (AEÎ) reprezintă o organizație necomercială cu statut juridic special, al cărei scop principal este de a oferi accesul populației din zonele rurale la resurse financiare prin sprijinirea activităților legale ale membrilor săi în vederea îmbunătățirii condițiilor economice și sociale ale acestora [121]. Portofoliul de împrumuturi înregistrat de asociație cu licența de categoria B a atins la finele anului 2015 nivelul maxim, astfel, valoarea acestuia a înregistrat 335,0 mil. lei sau de 2,2 ori mai mult decât în anul 2010, constituind circa 0,3 la sută din PIB. Această cifră denotă o influență scăzută a acestui produs în potențialele activități de spălare a banilor și finanțare a terorismului în economia națională. Dat fiind faptul utilizării serviciilor instituțiilor date în special de către persoanele fizice rezidente, profilul de risc al acestora fiind unul foarte scăzut [121]. În cadrul analizei riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului în sectorul dat s-a constatat că potențialul influenței negative asupra

produsului oferit de către agenția dată poate avea loc datorită, în special, factorului de risc – utilizarea mijloacelor bănești în numerar.

Serviciul de schimb valutar în numerar oferite persoanelor fizice este un produs oferit de către casele de schimb valutar din Republica Moldova conform actelor normative în vigoare. Ținând cont de datele statistice, putem constata că volumul operațiunilor de cumpărare-vînzare a valutei străine efectuate de către casele de schimb valutar în perioada 2012-2014 este în creștere de la 11,2 mlrd. lei la 14,6 mlrd. lei, iar ponderea în PIB anual, cuprinde circa 13%. Această cifră denotă o influență medie - scăzută a acestui produs în activitățile de spălare a banilor și finanțare a terorismului. De asemenea, influența dată poate fi dedusă și din profilul de risc al clientului, care de fapt este constituit din cea mai mare persoane fizice rezidente[112].

În perioada analizată, au activat circa 370 case de schimb valutar, precum și circa 750 de puncte de schimb valutar de pe lângă băncile comerciale. În aceste condiții, numărul de unități de schimb valutar fiind relativ înalt ținând cont de numărul populației și unităților administrativ teritoriale în care locuiesc un număr suficient de înalt de cetățeni, care utilizează operațiunile de schimb valutar. În aceste condiții, cu excepția unităților de schimb valutar de pe lângă băncile comerciale, se evidențiază un șir de curențe în activitatea caselor de schimb valutar în scopul implementării eficiente a măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, și anume: lipsa resurselor suficiente alocate necesităților domeniului dat; eficiența scăzută aferentă aplicării cerințelor de identificare a clienților; eficiență scăzută asupra aplicării cerințelor de identificare și raportare a tranzacțiilor suspecte; lipsa identificării PEP și altor persoane cu grad de risc sporit, precum și a persoanelor asupra cărora a fost stabilite sancțiuni și alte restricții; lipsa instruirilor specializate efectuate angajaților instituțiilor date, etc.

Activitatea companiilor de leasing în Republica Moldova este reglementată de Legea cu privire la leasing nr.59-XVI din 28.04.2005. În perioada anilor 2013-2015 au desfășurat activitate circa 22 companii de leasing pe întreg teritoriu al țării. Scopul acestora este de a asigura dezvoltarea economiei Republica Moldova prin intermediul oferirii finanțării diferitor proiecte ale agenților economici sau finanțare procurării bunurilor de către alte persoane cointeresate [117]. Urmare analizei efectuate, s-a constatat că volumul activității companiilor de leasing pentru anii 2014-2015 s-a cifrat la circa 1 mlrd. lei anual, în creștere anuală cu circa 2%. În cadrul analizei riscurilor de spălare a banilor pe care sectorul activităților de leasing îl impune, s-a constatat că în conformitate cu legislația în vigoare aferentă domeniului combaterea spălării

banilor, nu este desemnată o autoritate responsabilă cu atribuții de supraveghere și control al activității instituțiilor de leasing.

Totuși, baza clientelei sectorului de leasing, ținând cont de specificul finanțărilor acordate și de mediu de lucru, se consideră a fi cu un risc mediu, dat fiind faptul acordării finanțărilor în proiectele de dezvoltare a economiei reale, pe de o parte atât persoanelor juridice rezidente cât și celor fizice rezidente.

La analiza evoluției sectorului *organizațiilor de micro-finanțare* din Republica Moldova se constată o creștere a indicatorilor principali de activitate pentru perioada anilor 2013-2015. Consolidarea calitativă a sectorului urmărește o tendință de transformare a intermediarilor de micro-finanțare în instituții care prestează servicii financiare în mod profesional, care au ca scop susținerea prosperității beneficiarilor săi de servicii și stabilirea unor fundamente de educare a acestora privind gestionarea eficientă a propriilor surse financiare.

În cadrul analizei riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului în sectorul dat s-a constatat că produsele oferite de către instituțiile din sector comportă anumite riscuri de utilizare a acestora prin intermediul agenților sau intermediarilor, ori utilizarea ne față în față, ori în numerar, care în anumite condiții se pot evidenția substanțial. Astfel, în analiza datelor și informațiilor statistice pe sector s-a constatat că la finele anului 2015, în Republica Moldova erau înregistrate 119 organizații de micro-finanțare [117].

Menționăm, că tranzacții suspecte în perioada 2013-2015 de către aceste organizații nu au fost raportate, însă pentru neraportarea tranzacțiilor în aceeași perioadă au fost aplicate sancțiuni contravenționale. Profilul de risc al clienților fiind unul mediu-scăzut, dat fiind faptul utilizării predominante a produselor oferite de către persoanele fizice rezidente.

Cerințele de prudență a organizațiilor de micro-finanțare cu referire la domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului este format din cadrul normativ aprobat, în special, Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului și reglementările aferente, aprobate de către Comisia Națională a Pieței Financiare.

În același timp, lipsa organului de supraveghere, a avut efect de cascadă în sens negativ și pentru factorii și variabilele inerente analizate, cum sunt, identificarea clienților, beneficiarilor efectivi, determinarea clienților cu grad de risc sporit, aplicarea măsurilor de precauție sporită, etc.

Cu toate acestea, modul de desfășurare a activității instituțiilor date, serviciile și produsele oferite, mediu de activitate, baza clientelei, cadrul normativ aplicabil și alți factori

implicați, au condus la determinarea în general a unei *vulnerabilități medii-scăzute* de spălare a banilor și finanțare a terorismului asociate activității sectorului dat.

Concluzii la capitolul 2

Activitatea sectorului bancar cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor este periclitată de anumite situații vulnerabile, fapt care necesită o monitorizare permanentă pentru luarea deciziilor de minimizare și redresare a riscurilor în timp util. Mediul extern sectorului bancar întotdeauna a fost favorabil pentru formarea unor noi riscuri ce implică băncile în scheme ilegale de spălare a banilor. În acest context, identificarea acestor riscuri este posibilă prin implementarea în activitatea bancară a noilor tehnologii, instrumente și tehnici de monitorizare financiar-bancară.

Solicitarea tot mai intensă din perioada anilor 2012-2015 a fraudelor din sistemul bancar al RM a fost oportună apariției riscului de participare a băncilor în astfel de scheme ilegale, care în ultimă instanță au dus la creșterea inflației și periclitarea creșterii economice. În asemenea cazuri este foarte importantă evidența contabilă calitativă, care va permite elaborarea unor măsuri eficiente de combatere a spălării banilor în activitatea bancară.

În același timp, supravegherea insuficientă, practic la toate tipurile de organizații financiar-bancare din republică denotă un efect de cascadă în sens negativ și pentru factorii și variabilele inerente analizate, cum sunt, identificarea clienților, beneficiarilor efectivi, determinarea clienților cu grad de risc sporit, aplicarea măsurilor de precauție sporită, etc.

Astfel, este oportună implementarea politicilor care vizează soluționarea crizei din sistemul bancar și eliminarea lacunelor legislative, precum și a vulnerabilităților instituționale care au permis degradarea situației de la BEM, BS și UB pentru a preveni practici similare pe viitor. Se impune recuperarea tuturor depozitelor persoanelor fizice și juridice, responsabilitatea persoanelor și instituțiilor implicate direct sau indirect în fraudele comise și reforma sistemului de supraveghere și reglementare bancară. Subliniem că principalele provocări la adresa stabilității financiare pentru perioada următoare sunt: reluarea creditării în condiții sustenabile, gestionarea adecvată a calității activelor bancare, inclusiv prin asigurarea unui echilibru funcțional între costurile și beneficiile diverselor soluții de administrare a expunerilor neperformante etc.

În particular, independența BNM trebuie fortificată substanțial pentru a elimina eventuale scuze ale eșecurilor de reglementare. În acest sens, este necesară eliminarea

posibilității de suspendare a deciziilor BNM care țin de reglementarea sectorului bancar de către orice instanță de judecată. În plus, Consiliul de administrație al BNM trebuie filtrat de orice interferență politică, iar membrii acesteia trebuie să nu aibă afilieri politice directe sau indirecte. Consolidarea independenței BNM trebuie să aibă loc în paralel cu sporirea responsabilității acesteia. Astfel, este necesar de stabilit un mecanism de evaluare a performanțelor BNM de către o contra-partie externă, fapt care va conduce la responsabilizare și va permite o evaluare independentă a instituției, în special în condiții de crize similare cu cea de la BEM, BS și UB. Este important să fie asigurată independența BNM, căci sectorul financiar trebuie să joace un rol important în creșterea economică.

În final, subliniem că atenuarea controlului de stat de rând cu înăsprirea contradicțiilor dintre nevoile social-economice și cadrul normativ depășit de timp au devenit un catalizator bun pentru dezvoltarea corupției, care a condus la dezvoltarea unor activități financiare ilegale și la utilizarea pe larg în practica economică a diverselor scheme de spălare a banilor. Astfel, se impune intoleranța civică totală față de participarea sistemului bancar în schemele de legalizare a veniturilor obținute în mod ilicit.

CAPITOLUL 3. EFICIENTIZAREA MECANISMULUI DE COMBATERE A FENOMENULUI DE SPĂLARE A BANILOR

3.1. Elaborarea modelului de minimizare a riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite

La sfârșitul secolului XX, sub influența dezvoltării accelerate a progresului tehnologic, au apărut noi modalități de comunicare, tehnologii avansate și produse economico-financiare, ceea ce, la rândul său, a influențat globalizarea ulterioară a spațiului mondial. Ca rezultat, în circuitul economiei subterane au ajuns sume enorme de bani. Acest fapt a condus la intensificarea infracționalității organizate, membrii căreia erau într-o căutare intensă a diverselor scheme de legalizare a banilor „murdari”, proces care le aducea imense oportunități și beneficii. Potrivit FMI și Băncii Mondiale, suma totală a capitalurilor anual spălate în toată lumea este la nivelul de 3-5% din PIB-ul mondial, adică se apropie de 2-3 trilioane de dolari [113].

Este bine cunoscut faptul că partea masivă a procesului de spălare a banilor revine sistemului bancar, care este foarte vulnerabil în acest sens. Deși inițiativa creării și implementării schemelor ilegale de spălare a banilor provine din mediul extern al băncii, sectorul bancar este utilizat ca instrument de mascare a veniturilor din infracțiuni. Astfel, riscul participării băncilor în scheme dubioase de spălare a mijloacelor bănești reflectă locul și rolul sectorului bancar în procesul legalizării veniturilor ilegale.

În acest context, evaluarea riscurilor la care este supus sectorul bancar trebuie să fie o activitate sistematică care va include, în primul rând atât monitorizarea amenințărilor externe, cât și a celor interne. Astfel, se impune elaborarea măsurilor de monitorizare financiară privind identificarea și redresarea riscurilor participării băncilor comerciale la sistemul de legalizare a veniturilor obținute pe cale infracțională, în scopul garantării stabilității verigii de formare a întregului sistem economic.

Actualmente specialiștii din sectorul bancar, atât la nivel mondial, cât și nivel de țară depun eforturi colosale în vederea administrării riscurilor la care este supus acest sector, prin descrierea principalelor tipuri de astfel de riscuri și prin prezentarea unor măsuri de prevenire și diminuare a riscurilor la nivelul instituției bancare. Ca rezultat al lipsei unui sistem eficient de monitorizare financiară, care ar viza prevenirea, identificarea și suprimarea riscurilor, apar consecințe manifestate mai ales sub formă de încălcări ale legislației, ceea ce atrage după sine ireversibilitatea pedepsei.

Riscurile care amenință sistemul bancar a fost și rămâne în atenția activității economice, fapt demonstrat și în cadrul problematicii Acordului Basel II. Mai precis, aceste riscuri sunt înglobate la categoria de risc operațional prin care sunt stabilite reperele administrării riscurilor semnificative bancare. Alături de riscul de credit și de piață, riscul operațional este considerat o categorie de risc semnificativ bancar [50].

Autoritate națională de supraveghere bancară trebuie să conștientizeze importanța și necesitatea monitorizării riscului respectiv de către băncile comerciale. Pentru a pune în aplicare o abordare rezonabilă bazată pe risc a clienților se recomandă ca banca să identifice criteriile de evaluare a riscurilor potențiale de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Identificarea riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, fie a clienților sau a categoriilor de clienți și a operațiunilor acestora, va permite băncii să stabilească și să pună în aplicare măsuri și controale proporționale pentru a minimiza aceste riscuri [63].

Considerăm că criteriile de evaluare a riscurilor potențiale de spălare a banilor trebuie să fie bazate pe următoarele proceduri: de evaluare, de monitorizare; de reducere a riscului, fie pe plan intern, prin corectarea la timp a erorilor constatate și prin introducerea unor tehnologii adecvate de procesare și asigurare a securității informațiilor, fie prin transferul riscului către alte domenii de activitate (de exemplu, asigurări împotriva unor evenimente) [68].

În acest context, definim termenul “tranzacție” ca operațiunea încheiată sau ce urmează a fi încheiată între un client și o instituție, în conformitate cu tipul de servicii oferite de acea instituție. Această definiție indică toate activitățile desfășurate de un client cu o entitate raportoare [74; pag 110-116].

Tranzacțiile suspecte au câteva caracteristici, majoritatea incluzând inițial tranzacția care pleacă de la caracterul obișnuit al activității unui client. Orice tranzacție neobișnuită, fără justificare economică, comercială, legală, devine suspectă indiferent de suma de bani implicată.

Totuși, este important de menționat faptul că o tranzacție complexă, care implică sume mari de bani, a căror proveniență, origine, sursă nu poate fi justificată, indică imediat, în cele mai multe cazuri, că acea tranzacție este suspectă, ieșită din comun [90].

În acest sens, este obligatoriu ca entitățile să își sporească atenția asupra oricărei activități pe care entitatea o consideră, prin natura sa, a avea legătură cu spălarea banilor sau finanțarea terorismului, în special, asupra tranzacțiilor complexe și neobișnuit de mari și asupra tuturor modelelor neobișnuite de tranzacții care nu au o justificare economică sau o motivație

legală. Entitățile raportoare stabilesc limitele de risc admise pentru monitorizarea continuă a serviciilor furnizate către clienți și entitate.

Datorită multitudinii de tipuri de tranzacții, complexității acestora, nivelului de cunoaștere a clientului, pe de o parte, și datorită nivelului de performanță a sistemelor informatice din cadrul unei entități raportoare, accesului la diferite baze de date și pregătirii personalului entității respective, pe de altă parte, detectarea acestor suspiciuni este dificilă și depinde de personalul entității respective [82; pag. 327-342].

Entitățile raportoare au rolul primordial de detectare a elementului de “suspiciune”, în calitatea lor de principali furnizori de informații și de puncte de contact cu diversitatea de clienți. Această suspiciune este raportată Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor și, în nici un caz, nu este tratată ca un mijloc de probă în instanță. Întrucât informația privind operațiunile financiare includ date ale persoanelor fizice/juridice confidențiale, acestea vor fi păstrate în baza de date protejată în cadrul Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor. Este de menționat că ponderea semnificativă în procesul de transmitere a formularelor în adresa Serviciului este deținută de sectorul bancar, ceea ce constituie 99,38% din volumul total formularelor recepționate.

În baza literaturii analizate, vom defini riscul de participare a băncii în procesele legate de spălare a mijloacelor bănești ca fenomenul sistemic, care combină elementele amenințărilor și vulnerabilităților externe și interne [111; pag. 34-38]. În gestionarea riscului de participare a băncii în procesele legate de spălare a mijloacelor bănești, trebuie să ia în considerare cel puțin anumite *tipuri de evenimente generatoare ale riscului respectiv* [33].

După gradul de importanță, riscul participării băncii în schemele de spălare a mijloacelor bănești le putem delimita în: minor, semnificativ și determinant. Motivele pentru apariția primului tip de risc servesc disfuncțiile nesemnificative și neajunsurile în activitatea controlului intern al băncii, fără a atrage consecințe negative pentru instituția bancară [45; pag. 432-446].

Astfel, considerăm că, un eveniment de risc semnificativ apare atunci, când sunt luate măsuri ineficiente de către unitățile structurale ale băncii împotriva legalizării veniturilor din activitatea infracțională. Astfel de activități vor fi pedepsite administrativ din partea Băncii Naționale a Moldovei sub formă de amenzi și revocarea licenței, ceea ce va afecta imediat reputația băncii, prin urmare, în acest context, este evident că motivul apariției riscului

determinant este disfuncția serviciilor de control intern, realizată în participarea băncii la scheme dubioase.

Un alt tip de eveniment generator al riscul de participare a băncii în procesul de spălare a banilor este considerată fraudă externă pe care o putem defini ca totalitatea pierderilor datorate actelor de atribuire greșită a proprietății sau circumstanțelor legale, de către o terță parte. În vederea evaluării riscului respectiv banca, bazându-se pe criteriile proprii, determină dacă relația cu un anumit client prezintă un risc înalt de spălare a banilor și finanțare a terorismului [47; pag. 438-446].

În urma sintetizării riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor provenite din infracțiuni, după caracterul previziunii este oportun de a evidenția riscul prognozat și neprognozat. În așa fel, în calitate de risc prognozat poate fi considerată o informație generalizată despre clienți, beneficiari efectivi, precum și informațiile obținute în cursul analizei operațiunilor efectuate. La baza prognozei este pusă informația obținută în cursul efectuării monitorizării riscurilor de către controlul intern al băncii, îndreptat spre contracararea legalizării veniturilor provenite din activitatea infracțională. Riscul neprognozat se bazează pe schimbările fundamentale din mediul financiar extern, schimbarea condițiilor, efectuarea operațiunilor financiare, punerea în aplicare a noilor produse financiare. Factorul de apariție al acestui tip de risc este incertitudinea, care apare cu privire la posibila utilizare a sectorului bancar în schemele ilegale, lipsa de experiență pentru dezvoltarea unui mecanism eficient de contracarare a acestuia.

De asemenea, în unele surse istoriografice vom întâlni și argumentarea surselor informaționale drept eveniment de risc. În acest aspect este necesar de a evidenția riscul, asociat cu informație falsă, precum și riscul, asociat cu informație insuficientă. În această situație apariția riscului este cauzată de un volum insuficient de informații necesare pentru punerea în aplicare a instrumentelor de monitorizare financiară. În special, acest dezavantaj este o consecință a organizării necorespunzătoare a serviciilor de control intern al băncii [3; pag 68].

Sistemul de anti-spălare a veniturilor provenite din activitatea infracțională ar trebui să fie o categorie dinamică și care posedă un grad înalt de adaptare la variabile condiții. Această afirmație datorează condițiilor ce se schimbă în mod activ în spațiul global, cauzate de tendințele politice, schimbarea conjuncturii economice, globalizarea spațiului financiar, creșterea sectoarelor ilegale la scară transfrontalieră, apariția unor noi amenințări virtuale [98; pag. 256].

Prin urmare, atât la nivel internațional, cât și la scară națională este necesară evaluarea în timp util a amenințărilor emergente, în scopul de a lua măsuri preventive de influențare în

cadrul consolidării normative a acestora. Prognozarea ca o modalitate de previziune întemeiată, bazată atât pe experiența acumulată, cât și pe tendințele actuale, face posibilă identificarea viitoarelor amenințări și devine un element-cheie al sistemului de combatere a spălării banilor. Esența prognozei constă în prelucrarea informațiilor disponibile cu privire la starea obiectului la momentul respectiv, despre legitățile anterior observate de schimbare a obiectului, condițiile sale de funcționare, în scopul de a obține un sistem de cunoștințe fiabil despre stările viitoare posibile ale obiectului și amenințările emergente care afectează dezvoltarea acestuia.

În procesul de analiză a seriilor dinamice este important de a determina dacă seria este staționară, ceea ce poate fi determinat prin vizualizare graficului evoluției variabilei și prin utilizarea testelor, ce confirmă sau resping această ipoteză. Analiza vizuală a proceselor dinamice este importantă pentru determinarea tipului de model, care va fi utilizat în prognoză.

Evoluția lunară a operațiunilor suspecte pentru perioada ianuarie 2016 – iunie 2016 denotă nestaționaritatea seriei date, ceea ce este confirmat și de testele utilizate: ADF (Augment Dickey-Fuller), PP (Philips-Perron), KPSS (Kwiatkowski-Philips-Schmidt-Shin). Mai mult decât atât, evoluția nu este la fel pentru întreaga perioadă. Pot fi evidențiate cel puțin trei perioade:

1. Anii 2006/1-2008/12, care se caracterizează printr-o creștere de-a lungul anului, o cădere bruscă în luna ianuarie; (Raportarea operațiunilor suspecte este bazată pe activitatea economică/financiară a persoanelor fizice și juridice la nivel de țară, astfel încât datorită sărbătorilor iarnă, acordarea zilelor de odihnă la nivel de stat și prelungirea termenului de vacanță se atestă reducerea intensității tuturor activităților, inclusiv celor care constituie subiectul de bază al operațiunilor suspecte și reprezintă o reflectare logică a proceselor economice caracteristice acestei perioade).

2. anii 2009/1-2013/12, în care se observă aceiași căderea în lunile ianuarie, dar și un trend ascendent de-a lungul acestei perioade; (Structura operațiunilor suspecte raportate de către entitățile raportoare poate fi analizată după mai multe criterii, unul dintre care îl reprezintă tipul persoanelor care sunt subiecți ai operațiunilor suspecte. Astfel, dinamica ascendentă în perioada anilor 2012/1-2013/12 se datorează intensificării activității financiare a subiecților operațiunilor suspecte, adică a persoanelor fizice / juridice autohtone (FA/JA) și străine (FS/JS). Totodată, această perioadă corespunde cu investigațiile majore de utilizare a sistemului financiar-bancar autohton în schemele internaționale de legalizare a mijloacelor obținute din activități ilicite, fapt ce a impus raportarea unui număr mai mare de operațiuni suspecte la nivel de sistem.)

3. anii 2014/1-2016/7 – asemănătoare cu prima perioadă, dar care cu o medie mai mare.

Au fost testate aceste perioade separat. Testele au demonstrat că prima perioadă nu este staționară, dar aceasta poate fi cauzat de numărul relativ mic de observații incluse în această perioadă și de căderile, care au loc în luna ianuarie a fiecărui an (vezi anexa 3). Această cădere, mai mică sau mai mare este caracteristică pentru întreaga perioadă. A doua perioadă este staționară în raport cu constanta și trendul și este un proces de tip AR(2). A treia perioadă în raport cu constanta este un proces de tip AR(1).

În acest context trebuie să facem precizarea că conform Legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, *termenul de activitate sau tranzacție suspectă* reprezintă activitatea sau tranzacția despre care entitatea raportoare știe sau indică temei rezonabil de suspiciune că acțiunile de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului sunt în curs de pregătire, de realizare ori sunt deja realizate. Astfel entitățile raportoare sunt obligate să informeze imediat Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor despre orice activitate sau despre orice tranzacție suspectă de spălare a banilor și de finanțare a terorismului în curs de pregătire, de realizare sau deja realizată. Datele privind activitățile sau tranzacțiile suspecte sunt indicate într-un formular special, care se remite Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor în cel mult 24 de ore de la primirea cererii.

Datele privind activitățile sau *tranzacțiile realizate în numerar*, printr-o operațiune cu o valoare de cel puțin 100 de mii de lei (sau echivalentul acesteia) ori prin mai multe operațiuni în numerar care par a avea o legătură între ele, sunt indicate într-un formular special, ce se remite Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor în decurs de 10 zile lucrătoare.

Cu referire la operațiuni suspecte, constatăm că în procesul de analiză a seriilor dinamice este important de a determina dacă seria este staționară, ceea ce poate fi determinat prin vizualizare graficului evoluției variabilei și prin utilizarea testelor, ce confirmă sau resping această ipoteză. Analiza vizuală a proceselor dinamice este importantă pentru determinarea tipului de model, care va fi utilizat în prognoză.

Menținerea trendului constant pentru perioada anilor 2014 – 2016 este influențată de măsurile complexe întreprinse la nivel de sistem și stabilizarea situației economice a țării, iar evoluția trendului este condiționată doar de procesele economice/financiare normale ce au loc în economia țării. Astfel, creșterea bruscă a numărului operațiunilor suspecte raportate de către entitățile raportoare poate servi drept indicator de sporire a influenței fenomenelor de spălare a banilor asupra sistemului financiar-bancar.

Figura 3.1. Dinamica operațiunilor suspecte înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2006-2016

Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

Menținerea numărului, operațiunilor limitate raportate, între 30000 – 50000 este condiționată de activitatea economică a subiecților, care în mare parte este influențată de climatul economic la nivel de țară, astfel încât majorarea sau reducerea acestui număr este condiționată de dezvoltarea sau recesiunea economiei țării și ar putea fi interpretată ca o reflectare a proceselor desfășurate la nivel micro și macroeconomic. Astfel, la nivelul actual de dezvoltare subiecții operațiunilor raportate au posibilitate să efectueze un număr stabil de operațiuni, care este condiționat și poate fi influențat, în anumită măsură de factori externi, cum ar fi: condițiile climatice, politica fiscală a statului, piața de desfacere și foarte mulți alți factori.

Această situație impune utilizarea variabilelor Dummy, pentru a staționa seria. Au fost definite următoarele variabile Dummy, astfel avem:

$$Dper2_t = \begin{cases} 0, & \text{pentru } t < \text{ianuarie } 2009 \\ t-, & \text{pentru } \text{ianuarie } 2009 \leq t \leq \text{decembrie } 2013 \\ 0, & \text{pentru } t > \text{ianuarie } 2014 \end{cases}$$

$$Dper3_t = \begin{cases} 0, & \text{pentru } t < \text{ianuarie } 2014 \\ 1, & \text{pentru } t \geq \text{ianuarie } 2014 \end{cases}$$

În rezultatul testărilor econometrice specificarea plauzibilă este un proces de tip ARIMA(3,1,12) (vezi Anexa 6)

$$D(\text{LOG}(\text{OP_SUSP})) = 4.08 - 0.72*\text{LOG}(\text{OP_SUSP}(-1)) + 0.31*\text{LOG}(\text{OP_SUSP}(-3)) + 0.01*DPER2 + 0.36*DPER3 + [\text{MA}(5)=0.14, \text{MA}(12)=0.86] \quad (3.1)$$

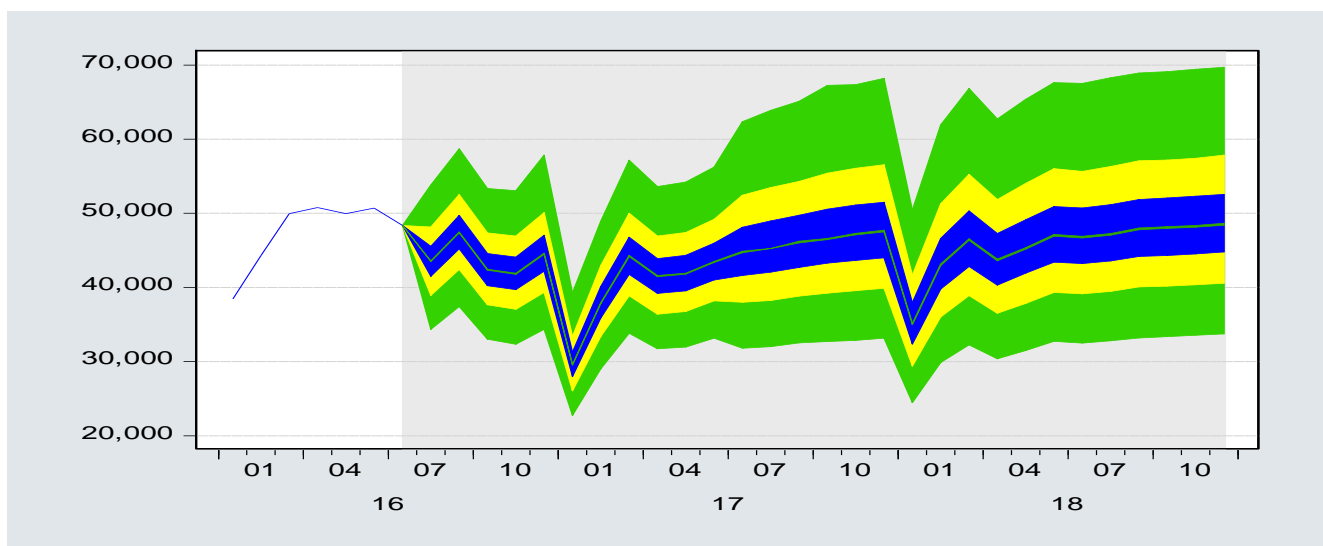

Figura 3.2. Pronosticul operațiilor suspecte înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2016-2018

Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

Odată cu îndepărtarea de la perioada istorică intervalul de încredere a prognozei se lărgeste și se stabilizează, astfel, că referindu-ne la operațiunile limitate, vom constata o situație de fluctuație în sinusoidă a acestor operațiuni. Eșantionul pentru operațiunile limitate include perioada ianuarie 2012 - august 2016 (vezi figura 3.3.). Vom remarca că testele ADF, PP , KPSS utilizate în cercetare confirmă că seria este staționară.

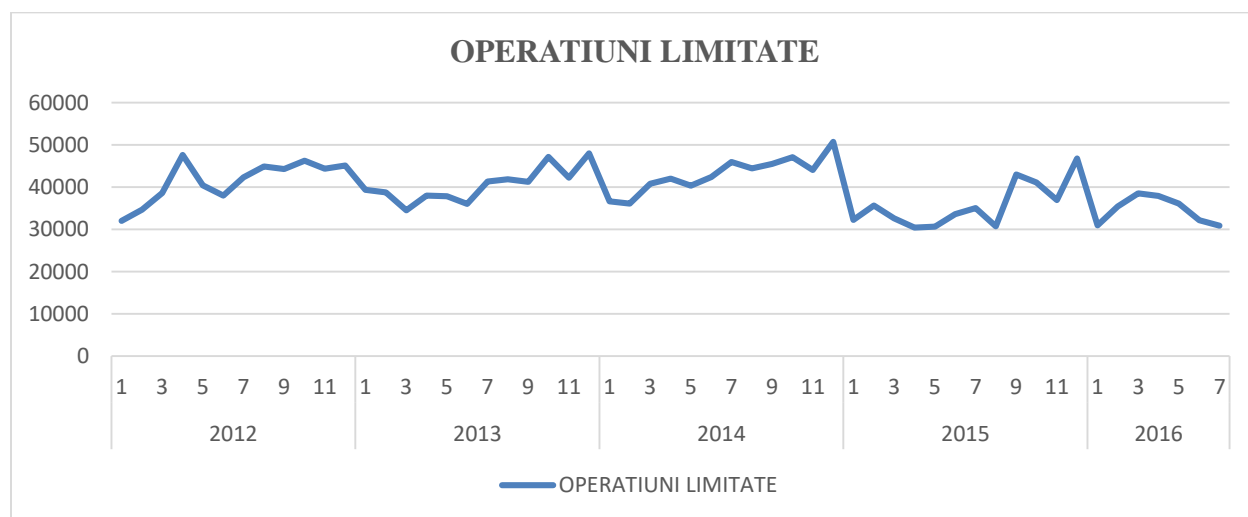

Figura 3.3. Dinamica operațiilor limitate înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2016

Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

În continuare vom analiza o altă situație (vezi anexa 4), care, la fel, impune utilizarea variabilelor Dummy, pentru a staționa seria. Au fost definite următoarele variabile Dummy, astfel în cazul analizei trendului operațiunilor limitate, avem următoarea situație:

$$D01_t = \begin{cases} 1, & \text{pentru luna ianuarie} \\ 0, & \text{pentru celelalte luni} \end{cases}$$

Astfel vom obține formula de prognozare a operațiunilor limitate pe perioada anilor 2016-2018:

$$OP_LIMIT = 0.55*OP_LIMIT(-1) + 0.19*OP_LIMIT(-3) + 0.25*OP_LIMIT(-12) - 9480.81*D01 \quad (3.2.)$$

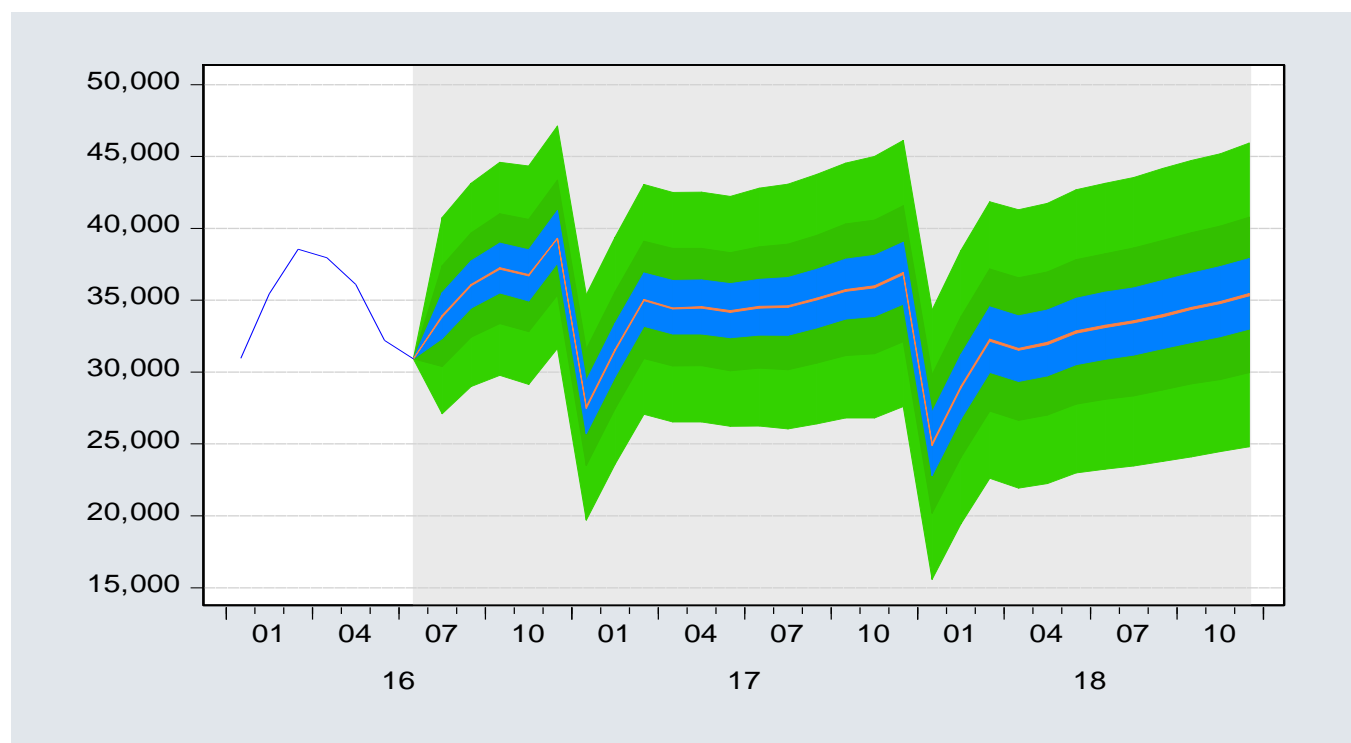

Figura 3.4. Pronosticul operațiunilor limitate înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2016-2018
Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

Pentru perioada de timp ianuarie 2012 - septembrie 2013 derularea operațiunilor în numerar poate fi descrisă de procesul numit de noi în studiul de modelare matematică - AR(4). Or, perioada de timp considerată drept etapă de prognozare de viitor a fluctuațiilor operațiunilor în numerar operate în sistemul bancar autohton a fost selectată de noi perioada între luna ianuarie

2014 și luna iulie 2016, perioadă care este staționară în raport cu constanta și trendul, și deci, poate fi descris de procesul AR(1).

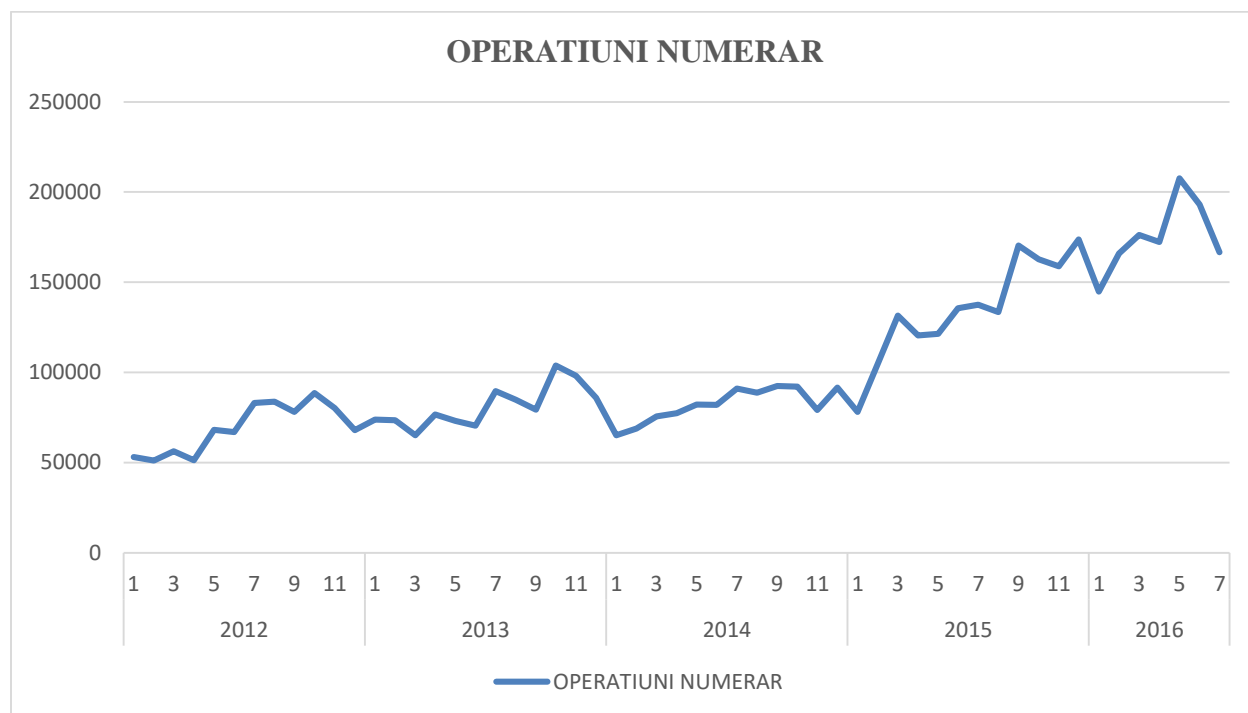

Figura 3.5. Dinamica operațiunilor în numerar înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2012-2016
 Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

În acest calcul au fost utilizate variabilele Dummy, după cum urmează:

$$D1201_t = \begin{cases} t = 1, 2, \dots, 21, & \text{pentru lunele ianuarie 2012 – noiembrie 2013} \\ 0, & \text{pentru celelalte luni} \end{cases}$$

$$D1310_t = \begin{cases} t = 1, & \text{pentru lunele octombrie 2013 – decembrie 2013} \\ 0, & \text{pentru celelalte luni} \end{cases}$$

$$D1401_t = \begin{cases} t = 1, 2, \dots, & \text{pentru lunele ianuarie 2012 – noiembrie 2013} \\ 0, & \text{pentru celelalte luni} \end{cases}$$

Astfel, în continuare vom obține formula după care putem prognoza operațiunile în numerar care se vor derula în sistemul bancar autohton în perioada analizată:

$$\begin{aligned} \text{OP_NUMER} = & 68109.23 + 982.04 * D1201 + 39234.41 * D1310 + \\ & 4131.01 * D1401 - 0.32 * \text{OP_NUMER}(-2) + 0.22 * \text{OP_NUMER}(-3) \\ & + [\text{MA}(1)=0.83, \text{MA}(2)=0.76, \text{MA}(3)=0.93] \end{aligned} \quad (3.3.)$$

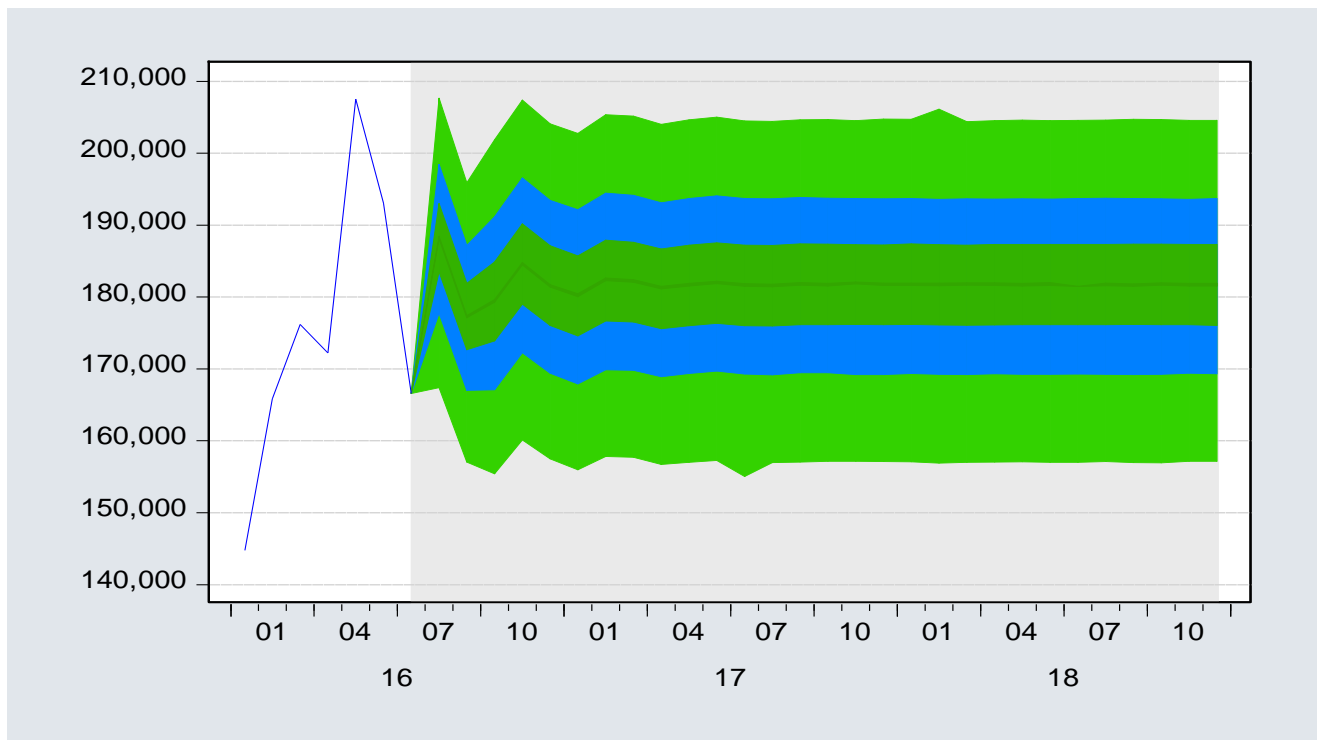

Figura 3.6. Pronosticul operațiunilor în număr înregistrate în baza analizei activității sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada anilor 2016-2018
Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor

Prognostizarea ulterioară a evoluției trendului este dificilă, fiind influențată de mai mulți factori obiectivi, cum ar fi:

- creșterea economică a țării manifestată prin accesarea fondurilor externe, urmare a programului amplu de reforme inițiate în contextul procesului de asociere cu Uniunea Europeană, dar și conform agendei menținute cu Fondul Monetar Internațional, ar putea influența sporirea activităților economice/financiare, fapt care implicit ar putea să se reflecte asupra creșterii numărului operațiunilor raportate;

- reformarea amplă a domeniului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, prin armonizarea legislației cu standardele internaționale, ar putea crea premise asupra creșterii calității procesului de identificare și raportare a operațiunilor, excluderea caracterului formal și automatizat de analiză, fapt care ar putea conduce la o scădere a numărului de operațiuni raportate, însă va crește substanțial calitatea informațiilor furnizate.

- desfășurarea unui proces de reforme ample în toate domeniile, la nivel de stat, va reduce riscul implicării țării în activități de spălare a banilor proveniți din diverse infracțiuni, inclusiv la nivel internațional, ceea ar putea influența scăderea numărului de operațiuni raportate

Prin urmare, pe baza unui sistem eficient de control intern, banca are capacitate de a reduce nivelul de risc asociat cu posibila participare a sa la schemele ilegale de spălare a banilor, precum și pe baza resurselor informaționale primite în acest sens, de a realiza monitorizarea minuțioasă a acesteia.

Cu toate acestea, în contextul dat, este necesar de a prognoza tendința negativă pentru sistemul contracarării legalizării veniturilor datorită îndeplinirii necorespunzătoare de către bancă a atribuțiilor sale. În special, nu se poate exclude situația în care băncile vor înceta să identifice tranzacțiile suspecte, referindu-se la lipsa clienților suspecti, ca urmare a muncii depuse pentru eliminarea acestora. În acest caz, are loc faptul de înlăturare conștientă de la procedurile de control intern, prin filtrarea clienților, în scopul reducerii măsurilor luate în cadrul controlului intern. În plus, în cazul refuzului de a crea un cont bancar unui client suspect se pierde posibilitatea de a urmări viitorii pași ai persoanei cu intenție ilicită, și de a informa despre faptul dat autoritățile competente. În afară de aceasta, situația actuală, cu posibilitatea de reziliere unilaterală a relațiilor contractuale din partea băncii presupune crearea unor condiții pentru o abordare formală a monitorizării riscului de participare în procesele de legalizare a mijloacelor bănești ilegale.

Ținând cont de cele expuse, în scopul realizării unei politici sigure de combatere a legalizării veniturilor ilegale este recomandabil de a elabora recomandările metodologice de dezvoltare a unui algoritm eficient, care include programele de monitorizare financiară de determinare, prevenire și contracarare a riscului de participare a băncii în schemele care vizează legalizarea mijloacelor bănești ilegale. În primul rând este necesar de a orienta programele algoritmului spre identificarea și eliminarea riscurilor prin organizarea unui proces continuu de monitorizare a operațiunilor efectuate. Această afirmație rezultă din gradul ridicat de variabilitate a amenințărilor emergente atât de la clienți, cât și de la produsele oferite de către bănci.

Prin urmare, este nevoie de o evaluare calificată și calitativă a operațiunilor efectuate, care se bazează pe analiza realităților contemporane. În afară de aceasta, este necesar să se ia în considerare principiul direcționării resurselor, bazat pe necesitatea influenței celor mai importante riscuri, ținând seama de proporționalitatea efortului de minimizare a acestuia.

Vizual, procedurile esențiale ale Algoritmului ar trebui să fie divizate în evaluarea produselor și serviciilor, analiza datelor de identificare a clientului, determinarea ulterioară a proprietarului beneficiar și monitorizarea structurii operațiunii. În scopul unei analize obiective a mediului extern, precum și pentru determinarea suficienței resurselor, orientate spre contracararea amenințărilor și vulnerabilităților pentru bancă de la procesele de spălare a mijloacelor bănești, la etapa inițială este necesar de a strânge informații și de a estima situația social-economică generală din regiune, amplasarea instituției bancare, precum și de a evalua situația criminogenă în ea.

Pentru a identifica și a evalua riscurile de implicare a clienților în procesele de legalizare a veniturilor ilegale, băncile definesc și utilizează propriile criterii, care caracterizează evaluarea produselor și a serviciilor bancare, modurile de oferire a acestora, baza de clienți a băncii, studierea aspectului geografic de efectuare a operațiunilor.

La etapa stabilirii relațiilor contractuale ale băncii și clientului (de exemplu, la deschiderea unui cont) și în procesul de deservire ulterioară a clientului, banca formează baza informațională pentru fiecare client. În acest caz, cel mai important lucru este autenticitatea informațiilor utilizate de către bancă. În scopul studierii clientului, în conformitate cu abordarea riscului, se recomandă, împreună cu o listă standard de informații obținute în procesul de identificare a clientului, de a obține informații suplimentare care să reflecte natura și detaliile afacerii/activității clientului; presupusa sursă și originea mijloacelor clientului care trec prin bancă; motivul și scopul deschiderii unui cont sau stabilirea unor relații; valoarea presupusă și natura operațiunilor efectuate după stabilirea relațiilor.

Efectuarea acestei analize de informații vor permite nu doar de a identifica riscuri concrete, caracteristice țării gazdă, dar, de asemenea, de a identifica caracteristicile regionale de funcționare a sectorului. În special, pentru Republica Moldova sunt caracteristice următoarele amenințări din partea sectorului ilegal, care pot crea riscurile bancare de implicare în schemele de legalizare a veniturilor ilegale:

1. Un grad ridicat de corupție în rândul funcționarilor publici cu comportamentul rent-seeking;
2. Formarea grupurilor interconectate cu interese corporative de clan specifice, care folosesc resursele administrative și care dispun de capitaluri însemnate, având scopul de a minimiza concurența pentru extinderea activităților comerciale;

3. Existența numeroaselor industrii asociate cu circulația transnațională de capital, care facilitează transferarea mijloacelor bănești în străinătate.

În plus, ar trebui de desemnat produse și servicii concrete care au gradul semnificativ de expunere la amenințările din partea infractorilor care vizează spălarea mijloacelor bănești. Categoria cheie a evaluării produselor propuse de bancă ar trebui să fie nivelul de anonimat în structura produsului sau serviciului. Din punct de vedere al autorului, cele mai expuse la riscul utilizării în schemele ilegale de spălare a veniturilor sunt următoarele tipuri de operațiuni:

- private banking/ deservirea bancară individuală;
- utilizarea plăților pe Internet, mobile banking, carduri preplătite, alte sisteme de plăți electronice;
- furnizarea serviciilor de gestionare a trust-ului.

La următoarea etapă a Algoritmului este necesar de a asigura colectarea informației fiabile despre client, care include caracteristica clientului, stabilirea datelor sale personale (date de înregistrare, datele pașaportului), precum și informații privind contractanții săi.

În special, categoria „caracteristica clientului” include următoarele informații: tipul de activitate a persoanei; disponibilitatea de înregistrare la organele de supraveghere și control de stat, care exercită funcțiile de respectare a legislației privind combaterea legalizării veniturilor, obținute prin activitățile infracționale; informația privind modificarea numărului de fondatori ale persoanei; prezența în componența personalului de conducere (sau în componența fondatorilor) a nerezidenților. Generalizarea acestor informații va permite înainte de deservire de a identifica cei mai riscanți clienți, deoarece categoriile indicate mai sus sunt criteriile inițiale și părțile componente ale unui șir de scheme ilegale orientate la legalizarea veniturilor.

În afară de aceasta, e posibil de a lărgi caracteristica clienților prin specificul activităților desfășurate sau relațiile cu contractanții. În special, banca ar trebui să acorde o atenție deosebită organizațiilor care sunt participanți la programele guvernamentale, beneficiari de mijloace din buget, care efectuează tranzacții cu jurisdicții off-shore și fonduri necomerciale. Înregistrarea acestor informații va face posibilă crearea dosarului clientului cu clasarea unor categorii specifice inerente proceselor de spălare a banilor și care dau posibilitatea de a realiza monitorizarea activității clientului, în scopul de a contracara posibilele amenințări. În acest aspect ar trebui de remarcat importanța asigurării continuității procesului efectuat.

Cu toate acestea, banca trebuie să identifice și să efectueze monitorizarea sporită a clienților, care în mod sistematic realizează operațiuni dubioase, sub rezerva criteriilor și a

caracteristicilor înregistrate în regulile controlului intern ale băncii concepute pentru a contracara legalizarea veniturilor, precum și de a fixa faptul aplicării măsurilor de refuz de la îndeplinirea operațiunilor prin ordinul clientului în conformitate cu legea federală.

Astfel, programul identificării clientului va permite nu doar de a reflecta în dosarul clientului informațiile generale de înregistrare, dar și pe baza informațiilor disponibile de a efectua o evaluare sistematică a activității clientului privind probabilitatea de participare la schemele de legalizare a veniturilor ilegale. Pentru o monitorizare eficientă a riscului de participare a băncii în schemele ilegale de spălare a banilor semnificație esențială are determinarea proprietarului beneficiar a operațiunilor efectuate.

În această legătură este necesar de a lua măsuri de verificare a informațiilor obținute prin utilizarea bazelor informaționale deschise a structurilor de stat. Următorul pas al Algoritmului ar trebui să devină monitorizarea structurii operațiunii efectuate. Banca trebuie să se concentreze pe stabilirea unor relații contractuale cu clienții în măsură să confirme sursa mijloacelor de plată a operațiunii efectuate, precum și să prezinte confirmare documentară privind temeiurile efectuării operațiunilor.

Pasul final al Algoritmului ar trebui să devină mecanismul de analiză și clasare corespunzătoare a informațiilor primite. Importanța acestei etape constă în faptul că calitatea realizării sale va asigura identificarea direcțiilor prioritare de reducere a riscurilor pentru instituția bancară. Cu toate acestea, rezultatele obținute la aplicarea Algoritmului, devin motive de bază pentru luarea măsurilor de gestionare a riscului studiat direct în instituția bancară, precum și de a influența comportamentul supravegherii statale.

În afară de cele expuse mai sus, considerăm că este oportun de a sublinia rolul special al rezultatelor obținute de bancă în cursul realizării Algoritmului, deoarece analiza calitativă a informației date este un indicator primar al lucrului întregului sistem de contracarare a legalizării veniturilor obținute din activitatea infracțională.

Modalitatea de influență care caracterizează riscul de participare a băncii în procesele de legalizare a veniturilor din activitatea infracțională ca un element extrem de structurat, care impune în fiecare caz concret stabilirea și elaborarea măsurilor pentru a compensa și minimiza probabilitatea de apariție a unui astfel de risc. În această situație, trebuie de aplicat programele de control intern în cadrul monitorizării financiare, care vizează contracararea legalizării veniturilor provenite din infracțiuni și care reflectă actualitatea condițiilor de apariție a amenințărilor, atât cu caracter intern, cât și extern. Or, riscul este caracterizat ca o amenințare determinată cu un

singur element, care creează premise pentru apariția probabilităților structurate complex, care pot fi reduse la minimum prin influența concretă asupra unor factori anumiți ai riscului studiat.

3.2. Determinarea posibilităților de combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar autohton în contextul noilor amenințări globale

Problema contracarării legalizării veniturilor obținute din activitatea infracțională este sistematică și necesită un model instituțional dezvoltat. În lumea modernă anume de la eficiența funcționării sistemului instituțional de prevenire și combatere a spălării banilor depinde calitatea măsurilor întreprinse în această legătură, stabilirea priorităților ulterioare de lucru, precum și dezvoltarea unor mecanisme adecvate. Vulnerabilitatea la nivel național față de spălarea banilor este determinată de vulnerabilitatea generală a sectoarelor și de capacitatea statului de a combate spălarea banilor la nivel național.

Analizând fenomenul spălării banilor și pentru a determina anumite posibilități de combatere a acestui fenomen vom efectua o analiză suplimentară a principalelor cauze și condiții unei amenințări în creștere a acestui tip de activitate infracțională, inclusiv principalele canale de intrare a „materiei prime“ necesare pentru legalizarea mijloacelor obținute prin căi ilegale. Reieșind din principalele amenințări și riscuri identificate, în calitate de factor important care are un impact pozitiv asupra dezvoltării procesului de legalizare a mijloacelor criminale este necesar de a remarca dezvoltarea economiei subterane, care joacă un rol negativ semnificativ în țările Europei de Est.

În ultimii ani, majoritatea țărilor au început evaluarea ponderii globale în PIB-ul componentelor „tenebre“ și „informale“ a economiilor lor. Relevanța acestor estimări este determinată de faptul că economia subterană se dezvoltă în paralel cu economia legală și, în procesul de dezvoltare, subminează eficiența alocării bugetului și încalcă logica dezvoltării infrastructurii interne a veniturilor.

În etapa actuală, amploarea economiei subterane în țările europene poate fi estimată, folosind rezultatele cercetării economistului austriac Friedrich Schneider, (Universität Linz, Austria). Potrivit datelor cercetării lui Friedrich Schneider, în anul 2013, dimensiunea economiei tenebre în Europa a atins 215 trilioane de euro, reprezentând 18,5% din activitatea economică totală a UE. Aproape două treimi din economia subterană europeană este concentrată în cele mai mari cinci țări europene – Germania, Franța, Italia, Spania și Marea Britanie. În Austria și

Elveția, economia subterană este de aproximativ 7-8% din PIB-ul oficial al acestor țări. Mare în comparație cu media UE este dimensiunea economiei subterane din Grecia – 24% din PIB. În Bulgaria, Croația, Lituania și Estonia economia tenebră atinge 30% din mărimea economiei formale.

Economia subterană (unele surse bibliografice o denumesc ca tenebră) include astfel de activități economice care se desfășoară fără atenția autorităților statale. Aceste activități sunt, de obicei împărțite în două categorii. Prima categorie, care reprezintă aproximativ două treimi din sectorul informal, inclusiv salarii nedeclarate. O astfel de muncă informală este răspândită în construcții, agricultură și servicii curente. O treime revine diminuării rezultatelor oficiale ale operațiunilor de afaceri pentru acele domenii de activitate care sunt legate de plățile în numerar. Astfel, magazine mici, baruri, serviciul de taxi arată doar o parte din veniturile lor pentru a eschiva de la o sarcină fiscală semnificativă.

Sectorul informal este generat datorită următorilor factori principali interdependenți: prevalența plăților în numerar, lipsa de transparență a operațiunilor, precum și nerespectarea legislației. Totodată, conform legilor majorității țărilor europene nu trebuie înregistrate la autoritățile publice activitățile din sectorul informal, însă aici nu intră activitatea ilegală și crimele, inclusiv traficul de droguri, contrabandă, spălarea de bani, furtul sau întreprinderile familiale..

Începând cu anii 90 ai secolului trecut Olanda și Marea Britanie, în conformitate cu datele FMI, au cea mai mică pondere în lume a economiei tenebre din PIB-ul țării. Astăzi, acest indicator constituie 1,5% - 2%. Tenebre sunt considerate industriile, întreprinderile, firmele și companiile care nu plătesc impozite pe venituri din activitățile lor. Lupta cu fenomenul menționat a început în Olanda în anii 80 ai secolului trecut, când veniturile tenebre din țară au reprezentat aproximativ 13% din PIB.

Principalul motiv pentru tranziția întreprinderilor în umbră, potrivit experților acestei țări sunt cheltuielile mari ale guvernului țărilor și respectiv impozite înalte. De exemplu, în Suedia, cheltuielile guvernamentale în anii 1998-1999, au constituit 57%, iar aceasta a dus la trecerea în umbră până la 15% din PIB. Un alt motiv care contribuie la prosperitatea economiei tenebre, este circulația a unor sume mari de bani numerar în stat. Olanda – una dintre primele țări din lume, care a început trecerea la plata salariilor exclusiv prin conturi bancare private cu utilizarea de card-uri de plastic. Acest proces în Olanda a fost integral finalizat în anii 90. Astăzi, plata salariilor în numerar în țară este interzisă.

Lupta împotriva expansiunii economiei tenebre în UE se desfășoară pe trei niveluri: național, regional (în cadrul Uniunii) și internațional (în cadrul organizațiilor internaționale, printre care se numără țările UE). Lupta împotriva economiei tenebre are loc în următoarele domenii și are un caracter complex:

- lupta împotriva corupției, spălării banilor și sectorul criminal al economiei tenebre, în primul rând cu traficul de droguri.
- schimbări în politica fiscală.
- limitarea pieței tenebre a forței de muncă în UE.

Din punctul de vedere al metodelor, rezistență la manifestările negative ale economiei tenebre nu se limitează cu sancțiunile pentru încălcarea condițiilor de interdicție, întrucât pentru introducerea eficientă a sancțiunilor este nevoie de o cantitate mare de fonduri bugetare.

Armă principală în arsenalul guvernelor țărilor UE în lupta împotriva cu economia tenebră sunt: dreptul fiscal transparent, penal și civil; nivelul ridicat al salariilor funcționarilor publici; calitatea înaltă de oferire a serviciilor publice populației; un mecanism eficient de piață și nivelul ridicat al concurenței. Anume condițiile menționate mai sus, și nu sancțiunile severe, sunt fundamentul pentru lupta împotriva economiei tenebre în orice țară.

Activitatea economică ilegală este fixată în statistică economică națională în măsura în care venituri ilegale „se spală“ prin activități legitime de afaceri și este utilizat pentru achiziționarea de bunuri și servicii pe piața legală. O atenție deosebită punerii în aplicare a proceselor pentru prevenirea amenințărilor la adresa securității economice a statului și „curățarea” economiei oferă corelațiile statale din SUA. Există un număr mare de instituții care se ocupă cu monitorizarea financiară, iar după rezultatele sale – prevenirea și lupta cu operațiunile dubioase în diverse sectoare ale economiei, și anume, o echipă temporară pentru evaluarea dimensiunilor operațiunilor de legalizarea a veniturilor ilicite; Oficiul pentru lupta împotriva traficului de droguri; Biroul Federal de Investigații; Consiliul Sistemului Federal de Rezervă; Serviciul de Investigații Criminale; Departamentul fiscal; Departamentul Controlului asupra valorilor mobiliare și a tarifelor; Comisia a valorilor mobiliare și burselor; Serviciul Vamal SUA; Rețeaua de combatere a crimelor financiare – FinCEN.

Ministerul finanțelor ale SUA are un rol principal în lupta cu operațiunile financiare tenebre și legalizarea veniturilor din mijloace ilegale. În același timp, ministerul finanțelor SUA reglementează și coordonează eforturile organizațiilor subordonate, atrage la răspunderea civilă; stabilește cerințe pentru evidență și raportare de către instituțiile financiare sau le scutește de

pedeapsă. Raport privind achitarea în numerar în valoare de mai mult de 10 mii dolari se depune în organele de monitorizare financiară. Pentru nereprezentarea conștientă a raportului se aplică o penalizare de până la 25 mii dolari și/sau cinci ani de închisoare.

Drept obiectiv trebuie de recunoscut faptul că, în SUA de către Serviciul Vamal se controlează mișcarea internațională a valutei și a documentelor monetar-creditare în valoare de peste 10 mii dolari. Cu toate acestea, în pofida structurilor puternice, Statele Unite ale Americii după dimensiunile economiei subterane în echivalentul monetar conform datelor statisticii neoficiale sunt „lideri“ incontestabili.

În anul 1994, biroul statistic al Canadei a lansat un studiu care arată dimensiunea potențială a economiei tenebre din Canada. Studiul a fost realizat după analiza datelor impozitelor pe bunuri și servicii, s-a făcut presupunerea că o mare parte a economiei este tenebră. Studiul urma să stabilească diapazonul statistic, care poate fi omis în PIB, din cauza activității tenebre și de a compară cu lucrul efectuat anterior. Rezultatele acestui studiu au fost incluse în anul 2003 în Raportul acțiunilor naționale de evaluare a activităților economice neobservabile în conturile naționale. De atunci, Biroul statistic al Canadei nu a publicat estimări oficiale ale dimensiunii economiei tenebre.

Cu toate acestea, din anul 2002, se lucrează asupra stabilirii unor serii de timp ale estimărilor economiei tenebre, începând din anul 1991, Publicarea Ghidului OCDE de măsurare a economiei neobservabile (ENO) a contribuit la eforturile Biroului statistic al Canadei în studiile ENO, care trebuiau să arate dinamica estimărilor activității tenebre și posibilitatea generării lor.

În sistemul canadian al conturilor naționale, economia tenebră este investigată folosind abordarea prin cheltuieli. Definirea economiei tenebre constă din activități economice de piață legale sau interzise, care nu sunt reflectate în PIB, din cauza naturii ascunse, interzise sau informale a activităților. Activitatea desfășurată de Agenția Statistică a Canadei, se bazează pe abordarea analitică a agenției italiene pentru măsurarea economiei tenebre. Sunt studiate toate componentele, cu excepția producției ascunse. Se cercetează posibilitatea de a utiliza surse de date suplimentare, care pot fi folosite pentru măsurarea sectoarelor ascunse, interzise și informale ale economiei tenebre. Accentul se pune pe utilizarea datelor din rapoartele de cheltuieli ale gospodăriilor casnice, utilizate pentru a măsura sectoarele ascunse și informale; datele de control fiscale, pentru a măsura sectorul ascuns, rapoartele poliției și datele rapoartelor aferente de activitate infracțională, pentru a măsura activități interzise.

În această privință, trebuie de remarcat faptul că, dacă vom aborda un model instituțional care ar reprezenta o baza temeinică pentru funcționarea oricărui proces, s-ar impune perspectiva pe termen lung și obținerea de rezultate favorabile. În acest sens, sistemul de contracarare a spălării veniturilor ilicite, ar trebui să se construiască luând în considerare modelul instituțional ca o totalitate de instituții interconectate, caracterizate prin relații de influență reciprocă. Astfel noi propunem un model instituțional care poate fi implementat în economia națională în vederea contracarării legalizării veniturilor ilicite (vezi figura 3.7.).

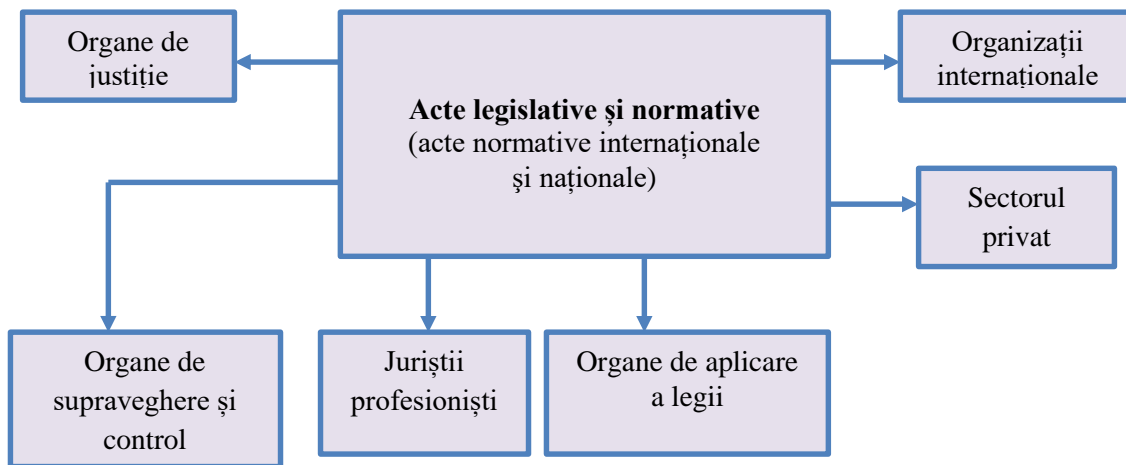

Figura 3.7. Modelul instituțional de prevenire și combatere a spălării banilor în sectorul financiar-bancar autohton

Sursa: elaborat de autor.

Sintetizând cele expuse mai sus, se poate afirma că interdependența crescută a instituțiilor financiare, dezvoltarea instrumentelor electronice în sistemul economic global, volumele crescute de tranșee transfrontaliere au condus la realizarea necesității de creare a unui sistem instituțional eficient de asigurare a transparenței operațiunilor financiare.

Nevoia de dezvoltare a procesului de prevenire și combatere a legalizării veniturilor ilicite, a definit noile repere pentru crearea unui sistem de monitorizare financiară care vizează identificarea riscurilor sectorului financiar și a instituțiilor sale, ceea ce va permite de a spori transparența nu doar a tranzacțiilor din interiorul statelor, dar, de asemenea, și mișcările transfrontaliere de capital.

În această privință, este recomandabil să se examineze modelul instituțional al relațiilor subiectiv-obiective, orientate spre identificarea și monitorizarea financiară a riscurilor de participare a instituțiilor bancare în schemele ilicite de legalizare a veniturilor, atât din partea băncii, cât și din partea organelor de stat (Figura 3.8).

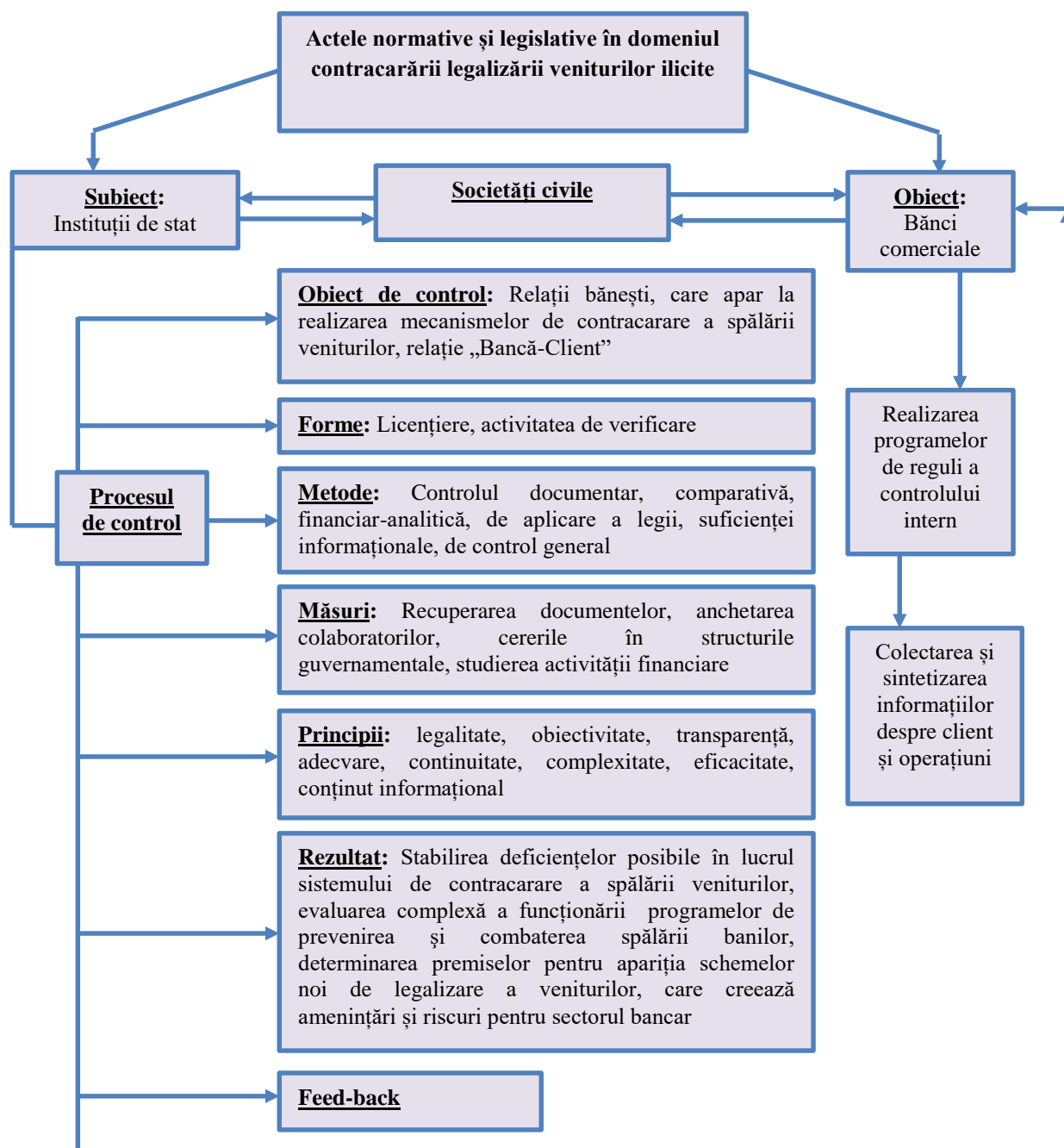

Figura 3.8. Schema sistemului instituțional al relațiilor subiectiv-obiective ale monitorizării financiare, orientată spre contracararea legalizării veniturilor în sectorul bancar
Sursa: elaborat de autor.

Este cunoscut faptul că conceptul de institut include regulile, mecanismele și normele de comportament care structurează interacțiunile repetate dintre oameni. În plus, institutul este principalul factor al transformărilor și modificărilor economice. Însă nu sunt rare cazurile în care schimbările instituționale rămân în urma dezvoltării elementelor structurale ale sferei economice, în acest caz, se poate observa ineficiența secțiunilor aparte ale sistemului. Prin urmare, pentru

formarea și implementarea oricărui proces este necesar de a dezvolta în mod clar sistemul de însoțire instituțională. Aceasta se referă în special și la asigurarea procesului de transparență a operațiunilor financiare, asigurarea instituțională eficientă a căroră contribuie la combaterea legalizării veniturilor obținute ilegal.

Reieșind din cele menționate mai sus putem deduce următoarea afirmație: modelul instituțional include aspecte cum ar fi baza normativă, structurile guvernamentale, agenții economici și elemente ale societății civile. Monitorizarea riscului de participare a băncilor la schemele dubioase de legalizare a veniturilor este, de asemenea, o sarcină generală a statului, având în vedere pericolul social al fenomenului cercetat. Actele normative permit de a crea o bază de funcționare a întregului sistem de prevenire și combatere a spălării banilor, având ca scop creșterea transparenței fluxurilor financiare.

Recomandările GAFI prevăd aplicarea de către state a abordării bazate pe risc, în scopul identificării, evaluării și expertizei oportune a amenințărilor (riscurilor) care apar atât la nivel de stat, cât și regional. În plus, este necesar de a dezvolta un sistem eficient de compensare sau minimizare a potențialelor consecințe și nemijlocita riscurilor în ansamblu, utilizând alocarea eficientă a resurselor. În conformitate cu aceste prevederi țările trebuie să creeze un instrument care va putea, în orice caz, să identifice și să stabilească criteriile-cheie pentru un risc existent sau potențial de legalizare a veniturilor obținute din infracțiuni, care diminuează transparența instituțiilor financiare. Această dispoziție presupune crearea unor instituții atât în sfera legislativă, cât și financiară.

Având în vedere rolul stabilității financiare la scară națională, rămâne principial subiectul creării unui mecanism eficient de reglementare și supraveghere de către autoritățile de stat responsabile pentru transparența activității bancare, inclusiv la consolidarea interacțiunii informaționale privind problema desemnată. În acest sens, controlul de stat, în scopul de a preveni legalizarea veniturilor din activitatea infracțională, ar trebui să fie definit ca un sistem cu mai multe niveluri, care asigură realizarea obiectivelor strategice ale politicii naționale de prevenire și combatere a spălării banilor, care afectează obiectul controlului prin utilizarea unor forme specifice de influență, caracterizate prin metode și principii specifice. Controlul de stat, în scopul de a preveni legalizarea veniturilor din activitatea infracțională trebuie să se orienteze pe atingerea unui anumit rezultat, componenta principală a căruia ar trebui să fie identificarea disfuncționalităților în sistemul cercetat, precum și la formarea responsabilității civice în societate, la dezvoltarea intoleranței la acțiunile ilicite.

La realizarea controlului de stat, în scopul de a împiedica legalizarea trebuie urmate următoarele principii:

✓ Legalitate – activitățile întreprinse ar trebui să se bazeze exclusiv pe legislația care reglementează relațiile financiare în cadrul contracarării legalizării veniturilor din activitatea infracțională.

✓ Obiectivitate – acțiunile statului ar trebui să excludă influența subiectivă asupra obiectului de control.

✓ Transparență – activitățile de control desfășurate ar trebui să aibă un scop clar și să fie înțeles obiectul inspectat.

✓ Adecvarea – formele și metodele de control trebuie să fie în concordanță cu obiectivele de prevenire și combatere a spălării banilor.

✓ Continuitatea – controlul de stat trebuie să fie continuu, în scopul identificării oportune a bazei apariției sistemelor ilegale de legalizare a veniturilor, precum și rederesarea riscurilor și amenințărilor, care apar în această privință.

✓ Complexitate – controlul statului ar trebui să fie complex și să examineze toate componentele sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor.

✓ Eficacitate – rezultatul activităților de verificare ar trebui să fie rezultatele activității componentelor sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor, pe baza cărora este posibil de a trage concluziile respective.

✓ Informativitate – rezultatele obținute trebuie să fie de natura informațională, care va permite reacționarea oportună din partea statului și a obiectului controlului la riscurile și amenințările emergente din procesul de legalizare a mijloacelor bănești ilicite.

Mecanismele indicate sunt realizate în mod eficient numai la existența feedbackului stabilit între obiectul și subiectul controlului în scopul prevenirii și combaterii spălării banilor. Realizarea feedbackului depinde în mod direct de dezvoltarea societății civile, de nivelul de cultură financiară și de conștientizarea juridică a cetățenilor. În plus, tendințele globale au condiționat transformarea instituțională a băncilor în centre intelectuale de colectare, analiză și evaluare a informațiilor referitoare la tranzacțiile financiare efectuate în scopul identificării sistemelor ilegale care vizează legalizarea veniturilor și monitorizarea riscurilor posibile. Contrar acestei opinii un șir de cercetători nu au susținut această poziție, afirmând că participând la sistemul de monitorizare financiară și aplicând măsurile orientate spre stabilirea unor informații fiabile cu privire la client, apare riscul de a pierde relațiile contractuale cu clientul.

În lucrările sale V.A. Gamza și I.B. Tkaciuk au subliniat că „în conformitate cu lege, banca comercială a dobândit statutul subiectului de detectare și de prevenire a infracțiunilor care nu sunt direct legate de atentatele asupra securității sale; ea a fost atribuită nu numai cu drepturile specifice, drepturi de competență în domeniul detectării și prevenirii unui anumit tip de criminalitate, dar, de asemenea, obligația de a lua parte permanentă în activitatea de aplicare a legii. S-a creat o situație unică, care constă în faptul că banca, ne fiind o organizație guvernamentală, ar trebui să fie implicată în realizarea măsurilor care depășesc limitele obiectivelor anume a activității bancare” [86; pag. 543-546].

Cu toate acestea, după cum arată practica mondială, banca, care planifică dezvoltarea durabilă pe termen lung trebuie neapărat să ia în considerare și riscurile asociate cu transparența fluxurilor financiare. Deoarece riscul de participare a băncii în schemele ilegale, care vizează spălarea veniturilor ilegale, provoacă apariția unui întreg set de riscuri, cum ar fi riscul de reputație, care este motivul pentru pierderea încrederii unor parteneri, inclusiv a celor străini, riscul reducerii nivelului de capitalizare, riscului de scădere a prețurilor de acțiuni, riscul de modificare a condițiilor de atragere de fonduri, și ca consecință reducerea lichidității totale a băncii. În această privință, principal important este crearea unui cadru instituțional în domeniul economico-juridic, care ar permite stabilirea unui „punct de reper” pentru formarea etapelor ulterioare ale modificărilor instituționale, în scopul respectării transparenței fluxurilor financiare.

Astfel, ca o totalizare a celor relatate, vom încerca să scoatem în evidență anumite căi sau posibilități de combatere a spălării banilor în procesul consolidării controlului asupra fenomenului de spălare a banilor și de reducere a dimensiunilor economiei tenebre. Analizând măsuri care vizează înăsprirea sistemului de combatere a spălării banilor și a economiei tenebre este necesar de a evidenția următoarele inițiative ale Uniunii Europene pe care este oportun ca și Republica Moldova să le preia, după cum urmează:

1. Sporirea eficienței activității autorităților de reglementare prin crearea de noi baze și registre de date. Consolidarea controlului asupra tranzacțiilor financiare în instituțiile bancare, nu numai de către organele de aplicare a legii, dar, de asemenea, și de administratorul fiscal prin crearea de registre, care conțin datele privind conturile deschise de către persoanele fizice și juridice în instituțiile bancare și financiare care operează pe teritoriul statului.

În Directiva 4 a Parlamentului European nr. 2018/849 din 20 mai 2015 privind combaterea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului se recomandă crearea de mecanisme, care permit de a crea registre de conturi deschise în instituțiile

de credit și financiare care permit și altor instituții de stat de a stabili conturi care aparțin persoanelor fizice și juridice, fără utilizarea instrumentelor juridice suplimentare de anchetare, care, de regulă, necesită o perioadă lungă de timp, precum și pentru a optimiza utilizarea resurselor umane necesare pentru pregătirea și îndreptarea cererilor individuale în fiecare instituție de credit și financiară, în care potențial ar putea fi contul obiectului investigației.

De asemenea, trebuie de remarcat faptul că, Comisia Europeană la 05 iulie 2016 a publicat o propunere de modificare a Directivei 4 a UE № 2016/0208 sus menționate, în care, în calitate de mecanisme esențiale noi de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, va cere fiecărui stat UE să ia următoarele măsuri:

- ✓ Implementarea unor mecanisme centralizate automate, cum ar fi registrele centrale sau sistemele centralizate de investigare a datelor electronice care permit de a identifica în timp util orice persoane fizice sau juridice care dețin sau controlează conturi de plăți sau conturi bancare în instituțiile de credit, care se află pe teritoriul lor. Informații detaliate cu privire la structura și funcționarea acestor registre de stat sunt obligați să furnizeze Comisiei Europene.

- ✓ Statele membre UE trebuie să asigure accesul la nivel național la informații stocate în registrele menționate mai sus, iar alte autorități competente să îndeplinească sarcinile ce le revin în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor.

- ✓ În registrele centrale sau sistemele centrale de căutare a datelor electronice, trebuie să se conțină următoarele informații despre: persoanele care sunt proprietarii de conturi, precum și despre orice alte persoane care urmează să acționeze în numele clientului, numele lor, prenumele, data nașterii sau codul numeric personal; beneficiarul sau proprietarul real al contului clientului; datele contului bancar sau instituției de plată: codul IBAN, data de deschidere și închidere a contului.

Trebuie de remarcat faptul că practica de implementare a unor astfel de registre de conturi există în multe țări ale Uniunii Europene, în primul rând în cele mai avansate: Franța și Germania. Dintre țările Europei de Est este interesant de a sublinia experiența Lituaniei, unde registrul conturilor clienților instituțiilor de credit și financiare, există de o lungă perioadă de timp și este administrat de Inspectoratul Fiscal de Stat în cadrul Ministerului Finanțelor al Lituaniei. Astfel că informațiile privind toate tipurile de conturi deschise sau închise de către persoane sunt trimise în scris, nu mai târziu de 3 zile de la data deschiderii sau închiderii contului, sau pe baza altor metode și termeni stabiliți în acordul semnat între participantul pieței financiare supervizate și administratorul fiscal central. Pentru a implementa cerințele prezentului

articol, a fost elaborat un software special și standardul de mesaj, care trebuie să fie transmis de către toți participanții pieței financiare supervizate în format electronic. Fiecare mesaj trebuie să conțină următoarele informații: data deschiderii contului; tipul de cont; datele de identificare ale clientului, care deschide contul (data nașterii pentru persoanele fizice și codul persoanei juridice); adresa clientului (stat, oraș, strada, numărul casei, apartamentului sau biroului, în cazul în care clientul este persoană juridică); data închiderii contului.

Această informație permite de a determina în mod operativ dacă contul a fost deschis pe teritoriul țării de către persoană juridică sau fizică, precum și de a efectua o analiză în scopul depistării faptelor de deschidere de conturi a clienților care sunt cetățeni, rezidenți sau persoane juridice ale anumitor țări și jurisdicții.

În scopul stabilirii acestei practici pe teritoriul Republicii Moldova, cerința de a crea pe lângă Serviciul fiscal de stat registrul de conturi pentru instituțiile bancare, instituțiile de plată, precum și pentru instituțiile implicate în emiterea de bani electronici, actualmente devine foarte oportună.

2. *Intensificarea controlului plăților folosind numerarul.* După cum s-a menționat mai sus, potrivit unui studiu a lui Friedrich Schneider, în anul 2013, dimensiunea economiei subterane în Europa a atins un nivel de 215 trilioane euro. Cu toate acestea, trebuie de luat în considerare, că principiul și metoda esențială de plată la realizarea operațiunilor „tenebre“ sunt tranzacții în numerar. În acest sens, numerarul poate fi utilizat în diferite moduri și pentru diverse operațiuni:

a) În valute diferite, precum și în bancnote de diferite valori nominale. Drept un exemplu, putem aduce situația cu bancnota euro în valoare de 500 de euro, utilizarea pentru plată a căreia este limitată sau interzisă în unele state ale Uniunii Europene. Principala problemă a utilizării ilegale a acestei bancnote constă în facilități legate de păstrarea și transportarea unor cantități mari de bancnote în valoare de 500 euro, precum și posibilitatea unui schimb operativ a monedei euro în monedele naționale ale altor țări. În același timp trebuie de luat în considerare, că valutele larg răspândite, cum ar fi ale SUA și Marii Britanii bancnote de valoarea nominală maximă este de doar 100 de dolari SUA și 50 de lire sterline în Marea Britanie, ceea ce face ca aceste bancnote să fie mai puțin atractive în ochii reprezentanților economiei tenebre, care se confruntă cu problema efectuării plăților pentru mărfuri și servicii în sume mari.

b) Ridicarea din conturile bancare și trecerea în economia tenebră, cu operațiuni aparent extern legitime, efectuate prin virament. De exemplu, delapidarea mijloacelor publice prin

falsificarea documentelor și realizarea schemelor de corupție, precum și activitatea criminală pe scară largă care vizează sustragerea TVA-ului prin restituirea ilegală.

c) Se depune în numerar în conturile diferitor persoane fizice sau juridice în scopul transferului acestora pentru marfă și servicii în conturile în băncile din străinătate. Economia tenebră deși vizează plată în numerar, în ultimul timp, se confruntă cu necesitatea utilizării sectorului bancar. În primul rând cu necesitatea transferurilor bancare internaționale se ciocnesc reprezentanții pieții de comerț cu marfă de larg consum, produse în țările din Asia de Sud-Est. Producătorii și exportatorii din statele din această regiune, reieșind din cerințele legislației interne, precum și oportunitățile unei utilizări pe scară largă a serviciilor sectorului bancar care se dezvoltă în mod eficient, tot mai des cer plata pentru bunurile lor anume prin virament. Deoarece acest sector al economiei tenebre este axat pe primirea plății numai în numerar, în special în țările din Europa de Est, reprezentanții economiei tenebre sunt forțați tot mai des să dezvolte schemele de cooperare cu sectorul bancar, de atribuire banilor în numerar aspectul „legal“ sau falsificarea documentelor, care confirmă originea lor legală.

d) Transportarea ilegală a banilor dincolo de frontierele naționale. Recomandările GAFI înaintea cerințe suficient de stricte de control asupra „curierilor de numerar“, iar statele ar trebui nu numai să dezvolte sisteme și mecanisme, care permit de a urmări și opri circulația ilegală a numerarului peste frontierele statului, dar care ar permite verificarea operativă a legitimității sursei de mijloace, care sunt înregistrate în declarațiile vamale ale persoanelor fizice sau juridice. Riscurile de spălare a banilor și, în special, a finanțării terorismului, prin transportarea ilegală de numerar de pe teritoriul unui stat la altul au crescut semnificativ în ultimele decenii, reieșind din dezvoltarea cu succes a pieții transportării internaționale prin diverse tipuri de transport a pasagerilor și mărfurilor.

e) Transferul de numerar într-o monedă electronică sau virtuală. În acest caz, vorbim despre posibilitatea „achiziției unice“ a unor cantități relativ mici de bani electronici sau virtuali, dar reieșind din faptul, că la achiziționarea sunt adesea folosite documente de identitate false, sau conturile persoanelor fizice care oferă posibilitatea de a le folosi altor persoane chiar fără să știe despre originea mijloacelor pentru tranzacțiile financiare („money mules”), putem concluziona că economia tenebră va încerca să „ocupe“ și să utilizeze pentru deservirea operațiunilor sale ilegale, nu numai companiile de procesare a plășilor, dar, de asemenea, companiile implicate în gestionarea banilor electronici și valute virtuale.

f) În cazul plăților între persoane fizice pentru mărfurile fabricate ilegal sau aduse prin contrabandă, sau pentru serviciile prestate fără reflectarea lor în evidență contabilă și impozitare ulterioară (de exemplu – cumpărarea de țigări de contrabandă sau benzină, servicii de reparații a clădirilor sau a autovehiculelor).

Consolidând lupta împotriva spălării banilor și finanțării terorismului, legiuitorul european demult a acordat atenția necesității înăsprii controlului asupra circulației numerarului. Alături de instituțiile financiare bancare și nebancare, măsuri de combatere a spălării banilor, de asemenea, sunt obligați să aplice persoanele, care vând diverse bunuri pentru bani în numerar.

În special, în Directiva 2005/60/UE din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului, a fost subliniat faptul că, în multe cazuri, s-a constatat că plățile în sume mari de numerar sporesc în mod semnificativ riscul spălării banilor. Prin urmare, în acele state membre ale UE, în care se permite achitarea cu sume mari în numerar, care depășesc o anumită limită, prezenta directivă ar trebui să se aplice persoanelor juridice și fizice care desfășurând activitatea comercială primesc sume de bani specificate în numerar. Pentru persoanele, care desfășoară comerțul cu bunuri de mare valoare, cum ar fi pietre prețioase, metale prețioase sau obiecte de artă, precum și pentru persoanele care organizează licitațiile, Directiva trebuie să fie aplicată în orice caz, dacă suma de bani achitată depășește 15 mii euro. Pentru a asigura o monitorizare eficientă privind aplicarea Directivei de persoanele în cauză, statele membre UE trebuie să efectueze măsuri de control asupra acțiunilor lor. Cu toate acestea este permisă, în funcție de nivelul de risc, asociat cu tranzacțiile în numerar în anumite țări, stabilirea unor măsuri mai stricte de control al decontărilor în numerar.

Reieșind din riscurile tot mai mari și amenințările la adresa sistemului financiar, legate de circulația de numerar, în Directiva a 4-a UE au fost stabilite măsuri mai stricte de control asupra tranzacțiilor comerciale în numerar. În textul din preambulul Directivei date (punctul 6) este specificat că, la plățile în sume mari de bani în numerar amenințarea spălării banilor devine deosebit de actuală. În scopul sporirii vigilenței și reducerii riscului care apare din cauza unor astfel de plăți în numerar, prezenta Directivă, trebuie să fie aplicată în privința persoanelor, care comercializează bunuri, dacă în decursul acestor operațiuni au loc plățile în numerar, a căror sumă este egală sau depășește 10 mii euro. În baza celor expuse în articolul 2 al prezentei Directive s-a constatat că Directiva a 4-a UE se aplică și altor persoane care comercializează bunuri, atunci când plățile sunt efectuate sau primite în numerar, iar suma de plată este egală sau

mai mare de 10 mii euro, indiferent dacă tranzacția este efectuată ca o singură operațiune sau ca mai multe operațiuni, care par a fi interdependente.

Astfel, prevederile menționate urmează a fi introduse în legislația națională de prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, pentru a reglementa utilizarea numerarului de către persoanele fizice și juridice, precum și pentru a fi instituite măsuri de raportare a acestor operațiuni.

3.3. Elementele necesare pentru fortificarea sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului

Sistemul autohton de raportare a activităților și tranzacțiilor suspecte este caracterizat de un număr foarte mare de tranzacții raportate în adresa Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor.

Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, analiza financiară a acestor tranzacții nu poate justifica realitatea spălării banilor sau finanțării terorismului în conformitate cu abordarea bazată pe risc, ca rezultat al calității slabe a rapoartelor prezentate de către entitățile raportoare.

Unul dintre motive este faptul că regimul de raportare existent prevede raportarea obligatorie a tranzacțiilor în baza criteriilor stabilite în actualul Ghid privind identificarea tranzacțiilor suspecte, fără o evaluare și o analiză amplă a tranzacției, fapt ce ar scoate în evidență existența reală a caracterului de suspiciune ale tranzacțiilor. De asemenea, indicatorii existenți nu sunt întotdeauna în mod specific adaptați la diferitele tipuri de entități raportoare.

În acest context, sistemul de identificare a activităților și tranzacțiilor suspecte, care cad sub incidența Legii nr. 190 din 26.07.2007 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului urmează a fi modificat și ajustat în conformitate cu noile prevederi ale Legii nr. 308 din 22.12.2018 astfel, încât, să fie exclus caracterul obligatoriu al raportării tranzacțiilor suspecte, suspiciunea urmînd a fi stabilită în baza criteriilor obiective și subiective și în temeiul a cel puțin criteriilor privind tranzacțiile cu zonele de risc sporit sau necooperante, lipsa sensului economic al tranzacțiilor, lipsa încrederii în persoanele care participă la tranzacție sau activitate, îndoială în ceea ce privește corectitudinea, legalitatea faptelor acestora, modul neobișnuit în care se efectuează tranzacția sau activitatea, riscurilor identificate în baza evaluării efectuate în domeniul propriu de activitate.

Această abordare este în conformitate cu cele mai bune practici internaționale și urmează a fi compilată în proiectul noii proceduri privind identificarea activităților și tranzacțiilor suspecte

care cad sub incidența Legii nr. 308 din 22.12.2017 „Cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului”

Reieșind din modificările ce necesită a fi operate, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor urmează să inițieze elaborarea, aprobarea și ajustarea Ghidului privind identificarea activităților și tranzacțiilor suspecte, a Ghidului cu privire la procedura de raportare a activităților sau tranzacțiilor suspecte precum și a Ghidului privind identificarea activităților și tranzacțiilor suspecte de finanțare a terorismului.

Propunem ca indicatorii și criteriile ce vor fi prevăzute în Ghid să poarte caracter de recomandare și urmează a fi utilizate în calitate de exemple în scopul de a asista entitățile raportoare întru determinarea caracterului suspect al tranzacției și necesitatea raportării către Serviciu.

Necesitatea modificării mecanismului de raportare a tranzacțiilor suspecte este dictată de prevederile standardelor internaționale și tendințele la nivel mondial exprimate prin aplicarea procedurilor privind abordarea bazată pe risc a clienților și tranzacțiilor.

Abordarea bazată pe risc a tranzacțiilor și clienților trebuie să ofere un mecanism eficient pentru identificarea potențialelor riscuri de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, asociate cu clienții și tranzacțiile acestora, și care să permită entităților raportoare să se concentreze doar asupra clienților, activităților și tranzacțiilor ce reprezintă un risc de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

În acest context, trebuie să relevăm importanța efectuării evaluării riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului la nivelul fiecărei entități raportoare pentru a putea pune în aplicare abordarea bazată pe risc a tranzacțiilor și clienților. De asemenea, un factor important este reprezentat de modul în care entitatea raportoare gestionează și minimizează riscurile de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, în special riscul de imagine, operațional, legal, de concentrare și cel al tehnologiilor informaționale și alte riscuri identificate în domeniul propriu de activitate, care trebuie prevăzute în politicile interne.

Identificarea activităților și tranzacțiilor suspecte urmează a fi efectuată de către entitățile raportoare, inclusiv în cazul apariției unor suspiciuni referitoare la structura proprietății și structura de control a clientului, pe care entitatea raportoare, conform politicilor și programelor proprii, le consideră suspecte de spălarea banilor sau finanțarea terorismului, independent de derogări, scutiri sau limite stabilite.

De asemenea, abordarea bazată pe risc a tranzacțiilor și clienților urmează a fi actualizată periodic de către entitatea raportoare, reieșind din tendințele, metodele și de evaluarea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului la nivel național.

Totodată, pentru menținerea unui sistem intern eficient de prevenire și combatere a spălării banilor, este foarte important ca entitățile raportoare să aloce resursele tehnice, financiare și umane necesare demarării acestui proces foarte complex.

Concluzii la capitolul 3.

Evaluarea riscurilor constituie fundamentul unei abordări bazate pe risc în cadrul instituției bancare, ceea ce permite băncii să înțeleagă cum și în ce măsură este vulnerabilă la riscurile de spălare de bani și finanțare a terorismului. Procesul de estimare a riscurilor conduce la o clasificare mai precisă a riscului, fapt ce va ajuta banca să determine măsurile și acțiunile necesare care pot fi întreprinse pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului precum și identificarea resurselor care vor fi implicate.

Prognozarea riscului și controlul intern în scopul contracarării legalizării veniturilor ilicite, trebuie să ia în considerare probabilitatea apariției acestor factori și dispunerea măsurilor de compensare a consecințelor care decurg. În această privință, trebuie indicată dependența programelor de organizare eficientă a controlului intern în cadrul aplicării măsurilor de monitorizare financiară ca instrument de evaluare a riscului de participare a băncii în procesele de legalizare a veniturilor obținute ilegal, deoarece anume activitatea coordonată a sistemului de control intern, realizată prin programele dezvoltate, este principalul mijloc de minimizare a riscurilor de spălarea banilor.

În ceea ce privește identificarea factorilor de risc externi, este important să subliniem faptul că potrivit datelor Băncii Mondiale instituția de credit a RM funcționează într-un mediu economic, cu o pondere mare a afacerilor tenebre, din ce reiese, că sistemul de control intern, în scopul contracarării spălării nu ar trebui să se limiteze la o singură unitate, ci ar trebui să conțină totalitatea unităților cu un conținut subiectiv clar definit și prezența unor legături puternice între elementele sale.

Acest lucru confirmă importanța sprijinului metodologic al activităților care vizează lupta cu legalizarea mijloacelor bănești. Astfel, la scară națională, avem o înțelegere a importanței formării potențialului resurselor umane în domeniul cercetat. Un reper important în acest sens ar putea fi dezvoltarea de cercetări fundamentale și aplicate în vederea extinderii

metodelor de luptă împotriva acțiunilor ilegale în sfera economică, incluzând cooperarea interdepartamentală cu privire la problemele studiate, în scopul de a obține rezultatele convenite.

Pe baza recomandărilor metodologice expuse, orientate spre elaborarea algoritmului de monitorizare financiară a riscului participării sectorului financiar-bancar în procesele de spălare a veniturilor este oportun de a face următoarele concluzii.

1. Algoritmul elaborat ca instrument de monitorizare financiară va asigura crearea unei abordări sistematice la calitatea gestionării riscului participării băncii în sistemele ilegale de spălare a mijloacelor bănești, va permite asigurarea unei abordări complexe pentru evaluarea produselor bancare, serviciilor, clienților și proprietarilor beneficiari.

2. Algoritmul aplicabil ajută la realizarea controlului eficacității măsurilor întreprinse, inclusiv acumulând informații pentru utilizarea ulterioară, ceea ce permite crearea categoriilor specifice de modelare a riscului participării băncii în procesele de legalizare a mijloacelor bănești și va permite la stadiul incipient identificarea premiselor amenințărilor emergente.

În acest sens, controlul statului, în scopul de a contracara legalizarea veniturilor din infraționi trebuie să fie definit ca un sistem cu mai multe niveluri, care asigură punerea în aplicare a obiectivelor strategice ale politicilor naționale în domeniu, afectând obiectul controlului prin utilizarea unor forme specifice de influență, manifestate prin metode și principii caracteristice. Urmare a analizei fundamentelor instituționale ale monitorizării financiare, considerăm că este posibilă examinarea elementelor structurale ale controlului intern, orientate spre prevenirea, detectarea și reprimarea riscurilor de spălarea banilor.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Conform cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctorat, putem formula următoarele concluzii:

Dezvoltarea gândirii științifice despre fenomenul social-economic legat de spălarea banilor, contribuie la o aplicare mai eficientă a măsurilor de contracarare orientate la eliminarea particulară a cauzelor apariției acestuia. Temeiul dat face posibilă sistematizarea informațiilor obținute, utilizate ca principala resursă pentru monitorizarea și prognozarea riscurilor și amenințărilor nou apărute din partea grupurilor criminale de spălare a mijloacelor bănești. Transparența piețelor financiare sunt componentele de bază care contribuie la activitatea eficientă a economiilor, totodată, trebuie de ținut cont că acestea sunt supuse riscului permanent de a fi implicate în fenomenul spălării banilor. Utilizarea sistemului financiar al statului în scopuri ilicite, cum ar fi spălarea banilor, subminează și destabilizează funcționalitatea și integritatea sistemului, afectând procesele economice, cât și întreaga populație a statului respectiv [72].

Generalizând literatura științifică din domeniul cercetat, prin evaluarea acestui fenomen negativ al activității economice contemporane, putem remarca că spălarea banilor are loc prin utilizarea unui set de metode și tehnici economice. Rezultatele activităților ilicite din cadrul economiei subterane, obținute prin intermediul corupției și altor activități ilegale, permanent sunt orientate spre îmbrăcarea unei forme care ar avea aparent o proveniență justificată legal, pentru a-și face loc în economia reală. În consecință, deducem, că *prin spălarea banilor se urmărește crearea unor noi surse de venit, care să nu fie supuse reglementarilor fiscale și anume, de această traiectorie științifică a fost cercetată*. Deci, spălarea banilor este un proces complex format din multiple etape prin implicarea atât a instituțiilor financiare cât și a persoanelor fizice [72].

Din cercetările efectuate, concluzionăm că riscul de legalizare a veniturilor presupune posibilitatea participării unei instituții bancare în cadrul schemelor ilegale prin intermediul deservirii clienților. Acest fapt reflectă interdependența funcțiilor de control intern de identificare a riscurilor de legalizare a veniturilor cu alte programe adoptate de banca în scopul contracarării spălării banilor, în special, cu programul de identificare a clienților [73].

În scopul de aplicare a măsurilor de monitorizare financiară de detectare a riscului de participare a băncii în procesele de legalizare a veniturilor este necesară o muncă complexă de

identificare a clienților și a proprietarilor beneficiari. Categoria de risc conține o combinație de amenințări ca o totalitate de factori externi și vulnerabilități, care subînțelege deficiențele în lucrul sistemului de control intern, pentru bancă apar două niveluri de factori de risc: intern și extern. Însă, aceste măsuri realizate numai în cazul evaluării calitative de informații colectate din partea profesioniștilor care identifică direct diverse amenințări și riscuri. Lipsa de cunoștințe suficiente, abilități analitice poate atrage după sine o reevaluare a gradului de risc, precum și subestimarea factorilor negativi, ceea ce în nici un caz nu contribuie la repartizarea eficientă a resurselor, care sunt la dispoziția atât a structurilor guvernamentale, precum și a subiecților activității economice [72, 73].

Aspectele studiate au permis examinarea procesului de monitorizare financiară care vizează identificarea riscului implicării băncii în procesul de legalizare a mijloacelor bănești, din interior, de a analiza programele esențiale de funcționare, ceea ce a predeterminat necesitatea de a elabora recomandările metodice de dezvoltare a algoritmului de monitorizare financiară ca un instrument de identificare a riscului bancar de participare în procesele de spălare a veniturilor. Astfel, analiza standardelor internaționale și asigurării instituționale a procesului de transparență a fluxurilor financiare permite să concluzionăm referitor la faptul că consolidarea instituțională a complexului de măsuri privind identificarea corectă și multilaterală a clienților joacă un rol dominant în sistemul de sporire a transparenței operațiunilor bancare destinate să contracareze legalizarea veniturilor obținute din activitatea infracțională.

Republica Moldova, în ultimii ani depune eforturi considerabile în fortificarea mecanismelor de depistare, prevenire și combatere a spălării banilor proveniți din activități infracționale. Este foarte important ca resursele să fie orientate pentru prevenirea și reducerea riscurilor de spălare a banilor doar după un proces comprehensiv de evaluare, analiză și percepere a riscurilor. Concluzionăm că activitățile în cauză pot fi efective când se alocă resurse pentru a obține efectul optimal. În acest context urmează a fi pus accent deosebit pe activitățile de identificare și reducere a vulnerabilității sectoarelor financiar-bancare și nebankare față de riscul spălării banilor prin prisma respectării standardelor internaționale în domeniu. Cu referire la sistemul bancar autohton, putem remarca faptul că monitorizarea financiară, în scopul de a contracara apariția riscului de participare a băncii în schemele de spălare a banilor, creează temelie principală pentru prognozarea calitativă a amenințărilor emergente [74].

Soluționarea problemei științifice importante care constă în fundamentarea științifico-metodologică a optimizării procesului de prevenire și combatere a spălării banilor în sectorul

financiar-bancar din Republica Moldova, a făcut posibilă scoaterea în prim-plan a unor propuneri și recomandări care pot contribui la perfecționarea mecanismului de determinare și combatere a fenomenului de spălare a banilor în cadrul sistemului, și care permit adoptarea unor măsuri de menținere a echilibrului financiar a activității economiei naționale.

În vederea identificării viitoarelor amenințări, în calitate de element-cheie al sistemului de combatere a spălării banilor, recomandăm băncilor autohtone utilizarea modelului economico-matematic de minimizare a riscului de participare a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite care se bazează pe utilizarea prognozărilor ca modalitate de previziune întemeiată, bazată atât pe experiența acumulată, cât și pe tendințele actuale. În baza elaborării și testării acestui model, constatăm că acesta în calitate de element eficient a sistemului de control intern, oferă posibilitatea băncii de a reduce nivelul de risc asociat cu eventuala participare a sa la schemele ilegale de spălare a banilor, precum și pe baza resurselor informaționale primite în acest sens, de a realiza monitorizarea minuțioasă a acesteia.

În scopul realizării unei politici sigure de combatere a legalizării veniturilor ilicite este recomandabil de a elabora recomandările metodologice de dezvoltare a unui algoritm eficient, care include programele de monitorizare financiară de determinare, prevenire și redresare a riscului de participare a băncii în schemele care vizează legalizarea mijloacelor bănești ilegale. În primul rând este necesar de a identifica și elimina riscurile prin organizarea unui proces continuu de monitorizare a operațiunilor efectuate. Această afirmație rezultă din gradul ridicat de variabilitate a amenințărilor emergente atât de la clienți, cât și de la produsele oferite de către bănci.

În scopul studierii clientului, în conformitate cu abordarea riscului, se recomandă, o listă standard de informații obținute în procesul de identificare a clientului. Efectuarea acestei analize de informații vor permite nu doar identificarea riscurilor concrete, caracteristice țării gazdă, dar, de asemenea, de a identifica caracteristicile regionale de funcționare a sectorului, căci realizarea procesului de evaluare națională a riscurilor în domeniul spălării banilor asistă autoritățile în gestionarea și alocarea eficientă a resurselor naționale prevenind afectarea integrității și stabilitatea pieței financiare și a instituțiilor naționale.

Și nu în ultimul rând, se impune intensificarea cooperării interinstituționale prin crearea unui mecanism practic și viabil de schimb de date și informații, or, este imperativ de menționat că sporirea cooperării internaționale prin executarea calitativă a solicitărilor de asistență tehnică internațională, participarea activă în cadrul comitetelor și forumurilor internaționale și

interacțiunea cu organizațiile internaționale din domeniu va eficientiza activitatea de autorităților naționale în prevenirea și combaterea spălării banilor.

Realizarea procesului de evaluare a riscurilor aferente spălării banilor la nivel național, impune asigurarea echilibrului și proporționalității măsurilor întreprinse cu nivelul și tipul riscului identificat, care permite obținerea unor obiective înalte la un cost relativ redus. Astfel, în vederea obținerii rezultatelor viabile de îmbunătățire a sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor considerăm drept oportună și extrem de necesară menținerea abordării strategice asupra fenomenului la nivel național.

Bibliografie

1. Ammirati D. Il reato di riciclaggio di denaro sporco nel sistema finanziario e bancario internazionale, Casa Editrice dott. Antonio Milani, 1994.
2. Arrastia J. Money Laundering - situation in USA. Ed. Dublin: Sweet and Maxwell, 1996.
3. Bardoloi S. Measuring Operational Risk: The Data Challenges, Banking and Technology New Service Network, England, 2004.
4. Beare M., Schneider S. Tracing of Illicit Funds: Money Laundering in Canada, Ottawa, 1990.
5. Belaisha B., Graham B. Money laundering in Dubai: strategies and future directions. In: Journal of Money Laundering Control, Vol. 17 Iss: 3/2014.
6. Bișa C. Utilizarea paradisurilor fiscale între evaziune fiscală legală și fraudă fiscală, Editura BMT Publishing House, București, 2005.
7. Bogdan C. Spălarea banilor. Aspecte teoretice și de practică judiciară, Editura Universul Juridic, București, 2010. 137 p.
8. Burlacu Gh., Patroi D. Criminalitatea economico-financiară între național și transfrontalier, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005.
9. Buzan C. Paradisurile fiscale și centrele financiare off-shore în contextul economiei mondiale, Ed.: C.H.Beck, București, 2011.
10. Căpățână O. Tratat de drept al comerțului internațional, Ed.: Lumina Lex, București, 1995, 181 p.
11. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002, Monitorul Oficial al RM nr. 2-74/195 din 14.04.2009.
12. Committee of European Securities Regulators: <http://www.cesr-eu.org/> (vizualizat la 14.03.2015)
13. Convenția Europeană privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=35542 (vizualizat la 14.03.2015)
14. Convenția ONU din 20.12.1988 de la Viena contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, Tratatate internaționale la care RM este parte, vol. VIII, Chișinău, Editura Moldpres, 1999.

15. Costat C. Legislatie comunitara fiscala, Ed. Hamangiu, Bucuresti, 2008.
16. Costea I-M. Combaterea evaziunii fiscale și fraudă comunitară. Editura C. H. Beck, București, 2010.
17. Chatain P. Preventing Money Laundering and Terrorist Financing: A Practical Guide for Bank Supervisors. Ed: World Bank, 2009, 271 p.
18. Cowell F. The economic analysis of tax evasion: Bulletin of Economic Research, New York, 1985.
19. Cristis N. Evaziune fiscală și spălarea banilor. Editura Hamangiu, București, 2006.
20. Cristuș N. Evaziunea fiscală și spălarea banilor, Ediția a III-a, Editura Hamangiu, București, 2011
21. David M. Economia subterană și spălarea banilor. Ed. Europolis, Constanța, 2008.
22. Dăianu D., Vrânceanu R., România și Uniunea Europeană, Editura Polirom, Iași, 2002.
23. Dion M. Is money laundering an ethical issue? In: Journal of Money Laundering Control, Volume 18, Issue 4, 2015.
24. Directiva 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului, JO L 309/15 din 25.11.2005, cunoscută drept cea de-a treia Directivă privind spălarea banilor (3rd Money Laundering Directive – MLD)
25. Directivele Consiliului 91/308/EEC din 10 Iunie 1991 si 2001/97/EC din 4 Decembrie 2000. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:62005CJ0305> (vizualizat la 24.01.2016)
26. Florescu C. Aspecte ale evoluției reglementărilor privind protecția deponenților în relația acestora cu băncile de depozitare (II). În: Revista de drept comercial nr. 1/2001
27. Florescu V. Drept bancar și valutar. Ed. Tribuna Economica, București, 2006.
28. Gallant M. Money laundering consequences: Recovering wealth, piercing secrecy, disrupting tax havens and distorting international law. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 17, Issue 3, 2014.
29. Ghid privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova.
http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/economiccrime/MoneyLaundering/projects/MOLICO/AML-CTF/Agenda_Brussels_23-25.07.07.PDF (vizualizat la 14.03.2015)

30. Ghid privind statistica ratelor dobânzii practicate de instituțiile de credit (Norma Băncii Naționale a României nr. 14/2006).
31. Gîrlea M., Filip A., Ciobanu O. Rolul resurselor financiare în activitatea băncilor comerciale. Materialele conferinței științifice internaționale „Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial”, 30-31 octombrie 2015, Chișinău: USM, 2015.
32. Hoanta N. Evaziunea fiscală. Ed. Tribuna Economica, București, 1997.
33. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards – a Revised Framework, Basel Committee on Banking Supervision, 2004 <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf> (vizualizat la 14.03.2017).
34. Ionaș Al. Drept penal român. Partea specială, vol. I, Editura Romprint, Brașov, 2005.
35. Keesoony S. International anti-money laundering laws: the problems with enforcement. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 19, Issue 2, 2016.
36. Koker L. The FATF’s customer identification framework: fit for purpose? In: Journal of Money Laundering Control, Volume 17, Issue 3, 2014.
37. Kroeker R. G. The pursuit of illicit proceeds: from historical origins to modern applications. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 17, Issue 3, 2014.
38. Lascu I. Spălarea banilor. Actualitate. Realitate socială și incriminare. În: Dreptul, nr. 6/2003, p. 3. RSJ nr.1/2015.
39. Legea nr. 190-XVI din 26.07.2007 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, Monitorul Oficial al RM nr.141-145/597 din 07.09.2007.
40. Levente K., Sandor D. Fraud risk in electronic payment transactions. In: Journal of Money Laundering Control, Vol. 19 Iss: 2, 2016.
41. Luchian I. Frauda fiscală ca fenomen global. În: Economie și sociologie, nr.4, 2012
42. Manual de instruire privind combaterea spălării banilor și finanțării terorismului: Proiect finanțat de uniunea europeană prin Programul Phare, 2002, <http://www.onpcsb.ro/pdf/MANUAL%20INSTRUIRE%20-%20ROMANA.pdf> (vizualizat la 12 iulie 2016)
43. Moțpan V. Spălarea banilor: caracteristici generale și mecanisme de combatere. Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. Științe socioumane, ediția a XI-a, nr.2/2016.

44. Mrejeru T., Andreiu D., Florescu P. Evaziunea fiscală, Ed.: Tribuna Economică, București. 2000.
45. Mugarura N. Does the broadly defined ambit of money laundering offences globally, a recipe for confusion than clarity, In: Journal of Money Laundering Control, Volume 19, Issue 4, 2016.
46. Naheem M. A. Internal audit function and AML compliance: the globalisation of the internal audit function. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 19, Issue 4, 2016.
47. Naheem M. A. Money laundering using investment companies In: Journal of Money Laundering Control, Volume 18, Issue 4, 2015.
48. Naheem M. A. Trade based money laundering: towards a working definition for the banking sector. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 18, Issue 4, 2015.
49. Nandra E. Competitia fiscala. Infernul si paradisul fiscal, Ed.: Sfera Juridica, Cluj, 2008.
50. Ong. M. The Basel Handbook: A guide for Financial Practitioners, Incisive Media Ltd. With KPMG, London, UK, 2005.
51. Perciun R., Cuhai R. Stabilitatea financiară a economiei în tranziție. Monografie, Chișinău: INCE, 2015, 398 pag.
52. Popa G. Globalizarea Piețelor și spălarea banilor. În: Lucrările Academiei Română, Institutul Național de Cercetări Economice, Seria Probleme Economice, vol. 202, București, 2006.
53. Popa Șt., Cucu A., Economia subterană și spălarea banilor, Ed.: Expert București, 2000.
54. Postolache V. Impactul inovațiilor financiare asupra bankingului tenebru. Materialele Conferinței internaționale științifico-practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, 16-17 octombrie 2014, vol. II, Chișinău: INCE, 2014.
55. Ramandeep K. Managing money laundering risks in commercial letters of credit: Are banks in danger of non-compliance? A case study of the United Kingdom. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 19, Issue 2, 2016.
56. Raport anual 2011 al SPCSB <http://www.cna.md/SPCSB> (vizualizat la 12.08.2015)
57. Raport anual 2012 al SPCSB <http://www.cna.md/SPCSB> (vizualizat la 12.08.2015)
58. Raport anual 2013 al SPCSB <http://www.cna.md/SPCSB> (vizualizat la 12.08.2015)

59. Raport anual 2014 al SPCSB <http://www.cna.md/SPCSB> (vizualizat la 12.08.2015)
60. Raport anual 2015 al SPCSB <http://www.cna.md/SPCSB> (vizualizat la 22.07.2016)
61. Raport anual 2016 al SPCSB <http://www.cna.md/SPCSB> (vizualizat la 02.07.2017)
62. Raport de stare a țării. Expert-Grup, Chișinău, 2015. https://crjm.org/wp-content/uploads/2015/07/Raport_de_Stare_a_Tarii_2015.pdf
63. Raportul Națiunilor Unite, Oficiul de Control al Drogurilor și de Prevenire a Crimei. Programul Global contra Spălării Banilor. Raport preliminar 29-Mai-1998.
64. Reuter P., Truman E. Global Surveillance of Dirty Money: Assessing Assessment of Regimes to Control Money Laundering and Combat the Financing of Terrorism American Bar Foundation, 2014. 61 p.
65. Reuter P. Truman E. Chasing dirty money: The fight against money laundering. Washington: Institute for Internațional Economics, 2004.
66. Reuter P. Truman E. Drug Policy and the Public Good. Ed: Oxford University Press. 2010.
67. Roșca P. Relații interstatale în domeniul combaterii fraudelor fiscale. În: Revista Finconsultant, nr. 6, 2012.
68. Sandu I. Spălarea banilor: Factor destabilizator în economie. Ed.: Universitaria Craiova, Craiova, 2012.
69. Socol A. Principalele tipuri de riscuri operaționale ce pot afecta activitatea unei societăți bancare: identificare, măsuri de prevenire și diminuare în perspectiva acordului Basel II. În: Analele Universității ”1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Anul V, Nr.5/2006.
70. Sornette D., Woodard R. Financial Bubbles, Real Estate Bubbles, Derivative Bubbles and the Financial and Economic. In: Swiss Finance Institute Research Paper Series, no.15, 2009.
71. Stack G. Shell companies, Latvian-type correspondent banking, money laundering and illicit financial flows from Russia and the former Soviet Union. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 18, Issue 4, 2015.
72. Șarco V. Armonizarea legislației fiscale a Republicii Moldova, la standardele Uniunii Europene privind prevenirea și combaterea fenomenului evazionist. În: Analele Institutului Național de Cercetări Economice, Chișinău, Ediția a V-a, nr.1/2015.

73. Șarco V. Definirea procesului de spălare a banilor și riscuri aferente. Conferința științifică internațională „Rolul științei și educației în implementarea Acordului de asociere la Uniunea Europeană”, ASEM, USPEE, CNAA, 05 februarie 2015, Chișinău, 2015.
74. Șarco V. Instrumente utilizate în spălarea banilor și a fraudei fiscale: forme de manifestare și măsuri de combatere. Conferința științifică internațională „Inovații, performanță și competitivitate în sectorul bancar”, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Comisia Națională a Pieții Financiare, 30-31 octombrie 2015, Chișinău, 2015.
75. Șarco V. Monitoring the risk of banks' participation in the process of money laundering. În: Revista teoretico-științifică „Economie și sociologie”, Chișinău, AȘM, nr 4/ 2016.
76. Șarco V., Monitorizarea financiară a riscului participării băncii în procesul legalizării veniturilor ilegale. Conferința științifică internațională „Probleme ecologice și geografice în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova: realizări și perspective”, AȘM, 14-15 septembrie 2016, Chișinău.
77. Tendințe în economia Moldovei. Nr. 18 (trim. II) 2015, Chișinău: INCE, 2015.
78. Truby J. Qatar's progress towards preventing terror finance through the abuse of charitable status and the financial sector. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 19, Issue 4, 2016.
79. Ulian G., Șarco V. Combaterea fraudei fiscale și a spălării banilor: aspecte economice, instituționale și legislative. Conferința științifică internațională „Inovații, performanță și competitivitate în sectorul bancar”, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Comisia Națională a Pieții Financiare, 30-31 octombrie 2015, Chișinău, pag. 258 – 264.
80. Ulian G., Șarco V. Riscul de participare a băncii în procesul de spălare a banilor. În: Revista științifică a Universității de Stat din Moldova „Studia Universitatis Moldaviae”, nr.7(97), Chișinău, 2016.
81. Ulian G., Șarco V. Viziune doctrinară asupra fenomenului de fraudă și evaziune fiscală. Conferința științifică internațională „Potențialul de finanțare al pieței financiare și perspectivele dezvoltării acesteia”, CNPF, ASEM, IDIMM, FEAA, 27-28 noiembrie 2015, Chișinău, 2015.

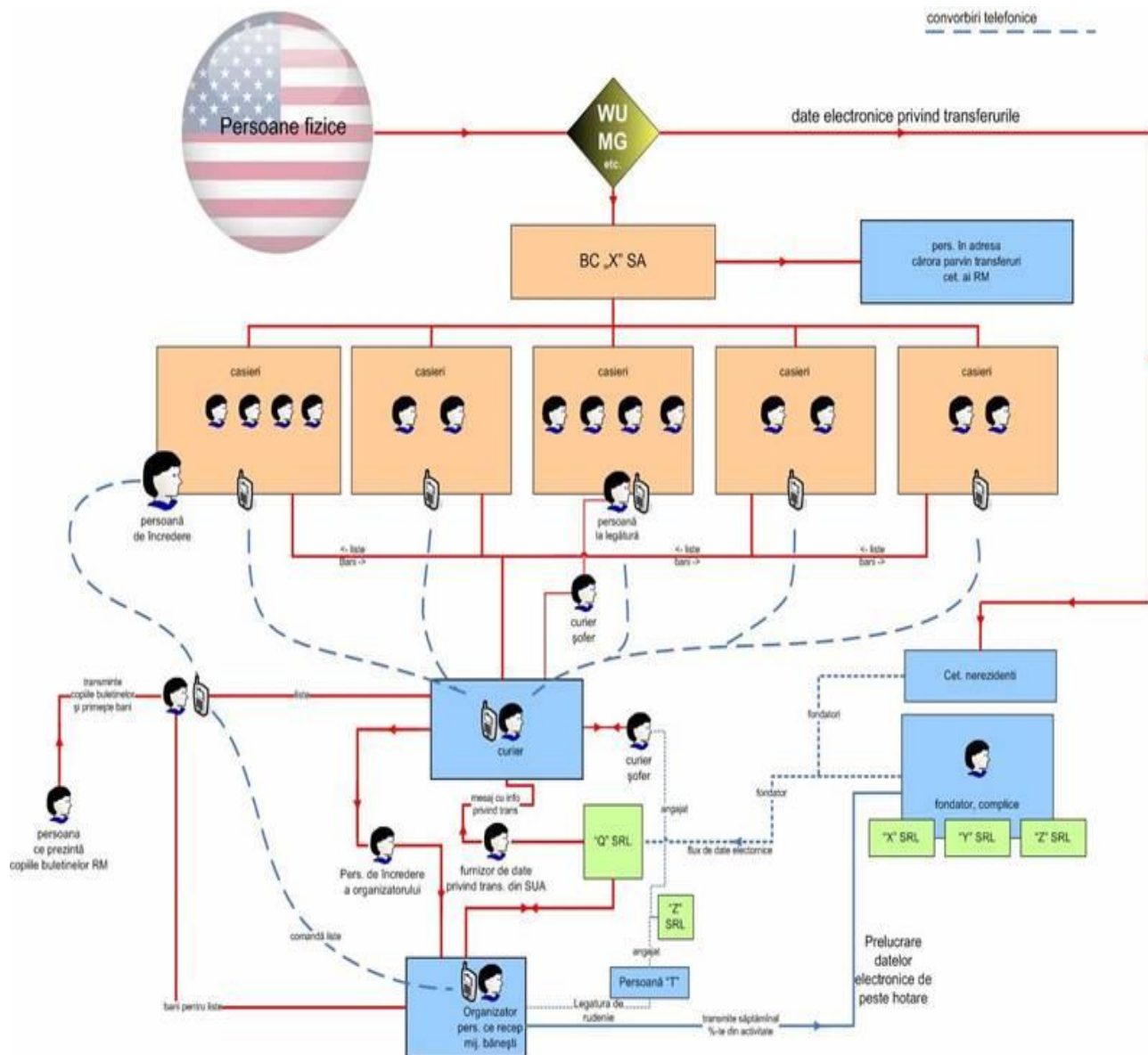
82. Voicu C. Spălarea banilor murdari. Ed.: Sylvi, București, 1999.
83. Yeoh P. Enhancing effectiveness of anti-money laundering laws through whistleblowing. In: Journal of Money Laundering Control, Volume 17, Issue 3, 2014.
84. Ананикян Д. Отмывание денежных средств, полученных преступным путем: основные понятия. В Журнале: Аспирант и соискатель, № 3., 2012.
85. Баньковский А. Отмывание «грязных» денег и международный терроризм. Международная Научно-Практическая Конференция «Терроризм и безопасность на транспорте», 5—6 февраля 2002 г. Москва, 2002. Часть 2.
86. Викторов И. Свободные экономические и оффшорные зоны. В Журнале: Законность. № 11, 2000.
87. Водянов А. Легализация (отмывание) безналичных денежных средств, полученных преступным путем, как межотраслевое понятие. In: Современное право. № 3/2015. <http://eLibrary.ru/> (vizualizat la 04.12.2015)
88. Гамза В., Ткачук И. Банк как субъект борьбы с легализацией (отмыванием) преступных доходов. In: Банковское дело. № 5, 2002.
89. Глухов Д. Современное состояние легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. In: Молодой ученый. №6., 2013.
90. Говор О. Проблемы легализации доходов в российской федерации: состояние и перспективы. В Журнале: Вестник Томского государственного университета. Экономика. № 3, 2012.
91. Голованов Н. Теневая экономика и легализация преступных доходов. Ed.: Санкт-Петербург: Питер, 2003. 303 стр.
92. Григорьева Н. Опыт зарубежных стран в противодействии легализации денежных средств или иного имущества, полученных преступным путем: проблемы и перспективы. В Журнале: Вестник Челябинского государственного университета. 2012/ № 29 (283).
93. Жилин Е. Третья директива ЕС о борьбе с отмыванием денег и финансированием терроризма - новый барьер для преступных капиталов. In: Уголовное право, № 6., 2006.
94. Жубрин Р. Борьба с легализацией преступных доходов: теоретические и практические аспекты. Ed.: Волтерс Клувер, М., 2011. 339 с.

95. Зимин О. Типология легализации преступных доходов. В Журнале: Научный портал МВД России. № 1, 2008.
96. Зуева А. С. Легализация доходов, полученных незаконным путем, на рынке ценных бумаг. В Журнале: Юридическая наука: история и современность. № 9, 2012.
97. Кириленко В. К вопросу о предупреждении легализации денежных средств или иного имущества, приобретенного преступным путем. В Журнале: Альманах современной науки и образования. № 11, 2010. стр. 26-30: <http://eLibrary.ru/> (vizualizat la 23.02.2015)
98. Косюк А. Финансовый мониторинг как механизм управления банковским риском легализации преступных доходов. В Журнале: Труд и социальные отношения. № 6, 2011. стр. 95-100.: <http://eLibrary.ru/> (vizualizat la 23.02.2015)
99. Лилли П. Грязные сделки. Тайная правда о мировой практике отмывания денег, международной преступности и терроризме. М. : Феникс, 2005. 400 с.
100. Логинов Е. Отмывание денег через Интернет - технологии: методы использования электронных финансовых технологий для легализации криминальных доходов и уклонения от уплаты налогов. Учебное пособие для студентов вузов. Ed: ЮНИТИ-ДАНА, Москва, 2005. 208 с.
101. Лунеев В. Эпоха глобализации и преступность. Ed: Норма, М., 2007. 555 с.
102. Мельников В. Противодействие легализации незаконных доходов. Ed: Междунар. центр финан.-экон. развития, М., 2007. 228 с.
103. Мурсикаев Р. Актуальные вопросы профилактики незаконной легализации (отмывания) доходов в экономике. В Журнале: Актуальные вопросы экономики, управления и права: сб. научных трудов (ежегодник). № 5, 2014.
104. Перчун Р., Петрова Т. Финансовая безопасность Республики Молдова. LAP LAMBERT Academic Publishing, Saarbruchen, Deutschland, 2014.
105. Плешаков А. Отдельные проблемы противодействия легализации денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. В Журнале: Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. № 12, 2010.
106. Ревенков П., Воронин А. Отмывание незаконных доходов: анализ проблемы и некоторые рекомендации. В Журнале: Деньги и кредит. № 4, 2011.

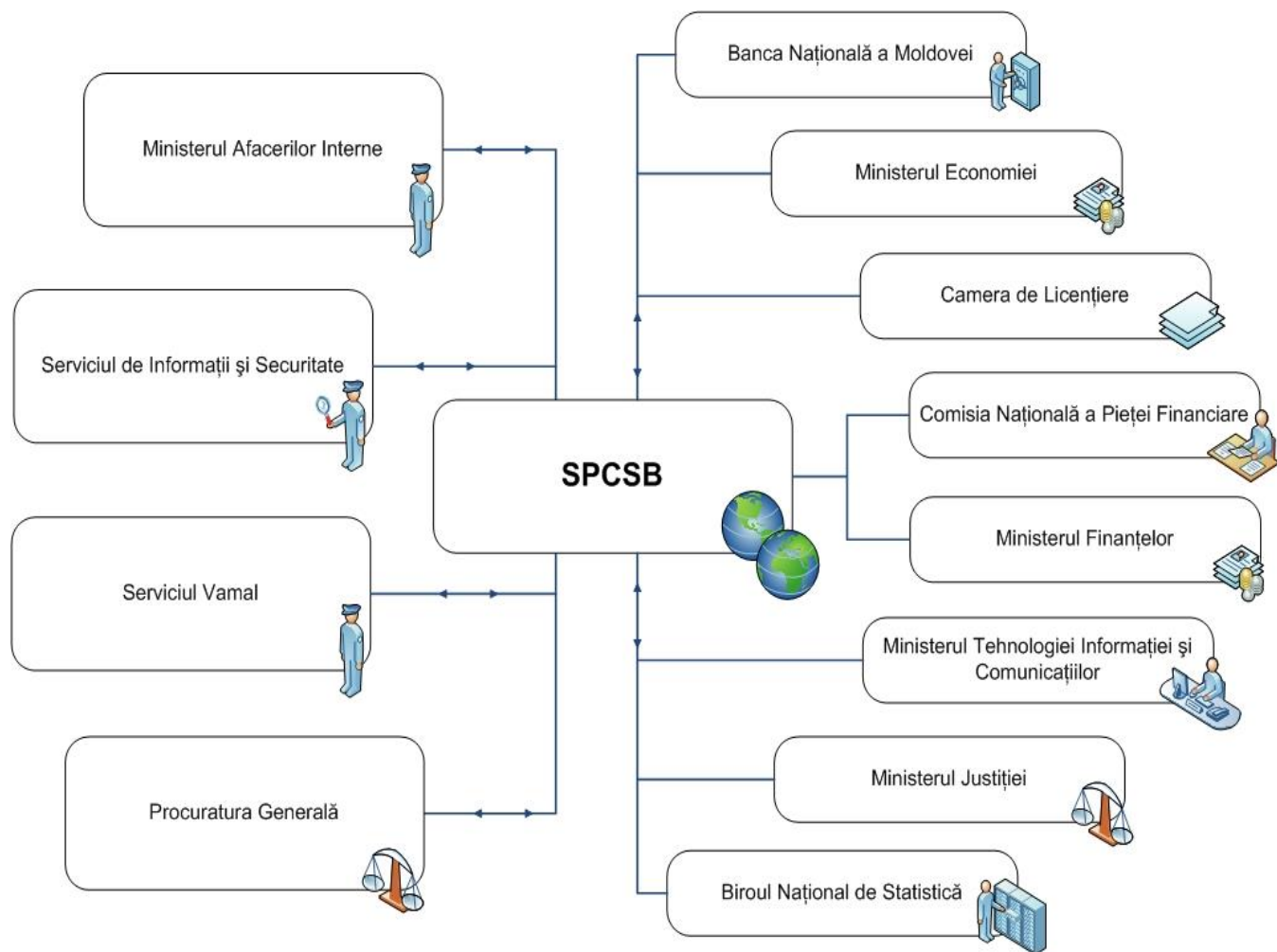
107. Румак Е. Аудит в системе противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем: [монография] Ed: «Знание», ИВЭСЭП, Санкт-Петербург, 2008, 128 с.
108. Сенько А. Приостановление финансовых операций органами прокуратуры. В Журнале: Законность и правопорядок. 2008. № 4.
109. Танющева Н. Методологические аспекты формирования системы противодействия отмыванию теневых капиталов. В Журнале: Известия Дальневосточного федерального университета. Экономика и управление. № 3, 2011. стр. 119-128.
110. Хомицкий Е. Уклонение от уплаты налогов как составляющая легализации незаконных доходов. В Журнале: Экономический журнал. № 4, 2010.
111. Цепелев В. Проблемы международного сотрудничества в противодействии легализации (отмыванию) преступных доходов и пути их разрешения. В Журнале: Российский криминологический взгляд. 2008, № 4.
112. Шаманина Е. Актуальные вопросы противодействия незаконным финансовым операциям в банковской сфере. В Журнале: Деньги и кредит. № 5/2014.
113. <http://bnm.md/ro/content/evolutia-pietei-creditor-si-depozitor-luna-noiembrie-2015> (vizualizat la 23.12.2016)
114. <http://www.businessforecast.by/partners/ratings> (vizualizat la 23.12.2016)
115. <http://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item> (vizualizat la 02.06.2017)
116. <http://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item> (vizualizat la 14.01.2016)
117. <http://www.fatf-gafi.org> (vizualizat la 03.02.2016)
118. <http://www.statistica.md> (vizualizat la 23.12.2016)
119. http://www.mpublic.ro/jurisprudenta/publicatii/infractiuni_spalare_bani.pdf (vizualizat la 02.09.2015)
120. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0016> (vizualizat la 02.09.2015)
121. <http://www.onpcsb.ro/pdf/Directiva%20UE%20849-2015.pdf> (vizualizat la 02.09.2015)
122. <http://www.aei.md> (vizualizat la 12.09.2016)
123. <http://doctorate.ulbsibiu.ro/wp-content/uploads/REZ-ROM-ROGHINA.pdf>

ANEXE

Modul de acționare al persoanelor implicate în spălarea banilor

Structura sistemului de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova

**Statistica privind operațiunile suspecte înregistrate în baza analizei activității
sistemului bancar al Republicii Moldova
în perioada anilor 2006-2016 (formulare raportate)**

Year	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec
2006	12260	13003	13498	15349	16180	16573	17609	20006	21736	23294	23769	23901
2007	10071	10290	11035	12336	12544	12916	13383	13784	13859	16876	17124	18035
2008	11900	12439	12942	12965	13120	14590	14995	16114	18739	19522	21178	44510
2009	12815	22433	29911	26830	26432	29595	31487	28702	32494	28172	28623	35087
2010	20200	28583	33802	28877	26809	28389	33094	29500	32008	37323	38398	23100
2011	37747	28621	31623	32562	38698	42157	45258	39317	48799	48500	51145	55250
2012	43120	50965	58402	55977	66919	66075	70107	70165	69528	75788	70503	70269
2013	55539	60762	65861	71874	69210	71019	76262	73404	74175	79940	72939	80907
2014	51443	53230	56383	57589	52340	49820	51837	46637	49954	48921	45820	59248
2015	44876	55059	61710	62314	62159	62358	63018	46650	53572	49213	48154	54277
2016	38459	44290	49967	50771	49946	50697	48358					

*Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale
Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor*

**Statistica privind operațiunile limitate înregistrate în baza analizei activității
sistemului bancar al Republicii Moldova
în perioada anilor 2006-2016 (formulare raportate)**

Year	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec
2012	32019	34650	38615	47610	40469	37993	42297	44923	44262	46235	44398	45132
2013	39398	38743	34497	38013	37869	36069	41342	41850	41283	47134	42245	48041
2014	36646	36109	40783	42027	40355	42387	45991	44425	45476	47068	44033	50706
2015	32242	35670	32646	30452	30692	33603	35069	30746	42986	41096	36966	46828
2016	30969	35446	38540	37947	36103	32195	30926					

*Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale
Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor*

Anexa 5

**Statistica privind operațiunile în numerar înregistrate în baza analizei
activității sistemului bancar al Republicii Moldova
în perioada anilor 2006-2016 (*formulare raportate*)**

Year	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec
2012	53071	51033	56192	51226	68135	66854	83093	83767	78087	88477	80285	67951
2013	73794	73533	65095	76740	73107	70388	89694	84858	79324	10388	98078	85877
2014	65177	68886	75512	77339	82134	81995	90945	88647	92419	92171	79184	91645
2015	78074	10469	13152	12045	12132	13563	13748	13348	17032	16277	15882	17368
2016	14477	16585	17619	17223	20751	19307	16657					

*Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor anuale ale
Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor*

**Estimarea ecuațiilor din modelul de minimizare a riscului de participare
a băncii în procesul de legalizare a veniturilor ilicite**

Tabelul A6.1 Rezultatul estimării ecuației pentru variabila OP_SUSP Estimarea ecuațiilor

Dependent Variable: D(LOG(OP_SUSP))				
Method: Least Squares				
Date: 11/29/16 Time: 16:18				
Sample (adjusted): 2006M04 2016M07				
Included observations: 124 after adjustments				
Convergence achieved after 15 iterations				
HAC standard errors & covariance (Bartlett kernel, Newey-West fixed bandwidth = 5.0000)				
MA Backcast: 2005M04 2006M03				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	4.081089	1.109271	3.679072	0.0004
LOG(OP_SUSP(-1))	-0.718744	0.170643	-4.211981	0.0000
LOG(OP_SUSP(-3))	0.305921	0.122784	2.491536	0.0141
DPER2	0.010670	0.002456	4.344616	0.0000
DPER3	0.364195	0.117308	3.104613	0.0024
MA(5)	0.143478	0.036206	3.962880	0.0001
MA(12)	0.857628	0.033257	25.78790	0.0000
R-squared	0.542268	Mean dependent var		0.010291
Adjusted R-squared	0.518795	S.D. dependent var		0.219835
S.E. of regression	0.152497	Akaike info criterion		-0.868545
Sum squared resid	2.720882	Schwarz criterion		-0.709336
Log likelihood	60.84980	Hannan-Quinn criter.		-0.803870
F-statistic	23.10139	Durbin-Watson stat		1.951709
Prob(F-statistic)	0.000000			
Inverted MA Roots	.95+.27i	.95-.27i	.71-.70i	.71+.70i
	.25+.94i	.25-.94i	-.26+.96i	-.26-.96i
	-.69+.70i	-.69-.70i	-.96-.24i	-.96+.24i

Tabelul A6.2 Rezultatul estimării ecuației pentru variabila OP_LIMIT

Dependent Variable: OP_LIMIT

Method: Least Squares

Date: 11/30/16 Time: 12:21

Sample (adjusted): 2013M01 2016M07

Included observations: 43 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
OP_LIMIT(-1)	0.554674	0.125827	4.408212	0.0001
OP_LIMIT(-3)	0.196410	0.100831	1.947907	0.0586
OP_LIMIT(-12)	0.254754	0.097097	2.623717	0.0124
D01	-9480.813	2409.227	-3.935210	0.0003
R-squared	0.583501	Mean dependent var		38921.21
Adjusted R-squared	0.551462	S.D. dependent var		5415.022
S.E. of regression	3626.601	Akaike info criterion		19.31839
Sum squared resid	5.13E+08	Schwarz criterion		19.48222
Log likelihood	-411.3453	Hannan-Quinn criter.		19.37880
Durbin-Watson stat	2.081795			

Tabelul A6.3 Rezultatul estimării ecuației pentru variabila OP_NUMER

Dependent Variable: OP_NUMER

Method: Least Squares

Date: 11/30/16 Time: 14:35

Sample (adjusted): 2012M04 2016M07

Included observations: 52 after adjustments

Convergence achieved after 24 iterations

HAC standard errors & covariance (Bartlett kernel, Newey-West fixed

bandwidth = 4.0000)

MA Backcast: 2012M01 2012M03

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	68109.23	12042.23	5.655865	0.0000
D1201	982.0435	371.4668	2.643691	0.0114
D1310	39234.42	5709.751	6.871476	0.0000
D1401	4131.014	467.2326	8.841451	0.0000
OP_NUMER(-2)	-0.323465	0.102761	-3.147755	0.0030
OP_NUMER(-3)	0.224788	0.067225	3.343794	0.0017
MA(1)	0.831722	0.090936	9.146183	0.0000
MA(2)	0.763751	0.077256	9.885998	0.0000
MA(3)	0.931935	0.086613	10.75978	0.0000
R-squared	0.957925	Mean dependent var		105438.6
Adjusted R-squared	0.950097	S.D. dependent var		40095.69
S.E. of regression	8956.934	Akaike info criterion		21.19435
Sum squared resid	3.45E+09	Schwarz criterion		21.53207
Log likelihood	-542.0532	Hannan-Quinn criter.		21.32383
F-statistic	122.3738	Durbin-Watson stat		2.087714
Prob(F-statistic)	0.000000			
Inverted MA Roots	.08+.96i	.08-.96i	-1.00	

Proгноza punctiformă și intervalul de încredere a prognozei
Tabelul A7.1 Proгноza punctiformă și intervalul de încredere pentru operațiuni suspecte

anul si luna	2016M08	2016M09	2016M10	2016M11	2016M12	2017M01	2017M02	2017M03	2017M04	2017M05	2017M06	2017M07	2017M08	2017M09	2017M10
Proгноza punctiformă	43921.5	47813.34	42824.46	42379.93	45116.49	29998.31	38458.56	44837.93	42105.37	42456.16	44044.95	45836.5	46546.66	47246.74	48045.21
Inervalul de incredere de 30%															
limita de sus	45556.35	49707.76	44585.81	44108.46	47033.95	31276.98	40130.8	46773.21	43899.55	44345.91	45985.93	48135.78	48971.22	49756.05	50576.81
limita de jos	41500.45	45220.56	40222.35	39689.37	42203	27998.15	35874.77	41775.61	39190.35	39535.08	40990.81	41599.91	42061.27	42685.79	43270.5
Inervalul de incredere de 60%															
limita de sus	48149.28	52514.93	47346.5	46945.26	50083.65	33405.09	42942.15	49997.22	46934.18	47420.78	49175.95	52457.92	53484.01	54310.46	55403.9
limita de jos	38933.95	42417.73	37669.75	37063.97	39325.54	26060.34	33404.65	38888.66	36399.55	36763.11	38201.15	38010.56	38230.86	38833.22	39232.43
Inervalul de incredere de 90%															
limita de sus	53815.69	58698.47	53358.07	53054.16	57864.14	39306.67	48935.81	57164.64	53613.45	54231.92	56247.61	62347.95	63890.28	65107.93	67246.52
limita de jos	34345.23	37417.46	33028.87	32344.47	34346.41	22750.92	29016.36	33809.97	31719.54	31964.84	33160.56	31798.1	32017.04	32520.36	32717.35

Continuarea tabelului:

anul si luna	2017M11	2017M12	2018M01	2018M02	2018M03	2018M04	2018M05	2018M06	2018M07	2018M08	2018M09	2018M10	2018M11	2018M12
Proгноza puctiformă	48518.01	48910.81	36034.73	44245.01	47748.98	44899.5	46582.06	48333.55	48088.16	48515.83	49209.78	49420.09	49586.66	49911.01
Inervalul de incredere de 30%														
limita de sus	51133.32	51500.56	37939.09	46625	50316.56	47269.25	49125.91	50912.9	50720.32	51162.88	51866.44	52080.06	52317.79	52563.02
limita de jos	43641.43	43987	32360.21	39772.35	42835.48	40308.37	41918.1	43412.04	43220.73	43568.47	44169.04	44308	44527.07	44801.19
Inervalul de incredere de 60%														
limita de sus	56076.18	56557.13	41654.18	51287.53	55257.4	51867.89	54022.51	56031.74	55663.44	56313.09	57070.58	57196.4	57437.1	57856.34
limita de jos	39560.51	39890.53	29382.26	36026.26	38909.89	36513.34	37853.7	39333.93	39131.34	39457.75	40073.08	40174.52	40356.08	40565.44
Inervalul de incredere de 90%														
limita de sus	67372.66	68204.23	50462.12	61938.21	66831.88	62735.58	65369.76	67630.02	67509.29	68286.96	68916.79	69123.12	69430.06	69692.57
limita de jos	32876.42	33147.04	24468.76	29862.5	32243.78	30367.17	31490.58	32737.64	32501.1	32808.85	33191.6	33374.26	33558.42	33735.94

Tabelul A7.2 Prognoza punctiformă și intervalul de încredere pentru operațiuni limitate

anul si luna	2016M08	2016M09	2016M10	2016M11	2016M12	2017M01	2017M02	2017M03	2017M04	2017M05	2017M06	2017M07	2017M08	2017M09	2017M10
Prognoza punctiformă	33905.69	36064.54	37212.69	36722.64	39369.76	27550.32	31529.36	35029.35	34517.48	34518.5	34224.13	34508.77	34562.06	35078.13	35710.78
Intervalul de încredere de 30%															
limita de sus	35515.81	37732.44	38967.53	38514.26	41228.1	29398.85	33392.96	36893.19	36384.93	36410.41	36153.63	36459	36572.68	37160.71	37853.14
limita de jos	32332.88	34442.75	35508.79	34956	37577.85	25717.4	29667.64	33184.93	32646.45	32641.92	32379.62	32580.37	32559.01	33082.98	33691.24
Intervalul de încredere de 60%															
limita de sus	37399.12	39676.15	41021.46	40621.28	43348.83	31594.61	35585.05	39101.07	38601.22	38597.87	38305.38	38713	38898.04	39511.22	40301.66
limita de jos	30393.29	32423.16	33380.44	32807.49	35350.71	23511.91	27447.65	30946.24	30414.52	30436.48	30095.05	30268.55	30167.94	30634.97	31148.04
Intervalul de încredere de 90%															
limita de sus	40749.66	43135.71	44592.05	44335.36	47115.94	35381.99	39390.04	43044.64	42502.01	42518.48	42214.68	42796.99	43071.35	43751.13	44542.58
limita de jos	27093.41	28998.75	29767.39	29137.48	31645.8	19700.43	23601.99	27071.1	26524.9	26528.44	26221.61	26244.33	26052.19	26400.77	26807.03

Continuarea tabelului

anul si luna	2017M11	2017M12	2018M01	2018M02	2018M03	2018M04	2018M05	2018M06	2018M07	2018M08	2018M09	2018M10	2018M11	2018M12
Prognoza puctiformă	35931.89	36841.77	24981.85	28946.95	32223.04	31563.39	31982.54	32769.35	33181.37	33504.08	33949.23	34447.95	34851.89	35395.52
Inervalul de incredere de 30%														
limita de sus	38126.19	39029.53	27211.82	31219.56	34537.48	33916.22	34316.24	35133.78	35559.4	35856	36376.87	36874.42	37332.29	37904.35
limita de jos	33864.04	34731.84	22805.32	26732.74	29979.95	29339.22	29744.82	30523.33	30882.04	31181.03	31637.16	32052.37	32454.16	32979.76
Inervalul de incredere de 60%														
limita de sus	40573.18	41571.39	29813.29	33830.66	37174.34	36570.48	36974.93	37820.79	38223.95	38635.8	39157.35	39701.46	40164.21	40767.5
limita de jos	31284.64	32102.89	20188.52	24067.12	27283.45	26637.14	27011.13	27770.28	28108.34	28351.21	28747.35	29184.37	29484.46	29952.37
Inervalul de incredere de 90%														
limita de sus	45009.11	46117.4	34322.11	38462.4	41857.03	41288.95	41742.29	42681.11	43137.21	43534.75	44165.6	44717.73	45193.64	45933.71
limita de jos	26801.51	27612.53	15581.59	19447.44	22613.94	21919.28	22250.31	22981.39	23247.26	23471.57	23787.25	24102.5	24461.45	24793.77

Tabelul A7.3 Prognoza punctiformă și intervalul de încredere pentru operațiuni în numerar

anul si luna	2016M08	2016M09	2016M10	2016M11	2016M12	2017M01	2017M02	2017M03	2017M04	2017M05	2017M06	2017M07	2017M08	2017M09	2017M10
Prognoza punctiformă	187971.1	176988.3	179112.3	184323.1	181279.3	179951.4	182102.6	181922	180972.1	181428.9	181711.6	181337.7	181269.5	181478.2	181426.7
Inervalul de incredere de 30%															
limita de sus	192975.9	181882.9	184864.5	190171.3	187125.2	185734.2	187911.8	187611.7	186678.3	187198.8	187543.8	187208.6	187159.1	187373	187342
limita de jos	183504.9	172647.2	173871.4	179015	176023.6	174584	176663.3	176534.8	175579.2	175988.9	176330.9	176018	175965.8	176134.8	176133.9
Inervalul de incredere de 60%															
limita de sus	198449.9	187174.7	191128.3	196563.8	193447.5	192129.8	194421.6	194156.7	193114.5	193685.2	194059.3	193701.1	193647	193834.5	193743.4
limita de jos	177745	167017.5	167080.7	172272.3	169414.6	167921.7	169897.4	169811.4	168901.8	169343.4	169687.1	169289.3	169189.7	169482.3	169457.1
Inervalul de incredere de 90%															
limita de sus	207628.1	195881.8	201840.2	207402.6	204068.8	202759.1	205345.3	205168.9	204001.9	204629.2	205000.8	204504.9	204405.8	204657.9	204668.9
limita de jos	167389.7	157035.8	155419.7	160117.5	157478	155976.3	157830.7	157705.5	156717.2	156993.8	157282.7	155060.7	156976.7	157033.3	157146.7

Continuarea tabelului:

anul si luna	2017M11	2017M12	2018M01	2018M02	2018M03	2018M04	2018M05	2018M06	2018M07	2018M08	2018M09	2018M10	2018M11	2018M12
Prognoza puctiformă	181342.9	181439.6	181435	181434.1	181477.3	181455.4	181425.1	181438	181449.4	181413.8	181429.7	181431.1	181389	181389.6
Inervalul de incredere de 30%														
limita de sus	187273.1	187251.5	187379.2	187289.6	187209.8	187303.5	187308.6	187318.8	187331.2	187317.2	187341.8	187361.3	187310.4	187299.9
limita de jos	176192.6	176164.6	176169.6	176100	176090.3	176102.3	176137	176137.6	176156.9	176151.6	176198.1	176139.4	176153.5	176055.7
Inervalul de incredere de 60%														
limita de sus	193691.1	193656.3	193686.8	193597.1	193651	193639.1	193666	193614	193703	193724.2	193698	193672.9	193589	193711.3
limita de jos	169229	169206.3	169370.5	169252.9	169194.4	169330.4	169259.4	169238.7	169275.4	169240.9	169215.6	169244	169380.8	169339.9
Inervalul de incredere de 90%														
limita de sus	204535.7	204735.9	204704.4	206138.9	204375.9	204514.6	204598.9	204524.5	204548.9	204590	204724.4	204678.1	204569.8	204576.9
limita de jos	157166.7	157115.6	157089.8	156911.3	156994.6	157048.7	157064.8	156998.5	157006.5	157133.4	156958.7	156951.1	157156.4	157159.5

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

Academia de Studii Economice
din Moldova

Centrul de Inovare
și Transfer Tehnologic

CERTIFICAT de INOVATOR

Pentru inovația cu titlul

**Modelul de minimizare a riscului de participare a băncii
în procesul de legalizare a veniturilor ilicite**

Inovația a fost înregistrată la data de 18.04.2018
la Academia de Studii Economice din Moldova

Se recunoaște calitatea de autor(i)

ȘARCO Vasile

Rector ASEM
Dr. hab., prof. univ., academician
Grigore BELOSTECINIC

Directorul Centrului
Dr. conf. univ.
Lilia SARGU

Data eliberării:
19.04.2018

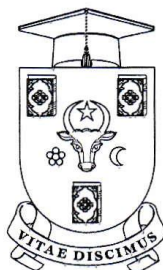

Nr.77

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII AL
REPUBLICII MOLDOVA

UNIVERSITATEA DE STAT
DIN MOLDOVA

MD-2009, mun. Chișinău
str. A.Mateevici 60
tel.: (+373) 22244821, fax: 22244248
www.usm.md, email: rector@usm.md

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE
AND RESEARCH OF
THE REPUBLIC OF MOLDOVA

MOLDOVA STATE UNIVERSITY

MD-2009, Chisinau
A.Mateevici str. 60
phone: (+373) 22244821, fax: 22244248
www.usm.md, email: rector@usm.md

08.05.18 Nr. 140

CERTIFICAT

**de implementare a investigațiilor științifice realizate în procesul
de elaborarea a tezei de doctorat cu titlul: „Eficientizarea gestiunii
activității de prevenire și combatere a spălării banilor”,
specialitatea 521.03-Economie și management în
domeniul de activitate, autor Vasile ȘARCO**

Prin prezenta confirmăm că rezultatele cercetării științifice obținute în cadrul tezei de doctorat cu titlul: „Eficientizarea gestiunii activității de prevenire și combatere a spălării banilor”, specialitatea 521.03 - Economie și management în domeniul de activitate, elaborată de către Vasile ȘARCO au fost examinate, evaluate și preluate spre implementare de către Universitatea de Stat din Moldova, în procesul didactic desfășurat la nivelul facultății de Științe Economice.

În baza respectivei examinări, apreciem înalt teza de doctorat, considerând rezultatele cercetării utile procesului didactic și constituind un material informativ inedit și actual pentru:

- ciclul I, licență, specialitățile „Business și administrare” și „Finanțe și Bănci”;
- ciclul II, masterat, pentru programele de masterat, în procesul de pregătire a cursurilor didactice cu specific asemănător tematicii cercetării din cadrul tezei de doctor.

Totodată, atestăm că teza de doctor în științe economice cu titlul: „Eficientizarea gestiunii activității de prevenire și combatere a spălării banilor”, specialitatea 521.03 - Economie și management în domeniul de activitate, elaborată de către Vasile ȘARCO, prin elementele de valoare și originalitate științifico-aplicativă constituie un reper bibliografic la elaborarea tezelor de licență și masterat cu tematică tangențială în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor.

Decanul FȘE
Dr. hab., prof. univ

ULIAN Galina

CENTRUL NAȚIONAL
ANTICORUPȚIE AL
REPUBLICII MOLDOVA

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР
ПО БОРЬБЕ С КОРРУПЦИЕЙ
РЕСПУБЛИКИ МОЛDOVA

MD-2004, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 198
Tel. (+373) 22-25-72-94

Act de Implementare

Prin prezentul, confirmăm importanța și actualitatea problemelor abordate în teza de doctorat „Eficientizarea gestiunii activității de prevenire și combatere a spălării banilor”, elaborată de Vasile Șarco.

Totodată, afirmăm faptul că modelul economic de minimizare a riscului de participare a băncilor în procesul de legalizare a veniturilor ilicite și determinarea căilor de perfecționare a mecanismului de identificare și combatere a fenomenului de spălare a banilor în sistemul financiar-bancar autohton, dezvoltat de către autor, prezintă o valoare substanțială și permite adoptarea unor măsuri de menținere a echilibrului financiar a activității economiei naționale și confirmăm preluarea modelului pentru implementare. La moment, modelul se află în proces de aplicare, datorită ajustării sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor la standardele internaționale și prevederilor Directivelor Uniunii Europene.

În același timp, menționăm că recomandările înaintate de autor, pentru minimizarea riscurilor de spălare a banilor în cadrul băncilor și prevenirea acestora prin implementarea procesului de abordare bazată pe risc sunt relevante pentru mediul economic actual al Republicii Moldova.

Director

Bogdan ZUMBREANU

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, ȘARCO Vasile, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

ȘARCO Vasile _____

CURRICULUM VITAE autorului

Numele de familie: ȘARCO
Prenumele: Vasile
Data nașterii: 24.02.1977
Locul nașterii: or. Soroca, RM
Cetățenia: RM
Starea civilă: căsătorit

Studii:

- Liceul de Poliție „N. Basarab”, or. Buzău, România – 1992-1996
- Academia de Poliție „Ștefan cel Mare” – 1996-2001
- Universitatea de Stat din Moldova, doctorat – 2013-2017

Activitatea profesională:

- Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, director

Grade militare: colonel

Cunoașterea limbilor:

- l. română – materna
- l. engleză – bine
- l. rusă – foarte bine